

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

***Dětská literatura 21. století
v knihovnách mateřských škol***

Vypracovala: Lenka Sulanová
Vedoucí práce: Mgr. Eva Svobodová

České Budějovice 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila upřímné poděkování paní Mgr. Evě Svobodové za cenné a velmi podnětné rady, vstřícnost a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Mé poděkování patří taktéž paní doc. PhDr. Miluši Vítěčkové, Ph.D., za inspirativní postřehy při realizaci grafické úpravy práce.

Rovněž děkuji všem informantům za zapojení do výzkumu, za jejich čas, ochotu a sdílnost při rozhovorech.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině, která mi byla podporou po celou dobu mého studia.

Abstract

Najdeme v knihovnách mateřských škol dětskou literaturu 21. století? Nebo snad více převažuje literatura starší, tj. vydaná před rokem 2000? Jakým knihám pro děti dávají učitelé přednost? Staví do popředí kvalitu před kvantitou? Odpovědi nejen na tyto otázky přináší bakalářská práce „*Dětská literatura 21. století v knihovnách mateřských škol*“, jejímž cílem je zmapovat vybavenost dětských knihoven v jihočeských mateřských školách. Teoretická část nejprve seznamuje s pojmem dětská literatura a jejími počátky. Blíže představí nejznámější literární ocenění knih pro děti a vyzdvihne oceněné tituly. Zmíní současnou problematiku tabuizovaných témat v mateřských školách a všudypřítomná média. Nastíní, jak vybrat kvalitní knihy pro děti, a poskytne inspiraci na složení třídní knihovny. Praktická část věnuje pozornost vybavení knihoven sledovaných mateřských škol na základě předem připraveného seznamu kvalitní a oceněné literatury pro děti po roce 2000. Rovněž sdělí fakta o literatuře vydané před rokem 2000. Závěrem práce porovná, shrne a interpretuje data získaná kvalitativním výzkumem realizovaným pomocí metody interview s patnácti pedagogickými pracovníky ze záměrně vybraných mateřských škol klasického a alternativního zaměření.

Klíčová slova: dětská literatura; literární ocenění; mateřská škola; dětská/třídní knihovna

Abstract

Do we find 21st-century juvenile literature in preschool libraries? Or does older literature, meaning published before 2000, prevail? Which books do teachers prefer for children? Do they prioritize quality over quantity? The thesis, "Juvenile Literature of the 21st Century in Preschool Libraries", aims to map the resources of juvenile libraries in preschools in South Bohemia. The theoretical part introduces the concept of juvenile literature and its beginnings. It presents the most well-known literary awards for juvenile books and highlights awarded titles. It mentions current issues of taboo topics in preschools and omnipresent media. It outlines how to select quality books for children and provides inspiration for composition of classroom libraries. The practical part focuses on the library collections of selected preschools based on a prepared list of quality and award-winning juvenile literature post-2000. It also provides facts about literature published before 2000. The conclusion compares, summarizes, and interprets data collected through qualitative research using interviews with fifteen educational staff from intentionally selected traditional and alternative preschools.

Keywords: juvenile literature; literary awards; preschool; juvenile/classroom library

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DĚTSKÁ LITERATURA.....	12
1.1 Vymezení pojmu „dětská literatura“ a její funkce.....	12
1.2 Základní dělení dětské literatury	13
1.3 Nástin historie a kořeny dětské literatury	14
1.4 Vývoj a pojetí dětské literatury od druhé poloviny 20. století	16
1.4.1 50. léta v dětské literatuře	17
1.4.2 60. léta v dětské literatuře	18
1.4.3 70. léta v dětské literatuře	19
1.4.4 80. léta v dětské literatuře	21
1.4.5 90. léta v dětské literatuře	22
1.5 Dětská literatura vstupuje do 21. století	23
2 KNIHA.....	25
2.1 Co je kniha?.....	25
2.2 Význam knihy v předškolním věku dítěte.....	25
2.3 Důležitost knihy v mateřské škole	27
2.4 Jak vybrat kvalitní knihy pro děti	28
2.5 Dětská knihovna v mateřské škole	29
3 LITERÁRNÍ OCENĚNÍ ZA KVALITNÍ DĚTSKOU KNIHU.....	30
3.1 Magnesia Litera.....	31
3.2 Zlatá stuha.....	33
3.3 Cena Hanse Christiana Andersena.....	37
3.3.1 <i>Noc s Andersenem</i>	38
4 MÉDIA.....	40

4.1	Co jsou média?.....	40
4.2	Mediální technologie 21. století.....	40
4.2.1	<i>Předškolní dítě ve světě mediálních technologií</i>	41
4.3	Dětská literatura v konkurenci mediálních technologií.....	42
PRAKTICKÁ ČÁST		43
5	CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	44
5.1	Výzkumný problém, cíle výzkumného šetření a výzkumné otázky	44
5.1.1	<i>Výzkumný problém</i>	44
5.1.2	<i>Cíle výzkumného šetření</i>	44
5.1.3	<i>Dílčí výzkumné otázky</i>	44
5.2	Metodologie výzkumného šetření.....	45
5.2.1	<i>Rozhovor</i>	45
5.2.2	<i>Pozorování</i>	46
5.3	Technika sběru dat.....	46
5.4	Soubor výzkumného šetření.....	48
5.5	Výčet otázek k rozhovoru	50
6	VYHODNOCENÍ A PREZENTACE DAT	51
6.1	Vyhodnocení na základě seznamu kvalitních a oceněných knih vydaných po roce 2000.....	51
6.1.1	<i>Analýza na základě literárních žánrů</i>	51
6.1.2	<i>Souhrn literárních žánrů</i>	53
6.2	Vyhodnocení na základě literatury vydané před rokem 2000.....	60
6.3	Vyhodnocení na základě rozhovorů	62
7	DISKUZE	80
ZÁVĚR.....		85
SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ.....		87

SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ	91
SEZNAM PŘÍLOH	93

ÚVOD

„Cesta celého života začíná otočením stránky.“¹

Rachel Anndersová

Od malička jsem milovala knihy. Ráda jsem v nich listovala a jako dítě školou povinné se zálibou navštěvovala místní knihovnu, která stála přímo naproti naší základní škole. Pamatuji si na paní knihovnici, která mě pokaždé s úsměvem přivítala a vždy ochotně pomohla s výběrem knih. Čtení bylo jednou z mých oblíbených zálib, k níž jsem vedla i své děti. Vzpomínky, jak před spaním zaujatě poslouchaly a hltaly každý pohádkový příběh, ve mně zůstanou napořád.

V současné době pracuji jako asistentka v mateřské škole, kde jsem shodou okolností vykonávala v druhém ročníku mého studia pedagogickou praxi. Během ní se má pozornost mimo jiné zaměřila i na třídní knihovničky. Když jsem si pak vybírala téma bakalářské práce, bylo dopředu rozhodnuto. Nemusela jsem ani chvíli přemýšlet a ihned jsem věděla, že chci psát o dětské literatuře.

Bakalářská práce s názvem *„Dětská literatura 21. století v knihovnách mateřských škol“* vzájemně propojuje teoretickou a praktickou část. V úvodní kapitole teoretické části vymezují definici dětské literatury a specifikují její funkce. Následně poukazují na základní dělení a krátce seznamují s její historií a kořeny. Dále se zaměřují na zásadní mezníky v jejím vývoji. Druhá kapitola začíná vysvětlením pojmu kniha, k němuž využívá citát od Františka Hrubína. Zahrnuje charakterizaci významu knihy v předškolním věku dítěte, zároveň upozorňuje na důležitost knihy v mateřské škole a na to, jak vybrat kvalitní knihy pro děti. Ukončena je podkapitolou přibližující význam a vybavení dětské knihovny v mateřských školách. Třetí kapitola se věnuje literárním oceněním za kvalitní dětské knihy a přibližuje dvě velké literární soutěže v České republice Magnesia Litera a Zlatá stuha. Zmiňuje také nejprestižnější zahraniční ocenění – Cenu Hanse Christiana Andersena a s ním spojený celosvětový projekt Noc s Andersenem. V této podkapitole stručně poukáží i na anketu SUK – Čteme všichni o nejoblíbenější dětskou knihu spojenou s tímto projektem. Třetí a zároveň poslední

¹ STRNADELOVÁ, Tereza. *Čteme s dětmi od narození do tří let: Metodická příručka pro rodiče* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2023 [cit. 2024-06-01]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/lmo35/Metodicka-prirucka_Strnadelova.pdf

kapitola se týká představení médií. Zprvu objasňuje význam tohoto slova, poté představuje mediální technologie současnosti, zabývá se jejich vlivem na předškolní dítě a klade si otázku, zda vůbec dětská literatura obstojí v konkurenci „nových“ médií.

Praktická část nabízí vyhodnocení kvalitativního výzkumu na základě dvou předem stanovených cílů. Objektem sledování jsou dětské knihovny a současná dětská literatura v patnácti vybraných jihočeských mateřských školách běžného a alternativního typu. Potřebná data jsem sbírala pomocí polostrukturovaných rozhovorů a pozorování s předem připraveným seznamem kvalitní a oceněné literatury pro děti po roce 2000. Výsledná fakta směřovala k získání odpovědi na první vytyčený cíl – *jak vybavené jsou těmito tituly dětské knihovny v jihočeských mateřských školách*. Společně jsem mapovala i starší literaturu, tj. vydanou před rokem 2000, a porovnávala jsem ji se současnou literaturou ze seznamu. Analýza dat vedla ke splnění druhého cíle bakalářské práce, jímž bylo zjistit, *zda v knihovnách mateřských škol převažuje spíše literatura starší, tj. vydaná před rokem 2000, nebo zda se objevují i knížky od současných autorů*. Konečné výsledky rozebírám v samotném závěru bakalářské práce podobně jako zodpovězení výzkumných otázek.

Problematika současné dětské literatury je v poslední době hodně diskutovaným tématem. Její aktuální situaci v knihovnách mateřských škol se alespoň částečně snažím zmapovat a přiblížit v mé práci. Jelikož nám knižní trh nabízí nepřehledné množství titulů pro nejmenší děti a zorientovat se v nich je pro většinu učitelů opravdu složité, vidím hlavní přínos své bakalářské práce právě v pomoci k lepší a snazší orientaci při výběru kvalitní dětské literatury.

TEORETICKÁ ČÁST

1 DĚTSKÁ LITERATURA

„Takzvanými dětskými knihami rozumím tištěná díla vytvořená zjevně proto, aby dětem poskytla spontánní potěšení, a nikoliv aby je primárně něco učila, ať už to, jak být hodné, nebo jak být zticha.“²

Frederick Joseph Harvey Darton

1.1 Vymezení pojmu „dětská literatura“ a její funkce

Pojem „dětská literatura“, často též *literatura pro děti a mládež* (dále jen „LPDM“), lze obecně definovat jako část literární tvorby, která je určena věkově vymezené oblasti nedospělých posluchačů a čtenářů. Na samém počátku zrodu se lze setkat s pojmy jako dětské spisy, spisy pro mládež, dětské čtení, dětské písemnictví a v současné době trvale používaná dětská četba.³ Otevřeně a cíleně se zabývá dětmi a mládeží ve věku od 3 do 15 let, jak vytyčuje v *Malém labyrintu literatury* Karpatský⁴. Některé prameny se však v hraničním věku příjemce liší. Například Čeňková⁵ ve *Vývoji literatury pro děti a mládež* vymezuje LPDM do 16 let věku recipienta. Naopak Toman⁶ se ve své publikaci *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury* přiklání k věkové hranici v rozmezí 14–15 let.

Každé věkové kategorii je tato literatura přizpůsobena jak žánrovými, tak i výrazovými prostředky a vůči svému čtenáři zaujímá i jednotné prioritní funkce – **poznávací, estetické a didaktické (výchovné)**. Z těchto funkcí má dle Čeňkové⁷ významné postavení „*funkce didaktická, podílející se na rozvoji a upevňování hodnotové orientace, emocionality, sociálních a jazykových dovedností*“, jež měla po dlouhou dobu význam zásadní. Oproti tomu předkládá Toman⁸ svůj názor, v němž za

² LESNÍK-OBERSTEINOVÁ, K. *Vymezování pojmů. Co je to dětská literatura? Co je to dětství?* In: SEGI LUKAVSKÁ, Jana, ed. *Dítěti vstříc: teorie literatury pro děti a mládež*. Brno: Host, 2018, s. 23.

³ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, s. 11.

⁴ KARPATSKÝ, Dušan. *Malý labyrint literatury*. 3., dopl. vyd. Praha: Albatros, 2001, s. 113.

⁵ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006.

⁶ TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992.

⁷ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, s. 12.

⁸ TOMAN, Jaroslav. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: CERM, 1999, s. 6.

dominantní a nenahraditelnou považuje funkci estetickou, podporující u dětí vnímání a rozvoj vztahu ke kráse a dokonalosti. Taktéž podněcuje představivost, fantazii, mravní cítění, myšlení a tvořivost. Dušan Karpatský⁹ přibližuje úlohu dětské literatury následovně: „*Její smyslem je probouzet v dětech aktivní vztah k jazyku, vést je nenásilně a zajímavě k novým poznatkům, k chápání významu slov, podněcovat fantazii dětí i rozvíjet jejich schopnosti rozlišovací a usuzovací, vštěpovat jim smysl pro hodnoty estetické a mravní.*“

1.2 Základní dělení dětské literatury

Literaturu pro děti je možné členit na základě několika hledisek. Nejčastěji se setkáme s dělením *ontogenetickým*, které se soustřeďuje na klasifikaci dětské literatury dle vhodnosti určitého věku dítěte a vychází z vývojových stadií dětské psychiky. Karpatský nás ve své encyklopedické příručce *Malý labyrint literatury* seznamuje se třemi hlavními věkovými stupni:

- *předškolní věk* (3–6 let),
- *mladší školní věk* (6–11 let),
- *starší školní věk* (11–15 let).¹⁰

Gebhartová¹¹ na rozdíl od Karpatského volí pro starší školní věk věkové rozmezí 11–14 let a vybízí nás k jisté obezřetnosti, kdy uvádí, že „*ontogenetické členění má i svá omezení. Některou knihu lze podle věkového hlediska skutečně těžko zařadit. Navíc hranice mezi vývojovými stupni nejsou ostré a u mnohých jedinců mají velké subjektivní výkyvy*“. V závěru poznamenává, abychom uvedené dělení brali s rozvahou a citem pro literaturu i děti.

Předškolnímu věku, který mne v této práci bude zajímat pochopitelně nejvíce, jsou určena lepoprela, omalovánky, jednoduché příběhy ze života, též povídky o zvířatech, říkadla, hádanky a loutkové hry. Co se týká **mladšího školního věku**, zde jmenujme hlavně pohádky, rytmické verše s efektivní pointou, rovněž povídky ze života dětí, nezapomínáme ani na příběhy z přírody, dějin i současnosti.

⁹ KARPATSKÝ, Dušan. *Malý labyrint literatury*. 3., dopl. vyd. Praha: Albatros, 2001, s. 113.

¹⁰ KARPATSKÝ, Dušan. *Malý labyrint literatury*. 3., dopl. vyd. Praha: Albatros, 2001, s. 113.

¹¹ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti (s ukázkami textů): Učebnice pro 2. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách*. Praha: SPN, 1987, s. 19.

Pro **starší školní věk** je určena především literatura dobrodružná zahrnující i westerny, nechybí dívčí romány a oblast umělecko-naučná.

Jako návazné členění představuje Gebhartová¹² hledisko **genologické**, které rozděluje dětskou literaturu na základě literárních druhů a žánrů. Literární druhy se rozlišují dle výrazu na *lyriku, epiku a drama*. Podle jazykové formy je můžeme dělit na *poezii, prózu a drama*. Pokud jde o dětskou poezii, zde se nejvíce uplatní říkadla a písně. V dětské próze jsou to pohádky a povídky. Drama zahrnuje loutkové hry a scénář pro animovaný film.

Ráda bych se ještě ke konci této podkapitoly krátce zmínila o dvou zásadních rovinách jakožto jednom z hledisek dělení LPDM, jež se vztahují k jejímu vzniku. Co se týče záměru cílové skupiny čtenářů, rozlišujeme dva druhy termínů: *intencionální literatura x neintencionální literatura*. **Intencionální** je taková literatura, která je psána záměrně pro děti a mládež. Představuje jednu z rovin dětské literatury, nicméně tu nejpodstatnější. Na druhou stranu literatura **neintencionální** vystupuje jako ta, která byla původně určena jen pro dospělé čtenáře a časem se přesunula i do literatury pro děti. Od druhé poloviny 20. století je to právě ona, jež v četbě dětí a mládeže převládá.

1.3 Nástin historie a kořeny dětské literatury

Přenesme se na chvíli do minulosti, do doby, kdy se na dětskou literaturu nahlíželo jinými očima než v současnosti. Chápána byla především jako výplod nepochopení dětské duše. Psala se díla výlučně se vzdělávací a výchovnou tematikou, především naučné texty a zpěvníky, eventuálně mravoučné biblické příběhy. V tehdejší společnosti chyběla rovněž vnímavost vzhledem k bolesti a utrpení dětí. Trvalo dlouho, než došlo k zásadnímu zvratu. Změnu přinesl až konec 18. století, přesněji řečeno osvícenectví, jež vyzdvihovalo rozum a schopnosti člověka. Dětství se však začal přisuzovat náležitý význam v lidském životě až v průběhu první poloviny 19. století. Do této doby byly děti posuzovány a vnímány okolím jako „malí dospělí“, kteří byli nuceni přizpůsobit se světu dospělých. Tímto způsobem se s nimi hovořilo i v knihách a nebyl na ně brán ohled jako na bytosti, které se dospělými teprve stát mají. Chápat 19.

¹² GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti (s ukázkami textů): Učebnice pro 2. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách*. Praha: SPN, 1987, s. 19.

století tedy můžeme jako období přisouzení práva všem dětem na dětství. Skutečnou bytostí a plnoprávným, rovnocenným, dokonce i upřednostňovaným členem společnosti se dítě stává ovšem až ve 20. století, kdy je od roku 1924 ochraňováno *Ženevskou deklarací práv dítěte*.

Nesmírný význam knihy v rozvoji dítěte chápal už J. A. Komenský, který přikládá velkou důležitost četbě z hlediska pozitivního vlivu na dítě. Patřil k prvním autorům, kteří si uvědomovali, že kniha by kromě funkce vzdělávací měla disponovat i funkcí zábavnou. Jeho celosvětově známé dílo *Orbis pictus* (česky *Svět v obrazech*), jež poprvé vyšlo v roce 1658 v Norimberku, předběhlo dobu. Tuto první dětskou obrazovou učebnici, která měla probudit zájem i u dětí předškolního věku, vnímáme jako ojedinělý počín, kde si sám autor již uvědomoval dětskou osobitost svého čtenáře. Hlavní význam v knize je přikládán ilustracím a jejich funkci pomoci porozumět textu.

Myslím si, že za zmínku stojí i nejnámější dílo francouzského spisovatele Charlese Perraulta, které spatřilo světlo světa v roce 1697, tudíž před zrodem pohádky, a neslo název *Pohádky matky Husy*. „*Obraz matky Husy je všeobecně synonymem radosti, dětství, vyprávění příběhů a bezpečí.*“¹³ Sbírkou, v níž se nachází řada dnes už známých klasických pohádek kupříkladu *Červená Karkulka*, *Popelka*, *Sněhurka*, *Šípková Růženka*, *Jeníček a Mařenka*, *Paleček nebo Kocour v botách*, vydal autor anonymně. V nynější době je *Matka husa* „*součástí kánonu dětské literatury a pravděpodobně si zachová své místo jako dětská múza po celá staletí.*“¹⁴

Pokud bychom se ohlédli na samý počátek vzniku dětské literatury a nahlédli až k jejím kořenům, zjistili bychom, že se od samotného začátku opírá o *slovesný folklór*. Právě ten „*jí sloužil jako vzor uměleckého mistrovství, poskytoval jí výchozí látky pro literární adaptace a inspiroval ji k samostatným uměleckým výtvorům*“¹⁵. Časem do dětské literatury pronikly prakticky veškeré folklórní žánry, především pohádky (kouzelné a zvířecí), pověsti, rozpočítadla, říkadla, hádanky a texty lidových písní. „*Tento*

¹³ MICHELLE, Jennifer. Children's Books: Who Is Mother Goose? The Curious Mystery of Everyone's Favorite Mother. In: *Blog.bookstellyouwhy.com* [online]. 11. 5. 2018 [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: <https://blog.bookstellyouwhy.com/the-curious-mystery-of-mother-goose>

¹⁴ MICHELLE, Jennifer. Children's Books: Who Is Mother Goose? The Curious Mystery of Everyone's Favorite Mother. In: *Blog.bookstellyouwhy.com* [online]. 11. 5. 2018 [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: <https://blog.bookstellyouwhy.com/the-curious-mystery-of-mother-goose>

¹⁵ TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992, s. 49.

bezprostřední poměr k lidové slovesnosti přetrvál až do současnosti (J. Drda, F. Hrubín, V. Čtvrtek, E. Petiška, F. Lazecký, J. Kainar, J. Seifert, J. Kopta, J. Marek, M. Bureš, J. Strnadel, F. Langer ad.).“¹⁶

Ke konci 18. a počátkem 19. století se začínají vydávat první česky psané knihy pro děti vykazující etické a morální rysy. Na knižní trh přicházejí v malém množství s první etapou našeho národního obrození. Jejich úkolem bylo především vyzývat dětské čtenáře k používání mateřského jazyka a hrdosti k vlastnímu národu.

Pokud bych si sama sobě měla odpovědět na otázku, kde má dětská literatura své kořeny, přiklonila bych se k myšlence Karin Lesnik-Obersteinové¹⁷ a odpověděla bych: „*v historickém objevu dítěte a jeho potřeb.*“ Dnes žijeme ve 21. století, kdy je dítě chápáno jako rovnocenný partner, a tak k němu i přistupujeme. Tento postoj je bezpochyby důležité zachovat i v literatuře. Domnívám se, že pokud se autorům LPDM povede proniknout do dětské duše, která byla po staletí nepochopena, jejich díla budou dětmi oblíbena a rády se k nim budou vracet.

1.4 Vývoj a pojetí dětské literatury od druhé poloviny 20. století

Úvodem této podkapitoly zmiňuji citaci, kterou uvádí ve své knize *Cesty současné dětské literatury pro děti* Václav Stejskal¹⁸ a jež přísluší spisovateli Zdeňku Karlu Slabému, který v roce 1959 o dětské próze konstatoval: „*Titulů je tu celá spousta za posledních pár let. Listujete-li knížku za knížkou, shledáte však brzy, jak málo je v nich současnosti, jak se mnohé dnešnímu dítěti několika oblouky vyhýbají.*“

Než se dostanu k úvahám o dětské literatuře současnosti, je nutné připomenout některé důležité aspekty, jimiž si během svého vývoje prošla. Zásadních mezníků je při jejím rozvoji skutečně několik a mým záměrem není zde všechny předkládat. Výše uvedená slova Slabého vnímám však jako určité východisko směřující mne do 50. let 20. století, z něhož se vydám po cestě zrodu dětské literatury až do doby současné.

¹⁶ SIROVÁTKA, Oldřich. Vlivy folklóru na současnou českou literaturu. *Národopisné aktuality* [online]. 1983, XX(2), 79–88 [cit. 2022-02-24]. ISSN 0323-2441. Dostupné z: <https://na.nulk.cz/1983/2/Nr.html>

¹⁷ LESNIK-OBERSTEINOVÁ, K. *Vymezování pojmů. Co je to dětská literatura? Co je to dětství?* In: SEGI LUKAVSKÁ, Jana, ed. *Dítěti vstříc: teorie literatury pro děti a mládež*. Brno: Host, 2018, s. 28.

¹⁸ STEJSKAL, Václav. *Cesty současné literatury pro děti*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1960, s. 43.

1.4.1 50. léta v dětské literatuře

Padesátá léta jakožto jedno z hledisek vývoje LPDM líčí i Gebhartová¹⁹, kdy se o této vývojové fázi vyjadřuje jako o období nejednoznačném a nejednotlivým. Tuto myšlenku podkládá tím, že „literatura v této době prodělávala nemoci schematismu, ale některými díly se vzepjala k uměleckým vrcholům“. Vycházející publikace pro děti a mládež se tedy psaly stylem schematickým a jednoduchým. Estetická funkce byla potlačována, knihy postrádaly kouzlo hravosti, jejich převaha však spočívala v černobílém vnímání světa (*proletariát x buržoazie*). Co se týká motivu dítěte, na počátku padesátých let se objevuje neobyčejně často. Urbanová²⁰ vyslovuje názor, v němž poukazuje na fakt, kdy do celé národní literatury vniká vlivná sémiotika určitého dětského světa – slunce, jaro, domov, radost, zpěva pohyb, jež plně uspokojovala nároky této doby. Do běžného života lidí se s padesátými léty násilně vtírá příčinnivá propagace novodobého režimu, přinášejícího proletariátu a prostému lidu víru v lepší budoucnost plnou naprogramovaného veselí a radosti z práce. Toto pojetí budovatelského přístupu muselo být samozřejmě vtěsnáno do povědomí už těm nejmenším dětem nezatížených minulostí, jejichž údělem bylo nést na svých bedrech budoucí osud jedné z nově se rodících socialistických republik.

Hlavní postavy z děl autorů představovaly samotné děti, jež svými příklady vybízely malé čtenáře k věrnému a způsobnému následování. Obraz dětského hrdiny působil pravdivě, věrohodně a přesvědčivě a pro dětského recipienta se tak stával přirozeným etickým vzorem.²¹ K oblíbeným žánrům dětské příběhové prózy tehdy jednoznačně patřil cyklus povídek Bohumila Říhy nesoucí název *Honzíkova cesta*. Do tohoto díla intenzivně pronikala socialistická ideologie. Nejzjevnějším dobovým prvkem, jehož je možné si v příbězích malého Honzíka častokrát všimnout, je družstvo a družstevní majetek. V knize autor taktéž zmiňuje hledisko pionýrství. „V polovině padesátých let přispívá významně do fondu literatury pro malé děti E. Petiška (*Jak se Martínek ztratil,*

¹⁹ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti (s ukázkami textů): Učebnice pro 2. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách*. Praha: SPN, 1987, s. 63.

²⁰ URBANOVÁ, Svatava. *Meandry a metamorfózy dětské literatury*. Olomouc: Votobia, 2003, s. 83.

²¹ TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992, s. 74.

Kam se schoval nůž a leporelo O jabloňce).²² Uměleckou prioritu zaujímal v tomto období poezie pro nejmenší, kde největší zásluha byla připisována Františku Hrubínovi. V roce 1951 vychází jeho sbírka *Je nám dobře na světě*, o dva roky později získává za dětské básně a především za pohádku *Kuřátko a obilí* státní cenu Klementa Gottwalda.

1.4.2 60. léta v dětské literatuře

Zásluhou významných tvůrčích osobností má vývoj dětské literatury v těchto letech plynulou návaznost na období předcházející. Například B. Říha, E. Petiška, Z. Kriebel, H. Šmahelová patřili právě k těm autorům, kteří se na literaturu pro děti zaměřovali i nadále. V průběhu šedesátých let na sebe strhává velkou pozornost „moderní pohádka“, jejímž inspirativním přínosem byl právě jeden z tvůrců příběhové prózy pro menší děti, a to Bohumil Říha. Vzniká celá řada pohádek, mezi jejichž vydavatele patří jak autoři starší generace, tak generace zcela nové. Někteří z nich se zálibou využívají fantastický prvek prolínající se s příběhem ze života dětí, kupříkladu zmiňme V. Čtvrtka (*Čáry máry na zdi*), O. Hofmana (*Pohádka o staré tramvaji*), A. Santarovou (*Slon v domácnosti*), J. Trnku (*Zahrada*), O. Hejnu (*Kouzelník Mařenka*), D. Mrázkovou (*Chlapeček a dálka, Neplač, muchomůrko*)²³ a další. Mladší tvůrci intenzivně usilovali o proniknutí do podoby současného dětství. „Do popředí tvůrčího úsilí v próze pronikala snaha zobrazit životní pravdu dítěte často jeho očima, z jeho vlastního aspektu.“²⁴

V průběhu první poloviny šedesátých let dochází k výraznému propojení literární a filmové sféry. Některé z pohádek se tak stávají základem pro nejznámější a divácky nejoblíbenější dětské večerníčky. Kupříkladu uvádím zfilmované pohádkové seriály Václava Čtvrtka – *Pohádky z mechu a kapradí, O makové panence a motýlu Emanuelovi, O vodníku Česílkovi*, z nichž největšího úspěchu dosáhly příběhy *O loupežníku Rumcajsovi*, jež vzbudily zájem i u zahraničního publika.

²² GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti (s ukázkami textů): Učebnice pro 2. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách*. Praha: SPN, 1987, s. 64.

²³ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti (s ukázkami textů): Učebnice pro 2. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách*. Praha: SPN, 1987, s. 65.

²⁴ CHALOUPKA, Otakar, ed. *Čeští spisovatelé literatury pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1985, s. 21.

Dále vznikl animovaný seriál podle knižní předlohy autora Františka Nepila *Já Baryk* nebo *Město hraček*, *Panáček Švicko* či krátká povídka od Hermíny Frankové *Čarodějnicka na koštěti* dle níž byla napsána pohádková filmová komedie *Dívka na koštěti*.

Šedesátá léta, jež můžeme příznačně nazvat „*zlatým obdobím autorské pohádky*“, jsou také více než typická přívalem „*nonsensu*“. Ten je možné si vyložit jako absurdní a rozmarný humor nejvýznamněji se projevující v umělé pohádce a postihující i oblast poezie říkadlového typu. K představitelům, kteří kombinovali nonsens s prvky pohádky, řadíme třeba J. Hanzlíka a jeho dílo *Sněhová královna*. Nonsensem a slovními hříčkami jsou známy také knihy například L. Aškenazyho *Pohádka na klíč* a *Praštěné pohádky*, O. Hejné *Povídám Ti*, M. Macourka *Jakub a dvě stě dědečků* či *Mravenečník v počtynici* a v neposlední řadě pohádkový soubor J. Wericha *Fimfárum*. J. Kolář zase přispívá zvířecí pohádkou s názvem *Z deníku kocoura Modroočka*. Naopak Z. K. Slabý zařazuje do své pohádkové sci-fi tvorby *Tři banány aneb Petr na pohádkové planetě* dobrodružné prvky. Zapomínat nesmíme ani na sbírky veršů od významných autorů zejména J. Kainara *Nevídáno, neslycháno*, L. Štíplové *Stojí město Nepovězto* a P. Šruta *Kočka v houslích*.

1.4.3 70. léta v dětské literatuře

V těchto letech si zachovává své prvenství dětská prozaická tvorba. První polovina sedmdesátých let patřila výhradně *autorské pohádce*, v níž jako hlavní hrdinové pro menší děti vystupovala personifikovaná zvířátka. V příbězích pro čtenáře o trochu starší nechyběla humorná absurdita. Přínosem byla i ojediněle vydávaná poezie, připomeňme však, že v předchozím desetiletí zaznamenala právě ona své plodné období. Svatava Urbanová²⁵ zmiňuje událost, k níž došlo v říjnu 1970, kdy byl uveřejněn seznam zakázaných knih a autorů a kdy docházelo k likvidování nákladů za více než 12 milionů Kčs. Díla celé řady autorů byla zkompromitována a nemohla se tak dostat k dětem. Spousta básníků, pozitivně působících na českou dětskou poezii v šedesátých letech, musela v této dekádě přestat publikovat. K výrazným vyloučeným osobnostem ze Svazu spisovatelů se řadili například J. Kolář, K. Šiktanc, L. Aškenazy,

²⁵ URBANOVÁ, Svatava. *Meandry a metamorfózy dětské literatury*. Olomouc: Votobia, 2003, s. 103.

J. Brukner, pod pseudonymem píšící H. Franková a P. Šrut. Někteří z nich si ale našli cestu, jak se i nadále věnovat svému řemeslu. Psali pod krycími jmény, jak jsem ostatně již uvedla, či vydávali svá díla v exilu nebo využili významu nově vznikajícího formátu literatury – „leporela“, jež se začalo na trhu objevovat jako nenápadná, avšak průkopnická skládaná kniha pro nejmenší děti. Uvedme například *Marek kouká po světě* a *Katka čeká na zvířátka*, kde autorkou veršů byla M. Lukešová²⁶, P. Šruta *Veselo je na pouti a čtyři další obrázkové příběhy* (vydáno pod jménem Petr Karmín), J. Vodňanského *Kuk a Vykuk*, A. Vostrou *Jedna paní povídala* a D. Fischerovou *Příhody strýčka Příhody*.²⁷

Ve druhé polovině tohoto období se můžeme setkat spíše s *příběhovou prózou ze života dětí*, která udělala velký krok kupředu. Autoři se snažili o ztvárnění portrétu současného dítěte, jež vystupuje vůči svému čtenáři jako rovnocenný (tj. referenční) partner, což představovalo významný ukazatel v rozvoji dětského umění. Takto ztělesněná postava měla malému příjemci ukázat lepší a snadnější cestu při orientaci v okolním světě. Jak uvádí Jaroslav Toman²⁸, „v *příbězích ze života dětí se častěji objevují i polohy vážné a tragické, motivované snahou autorů nic malým čtenářům nezakrývat, seznamovat je se všemi stránkami lidské existence, ukázat jim, jak se úspěšně vyrovnávat s životními komplikacemi, stresovými stavy a krizovými momenty a jak opět nacházet ztracenou duševní rovnováhu.*“ Podle Jany Čeňkové²⁹ začínají do dětské literatury pronikat dlouhou dobu **tabuizovaná** a v socialistických zemích často myšlenkově nepatřičná a **citlivá témata** jako *smrt, stáří, handicap, ekologie, politika, drogová závislost* aj. Od Tomana³⁰ ještě doplňují například *adopci dítěte, traumatizující erotické zážitky a alkoholismus*.

²⁶ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti (s ukázkami textů): Učebnice pro 2. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách*. Praha: SPN, 1987, s. 66.

²⁷ VLČKOVÁ, Natalie. Česká dětská literatura dříve a dnes. In: *Protisedi.cz* [online]. 1. 3. 2021 [cit. 2023-02-27]. Dostupné z: <https://protisedi.cz/ceska-detska-literatura-drive-a-dnes/>

²⁸ TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992, s. 75.

²⁹ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, s. 17.

³⁰ TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992, s. 79.

Sedmdesátá léta se též vyznačují intenzivním zájmem o *poznávací literaturu*, a to zcela nově jak pro děti malé, tak i nejmenší. Zde na prvním místě uveďme knihy od M. Lukešové *Knižka pro Lucinku* a *Zimní knížka pro Lucinku*, které jsou určeny nejmenším dětem. V roce 1978 také vychází první encyklopedie pro nejmenší nesoucí název *Velká obrázková knížka pro malé děti* od autorů B. Říhy a M. Lukešové.³¹

Ke konci tohoto desetiletí roste obliba poezie pro děti. Na knižní trh vstupují s novodobou poetikou především autoři jako J. Žáček a jeho *Aprílová škola*, M. Černík se svou prvotinou *Kdy má pampeliška svátek* a J. Faltus s knihou básní *Rozhledna se rozhlíží. „Umělecky dozrává poezie J. Havla, ať už v poloze humorné (Člověče, nemrač se!), nebo lyrické (Veselé noty).“³²*

1.4.4 80. léta v dětské literatuře

První polovina osmdesátých let je charakteristická v první řadě poezií pro děti vyznačující se svou kvalitou a pestrostí. V lyrice znovu upoutává M. Lukešová nově vydanou sbírkou pro nejmenší *Jak je bosé noze v rose*, J. Brukner přináší napětí a dynamičnost ve své básnické sbírce *Obrazárna*, jedinečnými lyrickoepickými verši *Uspávanky* se ohlašuje J. Skácel a sbírka *Pimpilimpam pam* je zas výběrem nejlepších žertovných veršů autora J. Hanzlíka. Opomenout nesmíme další významné básnické osobnosti této dekády, k nimž bezesporu patřili J. Žáček a M. Černík. Jejich tvorba je plná hravosti, spontánní nápaditosti a básnické improvizace. Přesvědčit se o tom můžeme v jejich sbírkách pro nejmenší posluchače, například od J. Žáčka *Kdo si se mnou bude hrát* a M. Černíka *Kocouří knížka*. Do poezie osmdesátých let přispěli hodnotnými verši také L. Středa, L. Štíplová a P. Šrut.

Co se týče umělé pohádky, jež byla v předešlém období velice žádaná, odsouvá se na počátku tohoto desetiletí do pozadí a začíná se objevovat ve formě *obrazové knihy* či v knižně zafixované *animované pohádce*. Obrazovou knihu, kterou někdy také nazýváme „bilderbuch“, můžeme chápat jako bohatě ilustrovanou knihu vyprávějící především svým obrazem a určenou dětem do šesti let. Z tohoto žánru na pulty

³¹ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti (s ukázkami textů): Učebnice pro 2. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách*. Praha: SPN, 1987, s. 68.

³² GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti (s ukázkami textů): Učebnice pro 2. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách*. Praha: SPN, 1987, s. 68.

přichází například dílo autorky D. Mrázkové *Slon a mravenec*. Animovaná pohádka zas představuje kupříkladu M. Macourka spolu s A. Bornem a jejich příběh *Mach a Šebestová*. R. Čechura a J. Šalamoun uvádějí na televizní obrazovky kreslený seriál *Maxipes Fík*.³³

Osmdesátá léta jsou rovněž známá stoupající popularitou *umělecko-naučné literatury*. Pozoruhodný impuls jejímu rozvoji dávají Milena Lukešová a Bohumil Říha dětskou encyklopedií *Velká obrázková knížka o zvířatech*, která byla přeložena do několika světových jazyků.

Relativně bohatá je i příběhová próza ze života dětí, v níž převládaly zejména historiky s kladnými postavami, „se kterými se adresáti mohli identifikovat a které sváděly svůj zápas o místo ve společnosti“³⁴. Autoři se zaměřovali především na dětského recipienta předškolního a raného školního věku. Příkladem může být kniha Elišky Horelové *Znáte Tománka?* nebo próza Olgy Hejné *Jozefínka*, jež nás seznamují s příběhy předškoláků.

1.4.5 90. léta v dětské literatuře

Od samého počátku devadesátých let přichází na knižní trh nespočet vydávaných knih a ilustrovaných časopisů pro děti od dříve zakázaných autorů. Knihupectví jsou přesycena braky a kýčem, nevyjímaje naučných leporel pro předškoláky. Je pochopitelné, že větší cena je časem přičítána esteticky kvalitním knihám. Na českou literární scénu pronikají i nová knižní nakladatelství – například v roce 1995 vzniká nakladatelství *Meander* a o pět let později zahajuje svou činnost alternativní nakladatelství *Baobab*.

V těchto letech dochází také k dynamickému rozvoji vlivu médií, jež podle Urbanové³⁵ „zahrnují nejen film, rozhlas, televizi, video, ale také obrázkové časopisy, digitální a počítačové hry, internetová sdělení“, komunikace je vehementně prostoupena mobily, objevují se nové nosiče v podobě CD-ROM nahrávek atd. Prioritní postavení knihy pomalu ustupuje do pozadí a do popředí se tak stále více dostávají právě masmédiá vyplňující volný čas dětí a mládeže. Původní literární tvorba LPDM se začíná

³³ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti (s ukázkami textů): Učebnice pro 2. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách*. Praha: SPN, 1987, s. 69.

³⁴ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2008, s. 731.

³⁵ URBANOVÁ, Svatava. *Meandry a metamorfózy dětské literatury*. Olomouc: Votobia, 2003, s. 116.

ocitat v krizi. Média a technika pomalu začínají nahrazovat chybějící lidské kontakty a stávají se podstatným zdrojem společných témat konverzace.

Jelikož malé děti prahly po vyprávění, předčítání, čtení a naslouchání, započal umělecký text nabízet několik širších významů – rozvíjel individuální fantazii, imaginaci, hravost a individuální prožitky. Dialog s textem se tak stával nepostradatelným. Naopak tam, kde dětský recipient vyhledával pouze zábavnou, relaxační či informační funkci, mohly knihu snadno nahradit masmédia.

Svět dětí se v 90. letech 20. století značně změnil. Zintenzivnil se zájem o obrázkové knihy, komiksy a kreslené seriály. Pro tuto dobu byla též typická rychlost a racionálnost. Projevovala se zvýšená obliba právě internetu, encyklopedií, slovníků a specializovaných obrázkových časopisů, které se staly zvláštním fenoménem devadesátých let (kupříkladu *Sluníčko*, *Ohníček*, *Mateřídouška*, *Čtyřlístek*, *Pastelka*, *Šmoula*, *Méd'a Pusík a Medvídek Pú*).³⁶

1.5 Dětská literatura vstupuje do 21. století

„Do 21. století vstupuje česká literatura pro děti a mládež jako bohatě diferencovaná a plnohodnotná součást národní literatury, jež snese komparaci se světovým literárním kontextem a v některých vrcholných dílech dokáže navázat dialog nejenom s dětským, ale i s dospělým čtenářem.“³⁷

Knížkám, které byly původně napsány pro dětského recipienta, nechybí strach s nástupem nového údobí zasahovat do oblastí zajímavých i pro dospělého čtenáře, tím upoutat jeho pozornost a oslovit jej. Pestrost a aktuálnost témat, v nichž se zrcadlí současný život a každodenní problémy dětí, bezpochyby uchvátí široký okruh adresátů.

Jelikož nabídka knih LPDM je v dnešní době velice rozsáhlá, můžeme být postaveni před otázku, jakou knihu svému dítěti koupit. Myslím, že odpověď nebude určitě jednoduchá. Jak jsem již uvedla v předešlé kapitole, zvláště v oblasti volného času převažuje vliv médií (televize, počítačových her, filmu), ale především reklamy, což se přirozeně odráží ve výběru literárních děl. Na zájem o literaturu má částečně vliv

³⁶ URBANOVÁ, Svatava. *Meandry a metamorfózy dětské literatury*. Olomouc: Votobia, 2003, s. 116.

³⁷ ŠUBRTOVÁ, Milena a Miroslav CHOCHOLATÝ. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež*. Praha: Libri, 2012, s. 35.

i filmové zpracování, které leckdy předchází identickému tištěnému vydání. Poněvadž důležitost soudobé literatury pro děti předškolního věku je v první řadě kladena na všestranný rozvoj dítěte, měla by jako jedna z voleb kvalitní literatury směřovat právě do této roviny.

K trendům současného světa se rovněž řadí distribuování vlastní autorské tvorby. Díla jsou publikována ve výběrech, podstupují všemožné úpravy a na pulty knihkupectví přicházejí novodobá rozšířená vydání. Co se týká prosperujících titulů, je možné se s nimi setkat v dalších dílech na pokračování. Charakteristickým trendem je také specifické prolínání žánrů, druhových forem a žánrových variant vycházejících z potřeb dětského příjemce. Jako příklad uvádím sérii knih spisovatelky Kateřiny Janouchové o holčičce Ivance.³⁸

³⁸ NAVRÁTILOVÁ, Hana. *Literatura pro děti* [online]. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2018 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/105848826-Literatura-pro-deti-distancni-studijni-opora-mgr-hana-navratilova.html>

2 KNIHA

2.1 Co je kniha?

Při pojmenování této podkapitoly se mi ihned vybavila báseň od významného autora *Františka Hrubína* s názvem „*Co je knížka*“, jejíž verše si zde dovolím citovat. Myslím, že dalších slov k vysvětlování položené otázky již není třeba (cituji):

*Co je knížka? Je to živá
bílých listů hromádka,
v ní si všechno hraje, zpívá,
ptáci, děti, zvířátka.*

*A svět dětem vždycky znova
do té hromádky se schová.*

*List obrátit stačí však,
a rázem nám před oči
kousek světa vyskočí,
tu květ, slunce nebo pták.³⁹*

2.2 Význam knihy v předškolním věku dítěte

„Kničky se píší a malují pro děti od nejútlejšího věku. Než se však dítě stane samo sobě čtenářem, uplyne řada let. Po tuto dobu může číst svoje knížky jedině vašima očima, ústy a srdcem.“⁴⁰

Zásadním posláním literatury pro děti je proměňovat dětské sny ve skutečnost, přinášet jim radost a kouzlo. Od nejútlejšího věku je rovněž důležité podporovat u dětí vývoj řeči. Právě v této oblasti nám mohou být nápomocny knihy, které řeč rozvíjejí a zušlechťují. V raných fázích učení tak literatura napomáhá dítěti v jeho duševním vývoji a socializačním procesu. Všestranně jej rozvíjí a formuje jeho osobnost. Prohlubuje rovněž pocity zvědavosti, fantazie, odvahy, náklonnosti apod.

³⁹ VEBEROVÁ, Eva. *Soubor textů k literární výchově v mateřské škole*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982, s. 4.

⁴⁰ HAVLÍNOVÁ, Miluše. *Knižka pro rodiče o knížkách pro děti*. 2., rozš. vyd. Praha: Albatros, 1987, s. 8.

Dítěti se prostřednictvím knihy jako celku otevírá vstup do kulturního světa. Stává se pro něj jedinečným kulturním prostředkem, jak se naučit jazyku, kterým mluví, tj. mateřskému jazyku. U nejmenších dětí pomáhají knihy podporovat komunikaci, ale i zrakové vnímání první knihy (leporela), určené dětem od prvních měsíců života. Děti v nich rozlišují objekty zřetelně, a pokud se na dítě pokusíme ještě mluvit slovy určitých obrázků, dítě si je s daným objektem spojí. Zřetelné vjemy tak pojmenujeme slovy a tím rozšíříme slovní zásobu. Výborná jsou i leporela s hmatovými prvky.

Od Havlíkové⁴¹ se dozvídáme, že než se dítě stane opravdovým čtenářem, musí se naučit nejenom správně a plynule číst, ale hlavně číst s porozuměním. Důležité tedy není jen chápat smysl čteného, ale také rozumět textu. Autorka dále uvádí, že do této doby potřebuje dítě blízkou osobu, která by mu knihy nejen pořizovala, ale i je s ním prohlížela, četla mu je nebo mu z nich vyprávěla. Když si s dítětem prohlídíme knihu, již mu vyprávíme či později předčítáme, vkládáme jejím prostřednictvím do našeho rozhovoru možnosti, jež nám rozvinutou řečí pomáhají vzbudit v dětské duši vcítění, porozumění, nápad, myšlenku, důvtip a radost.⁴² Děti se též při práci s knihou, předně u předčítání, učí nezbytné soustředěnosti. Menším dětem čteme pochopitelně kratší texty, později můžeme přidávat a rozšiřovat o texty delší. Během předčítání je podstatné kladení otázek z již přečteného úryvku, čímž udržujeme pozornost předčtenářského recipienta a zároveň cvičíme i jeho paměť.

Zejména malé děti, ale i předškolní nečtenáře upoutá na první pohled výtvarná stránka díla. „*A to jak obrázky a ilustrace, tak i zvolený formát, obálka, grafická úprava a celkový design – typ publikace.*“⁴³ Kromě obrazové stránky je však důležité zaujmout dítě i po stránce obsahové. Proto by knihy pro děti do 6 let měly vycházet z reality každodenního života a být doplněné o krásné jednoduché ilustrace.

⁴¹ HAVLÍKOVÁ, Miluše. *Knížka pro rodiče o knížkách pro děti*. 2., rozš. vyd. Praha: Albatros, 1987, s. 8.

⁴² HAVLÍKOVÁ, Miluše. *Knížka pro rodiče o knížkách pro děti*. 2., rozš. vyd. Praha: Albatros, 1987, s. 13.

⁴³ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ: komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV*. Praha: Portál, 2011, s. 12.

2.3 Důležitost knihy v mateřské škole

Všudypřítomnost dětské knihy v mateřské škole je dle Gebhartové⁴⁴ nesmírně důležitá. K danému stanovisku zaujímá názor, že „v každé třídě má být poutavě obměňovaný koutek s knihami. Stačí jen několik knih v poličce, dvě tři třeba na stolečku, otevřené, nebo s poutavou obálkou, knihy školní, které putují ze třídy do třídy, ale i knížky, které děti přinesou jako své oblíbené z domova.“

Ve vzdělávací nabídce každé mateřské školy by mělo být naprostou samozřejmostí prohlížení a čtení knížek. Pokud si dítě donese z domova svou zamilovanou knihu, je pro všechny zúčastněné přínosné, aby ji všem nejprve ukázalo. Představení je možné například v ranním kruhu, kdy o ní samo vypráví. Prospěšné je také, když z díla pedagog přečte krátkou ukázkou. V knižním koutku mají poté děti možnost si knihu individuálně prohlédnout a prolistovat, samozřejmě se svolením majitele. Za podstatný však považujeme moment osobní „prezentace“, který hraje velkou roli pro další práci s knihou a pro podpoření zájmu ostatních dětí.

Jako profesionálního prostředníka mezi tištěným textem a nečtenáři označujeme v mateřské škole *pedagoga*. Právě na něj jsou v tomto směru kladeny vysoké nároky na zodpovědnost, s jakou knihou děti seznámí. Aby byl ovšem dobrým interpretem, měly by jeho znalosti a přehled sahát do oblasti vývoje jak české, tak i světové dětské literatury a jejich významných představitelů. Rovněž by mu neměly činit potíže vybrat pro děti kvalitní a vhodný text, jenž jim předloží zajímavou a zábavnou formou. Mezi základní způsoby představení knihy předškolním pedagogem řadíme již dříve uvedené předčítání nebo vyprávění, motivační úvod či rozmluvu s dětmi nad knihou. Jelikož přístup a možnosti práce s textem jsou podle Veberové⁴⁵ skutečně rozmanité, měl by vždy učitel předem vědět, „jaký zážitek chce dětem poskytnout, k čemu chce děti podnítit, pro co je chce zaujmout, o čem je chce přesvědčit, co jim chce vysvětlit.“ Tato uvedená kritéria by měl mít na paměti při práci s knihou každý pedagog v mateřské škole.

⁴⁴ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ: komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV*. Praha: Portál, 2011, s. 12.

⁴⁵ VEBEROVÁ, Eva. *Soubor textů k literární výchově v mateřské škole*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982, s. 6.

2.4 Jak vybrat kvalitní knihy pro děti

„Chceme-li zaujmout děti, musíme být prvořadě příběhem uchvázeni my a mít potřebu ho předat, podělit se o něj...“⁴⁶

Z. Kupcová

Za hlavního zprostředkovatele, který hraje hlavní roli ve vztahu mezi dítětem a literárním příběhem, můžeme jednoznačně pokládat dospělého jedince. V krátkosti zde poukážu na předcházející podkapitolu, kde jsem zmiňovala důležitost správného výběru knihy pro děti pedagogem v mateřské škole. Zvolit právě takovou knihu je nepochybně nelehký úkol, a o to více, když víme, že v současnosti je knižní trh zahlcený nepřehledným množstvím nově vycházejících titulů. Jak poznat kvalitní knihy pro děti, zjišťuji z publikace *Metodika čtenářské pregramotnosti*:

- *jsou na ně zaměřeny a jsou pro ně zajímavé;*
- *pojdnávají o něčem, co je pro zdravý rozvoj dítěte podstatné nebo díky čemu se*
- *naučí něco důležitého pro život;*
- *jsou napsány či přeloženy vytříbeným mateřským jazykem;*
- *učí děti racionálně myslet;*
- *poskytují jim znalosti, případně smysluplnou zábavu;*
- *rozvíjejí dobrý vkus a smysl pro humor;*
- *šíří úctu k jiným dětem, lidem a ostatním živým bytostem, zvířatům, přírodě, zemi,*
- *uznávaným společenským normám a zákonům;*
- *jsou přiměřené věku dětí a jejich citlivosti, nesmějí v nich vzbuzovat strach a neklid*
- *ani falešný sentiment;*
- *obsahují pozitivní morální odkaz a propagují vzorce správných postojů a chování;*
- *rozvíjejí estetické vnímání dětí;*

⁴⁶ NÁDVORNÍKOVÁ, Hana a kol. *Čtete si, hrajeme si, poznáváme... Metodika čtenářské pregramotnosti*. České Budějovice: Pedagogická fakulta, JU v Českých Budějovicích, 2019, s. 139. ISBN 978-80-7394-763-7. Dostupné také z: https://projekty.pf.jcu.cz/pvupms/doc/Methodika_ctenarske_pregramotnosti.pdf

- *formují jejich optimistický postoj k životu, sebedůvěru a kladný přístup ke světu;*
- *neutvrzují v dětech negativní stereotypy chování související s pohlavím;*
- *nevzbuzují v dětech sklony k zápornému společenskému chování a předsudky.*⁴⁷

2.5 Dětská knihovna v mateřské škole

„Dům bez knih je jako tělo bez duše.“⁴⁸

Julius Zeyer

Kvalitně vybavená, dobře organizovaná a dětem volně dostupná knihovna by měla být nezbytnou součástí každé mateřské školy. Ostatně význam všudypřítomnosti dětské knihy v mateřské škole jsem již nastínila v jedné z výše uvedených podkapitol, kde jsem se stačila dotknout i samozřejmosti poutavě obměňovaných knižních titulů ve všech třídách školy.

Knihovna ve třídách, případně i hernách školy, by měla být pro děti takovým místem, kam si budou rády chodit knihy prohlížet nebo „číst“. V prostředí třídy mateřské školy lze založit i „školkovou knihovnu“, kterou si můžeme s dětmi vybavit knížkami přinesenými z domova, podle předem dohodnutých pravidel si je vypůjčit domů a zase je neponičené vrátit zpět. Děti se touto cestou učí i správnému zacházení s knihami.

V třídní knihovničce by určitě neměla chybět jak česká, tak i světová díla dětské literatury ze zlatého fondu ani současná literatura, zejména pak knihy oceněné různými literárními cenami a také kvalitní časopisy pro děti. Při vybírání knih do knižního koutku bychom měli brát také v úvahu věkové složení třídy a potřeby dětí a z hlediska individuálního rozvoje jednotlivých dětí zařazovat i literaturu náročnější a méně náročnou. Kromě kvality literárního díla by pro nás měla být zásadní i kvalitní ilustrace.

⁴⁷ NÁDVORNÍKOVÁ, Hana a kol. *Čtete si, hraje si, poznáváme... Metodika čtenářské pregramotnosti*. České Budějovice: Pedagogická fakulta, JU v Českých Budějovicích, 2019, s. 139. ISBN 978-80-7394-763-7. Dostupné také z: https://projekty.pf.jcu.cz/pvupms/doc/Methodika_ctenarske_pregramotnosti.pdf

⁴⁸ ZEYER, Julius. Citáty slavných osobností. In: *Citaty.net* [online]. 25. 11. 2021 [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/23694-julius-zeyer-dum-bez-knih-je-jako-telo-bez-duse/?page=4>

3 LITERÁRNÍ OCENĚNÍ ZA KVALITNÍ DĚTSKOU KNIHU

Podobně jako v ostatních zemích i v České republice existuje spousta literárních cen, které se na poli literatury a knižní kultury udělují zpravidla jednou ročně. Lišovská⁴⁹ o ocenění knih říká, „... že *jsou jakýmsi ukazatelem kvality daných titulů, uznání autorského či obsahového přínosu pro literaturu a společnost, popř. jsou motivací pro přečtení daných publikací*“. Při udělování literárních cen se posuzuje několik aspektů, kromě formální stránky knihy se hodnotí rovněž ilustrace, které mají podstatný význam především u literatury pro nejmenší děti.

Na základě ocenění mohou také učitelé mateřských škol získat tipy na literaturu kvalitní jak po stránce obsahové, umělecké, tak i výtvarné a tím lépe vybrat hodnotné knihy pro děti. Literární ocenění dále poukazují na tituly vymykající se běžnému standardu, v nichž je určitá autorská, umělecká i hodnotová výjimečnost. Právě takové tituly jsou schopné nevšedním způsobem formovat vkus recipienta či jeho osobnost. Vždy ale záleží na posouzení konkrétního pedagoga, jestli daný titul vyhovuje zadaným potřebám předškolního dítěte.

V následující podkapitole se zaměřím na dvě literární ocenění kvalitní dětské knihy, jež jsou v České republice udělována v rozličných kategoriích a která považuji za podstatná z hlediska dítěte předškolního věku, a to **Magnesia Litera** a **Zlatá Stuha**. Mimo tyto české ceny zmíním i jedno z nejprestižnějších zahraničních ocenění, a to **Cenu Hanse Christiana Andersena**. V souvislosti s tímto slavným jménem krátce uvedu celosvětový projekt **Noc s Andersenem**, který považuji za významný z důvodu rozvoje dětského čtenářství, v něm poukážu na **anketu SUK – Čteme všichni** jako jednu z doprovodných aktivit tohoto projektu.

⁴⁹ LIŠOVSKÁ, Pavlína. *Literatura pro děti a mládež: Učební text* [online]. Brno: Brno: Nakladatelská politika, 2017 [cit. 2023-05-26]. Dostupné z: http://kjm.data.quonia.cz/dokumenty/NSK/2a_Literatura_pro_dti_a_mlde.pdf

3.1 Magnesia Litera

Nejznámějším literárním oceněním udělovaným od roku 2002 na tuzemské scéně je **Magnesia Litera**, každoročně vyhlašovaným občanským sdružením Litera, jež se zrodilo pod záštitou nejvýraznějších literárních institucí v České republice. Magnesia Litera propaguje především kvalitní literaturu a oceňuje její autory v devíti kategoriích:

- *Litera za nakladatelský čin*
- *Litera za překladovou knihu*
- *Litera za populárně naučnou literaturu*
- *Litera pro objev roku*
- *Litera za poezii*
- *Litera za prózu*
- *Litera za dětskou knihu*
- *Litera za přínos české literatuře*
- *Litera za knihu roku (hlavní cena Magnesia Litera)*⁵⁰

Porotu k jednotlivým kategoriím tvoří oborově příslušné obce a organizace. Vítěz v kategorii *Litera pro objev roku* a *Magnesia Litera za knihu roku* je vybrán třísetčlennou porotou, kterou představují lidé všech profesí z knižní branže jako univerzitní vědci, knihovníci, knihkupci, redaktoři, kritici i samotní autoři s eliminací těch, u nichž by mohlo dojít ke střetu zájmů. Vyhlášení oceněných knih probíhá vždy za rok zpětně.

Ohlédnu-li se za oceněnými knihami z minulých ročníků, respektive do kategorie ***Litera za dětskou knihu***, která je pro mne pochopitelně z hlediska tematického zaměření mé práce nejpodstatnější a jež se uděluje od roku 2003, vytvořím si na jejím základě žebříček nejlépe ohodnocených knižních titulů právě od roku 2003–2022⁵¹ včetně aktuálního ročníku 2023⁵². V některých z uvedených let jsem ovšem nucena zvolit knihu z titulů nominovaných, jelikož vítězná kniha v daném roce není určena dětmi

⁵⁰ PP PRODUCTION. Poslání cen. *Magnesia-litera.web4u.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: http://www.magnesia-litera.web4u.cz/index_in.php?mm=3&sm=1

⁵¹ SPOLEK LITERA. Všechny oceněné knihy podle ročníků. *Magnesia-litera.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://magnesia-litera.cz/historie/>

⁵² SPOLEK LITERA. Spolek Litera gratuluje vítězům a děkuje partnerům. *Magnesia-litera.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://magnesia-litera.cz/#nominace>

předškolního věku. Ročníky 2010 a 2019 dokonce zcela vynechávám, poněvadž jak oceněná kniha, tak i nominované tituly v těchto letech byly vymezené spíše pro děti školního věku. Kvůli lepší přehlednosti uvádím oceněnou dětskou knihu pod příslušným rokem a v závorce připojuji i nakladatelství. Zároveň knihu nominovanou, o níž se domnívám, že je vhodná pro děti do 6 let, označuji v následujícím přehledu kroužkem.

2003

Strado a Varius – Martin Skala (Brio)

2004

Velká kniha českých pohádek – Pavel Šrut (Readers Digest Výběr)

2005

Tatínek není k zahzení – Arnošt Goldflam (Andrej Šťastný)

2006

Co vyprávěla dlouhá chvíle – Viola Fischerová (Meander)

2007

Myši patří do nebe – Iva Procházková (Albatros)

2008

Zá hádky – Petr Nikl (Meander)

2009

Lichožrouti – Pavel Šrut (Paseka)

2011

Pampe a Šinka – Alžběta Skálová (Arbor vitae)

2012

Listonoš vítr – Radek Malý (Albatros)

2013

Rostlinopis – Jiří Dvořák (Baobap)

2014

Hlava v hlavě – Ondřej Buddeusy; David Böhm (Labyrint)

2015

Škvíry – Marka Míková (Argo)

2016

Klárka a 11 babiček – Olga Černá (Baobab)

2017

Překlep a Škraloup – Tomáš Končinský; Barbora Klárová (Albatros)

2018

Bratři v poli – Jana Šrámková (Běžiliška)

2020

A jako Antarktida: Pohled z druhé strany – David Böhm (Labyrint)

2021

Rozára a černý Petr čili O větrných mlýnech – Radek Malý (Běžiliška)

2022

Kráva Říčanová – Tereza Říčanová (Baobab)

2023

Fánek Hvězdoplavec – Jana Šrámková (Běžiliška)

3.2 Zlatá stuha

Ocenění **Zlatá stuha** představuje jedinou cenu v České republice, která se orientuje výhradně na dětskou literaturu. Od roku 1992 je pravidelně udělována Českou sekcí IBBY (Společnost přátel knihy pro mládež) nejlepším českým tvůrcům. Dalšími spolupořadateli jsou Klub ilustrátorů dětské knihy, Obec překladatelů, Národní pedagogické muzeum, knihovna J. A. Komenského a Památník národního písemnictví.⁵³ Zprvu se ceny vyhlašovaly čtvrtletně za rok, poté každého půl roku. Od roku 2001 se Zlatá stuha uděluje pouze jedenkrát do roka jako cena výroční.

⁵³ IBBY. O soutěži. *Zlatastuha.cz* [online]. © 2014 [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs/o-soutezi>

Soutěž je rozdělena do čtyř hlavních oblastí, které se ještě člení do několika kategorií, jež byly stanoveny až v roce 2000:

- **Původní česká slovesná tvorba**
 - beletrie pro děti
 - beletrie pro mládež
 - literatura faktu pro děti a mládež
 - teorie a kritika literatury (umění) pro děti a mládež

- **Překlad**
 - beletrie pro děti
 - beletrie pro mládež
 - literatura faktu pro děti a mládež
 - komiks pro děti a mládež

- **Výtvarná tvorba**
 - knihy pro mladší děti
 - knihy pro starší děti a mládež
 - literatura faktu pro děti a mládež
 - výtvarný počín roku

- **Komiksová tvorba (není rozdělena na kategorie)**

Poroty ještě mohou, ale nemusí, udělit cenu za *celoživotní dílo* či za *nakladatelský počín*.⁵⁴

Jelikož za poslední uplynulé roky bylo ohodnoceno větší množství knih pro děti a mládež, které je možné dohledat v archivu webu Databáze knih⁵⁵ počínaje rokem 2002, nebudu je zde tedy všechny pochopitelně vypisovat.

⁵⁴ IBBY. Kategorie. *Zlatastuha.cz* [online]. © 2014 [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs/kategorie>

⁵⁵ MAFRA. Zlatá stuha: Literární ceny. *Databazeknih.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/literarni-ceny/zlata-stuha-119>

Z hlediska získání dat o kvalitní současné dětské literatuře jsem se však rozhodla uvést **nejlépe oceněné knihy**⁵⁶ soutěže **Zlatá stuha** za ročníky **2021–2023** pro jednotlivé oblasti a jejich kategorie, které jsou určeny „pouze“ pro děti předškolního věku.

2021

PŮVODNÍ ČESKÁ SLOVESNÁ TVORBA

- BELETRIE PRO DĚTI:

Táta a princezna Rozárka – Jana Jirků (Albatros)

PŘEKLAD

- BELETRIE PRO DĚTI:

O zvířátkách – Ezop (Ella & Max)

O zvířátkách – Rudyard Kipling (Ella & Max)

Přeložil: Robin Král

- LITERATURA FAKTU PRO DĚTI A MLÁDEŽ:

Venku – Průvodce po tajemstvích přírody – Maria Ana Peixe Dias; Inês Teixeira do Rosário (Baobab)

Přeložila: Barbora Müllerová

VÝTVARNÁ TVORBA

- KNIHY PRO MLADŠÍ DĚTI:

Táta a princezna Rozárka – Jana Jirků (Albatros)

Ilustrovala: Marie Urbánková

- LITERATURA FAKTU PRO DĚTI A MLÁDEŽ:

Rufus zálesák – David Dolenský (Baobab)

Knihu ilustroval sám autor.

⁵⁶ IBBY. Nominace a ceny. *Zlatastuha.cz* [online]. © 2014 [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/archiv>

V tomto ročníku se rozhodla česká sekce IBBY udělit dvě ocenění i za *nakladatelský počin*. Zde uvádím pouze jednu z těchto cen, která je určena dětem předškolního věku, a to edici ***Má to háček*** od autorek Petry Štarkové, Ivony Březinové a Lenky Rožnovské (vydal Albatros ve spolupráci s nakladatelstvím Pasparta). V této edici vyšlo zatím osm knih, v nichž hlavní hrdinové zápolí s reálnými více či méně závažnými problémy (například autismem, ADHD = hyperaktivitou s poruchou pozornosti, rozvodem rodičů, střídavou péčí, vážnou nemocí, agresivitou apod.).

2022

PŮVODNÍ ČESKÁ A SLOVESNÁ TVORBA

- BELETRIE PRO DĚTI:

Rýmovačky opičí – Marka Míková (Baobab)

PŘEKLAD

- LITERATURA FAKTU PRO DĚTI A MLÁDEŽ:

Můžu ochutnat? – Daniel a Alexandra Mižielinských (Host)

Přeložila: Anna Halfarová

VÝTVARNÁ TVORBA

- KNIHY PRO MLADŠÍ DĚTI:

František z kompostu – Simona Čechová (Labyrint)

Knihu ilustrovala sama autorka.

- LITERATURA FAKTU PRO DĚTI A MLÁDEŽ:

Poznávej ptáčky – Martin Krkošek; Jitka Musilová (Pipasik)

Ilustroval: Martin Krkošek

- VÝTVARNÝ POČIN ROKU:

Kráva Říčanová – Tereza Říčanová (Baobab)

Knihu ilustrovala sama autorka.

2023

PŮVODNÍ ČESKÁ A SLOVESNÁ TVORBA

- BELETRIE PRO DĚTI:

Já, chobotnice – Magdalena Rutová (Baobab)

PŘEKLAD

- LITERATURA FAKTU PRO DĚTI A MLÁDEŽ:

Pod hladinu – Gianumberto Accinelli (Portál)

Přeložil: Jan Ctibor

VÝTVARNÁ TVORBA

- KNIHY PRO MLADŠÍ DĚTI:

Nitka a zatoulaný knoflíček – Tereza Horváthová (Baobab)

Ilustrovala: Eva Volfová

- VÝTVARNÝ POČIN ROKU:

Já, chobotnice – Magdalena Rutová (Baobab)

Knihu ilustrovala sama autorka.

3.3 Cena Hanse Christiana Andersena

Cena Hanse Christiana Andersena patří k nejvýznamnějším oceněním světového formátu a můžeme ji pokládat za jakousi Nobelovu cenu literatury pro děti. Udělována je od roku 1956 každé dva roky sekci IBBY (Mezinárodní sdružení pro dětskou knihu) žijícím autorům za mimořádný a trvalý přínos pro dětskou literaturu v kategorii „*spisovatelé*“. Od roku 1966 se uděluje také ilustrátorům v kategorii „*ilustrátoři*“.

„Mezi výběrová kritéria patří estetické a literární kvality psaní a ilustrování, stejně jako schopnost vidět věci z pohledu dítěte a schopnost rozvinout dětskou zvědavost a představivost.“⁵⁷ Laureáty cen vybírá významná mezinárodní porota sestavená z řad

⁵⁷ IBBY. Cena Hanse Christiana Andersena. *Ibby-org* [online]. © 2023 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: https://www-ibby-org.translate.goog/awards-activities/awards/hans-christian-andersen-award?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc

odborníků na dětskou literaturu. Patronkou tohoto nejprestižnějšího ocenění je dánská královna Margrethe II. Její Veličenstvo předává na slavnostním ceremoniálu v průběhu bienále kongresu IBBY vítězům zlatou medaili s portrétem spisovatele Hanse Christiana Andersena a diplom.

Mezi držiteli této ceny se objevuje řada známých jmen působících v oblasti literatury pro děti. Jmenujme například švédskou autorku Astrid Lindgrenovou, která získala toto ocenění v roce 1958, či finskou autorku a výtvarnici Tove Janssonovou oceněnou v roce 1966. Právoplatné místo zde má i český spisovatel Bohumil Říha, který si tuto významnou cenu odnesl roku 1980. Čeští umělci se ale nejvíce nacházejí v sekci výtvarné. V kategorii „ilustrátoři“ získal v roce 1968 ocenění Jiří Trnka, roku 1992 výtvarnice Květa Pacovská a o dvacet let později v roce 2012 student Jiřího Trnky ilustrátor Petr Sís. Za zmínku jistě stojí i slovenský ilustrátor Dušan Kállay, který zvítězil roku 1988 a cenu získal pro tehdejší Československo.⁵⁸

3.3.1 Noc s Andersenem

Noc s Andersenem je mezinárodní akcí českého původu, jejíž myšlenka se zrodila v hlavách dvěma knihovnicím z Uherského Hradiště Haně Hanáčkové a její kolegyni z dětského oddělení Mirce Čáповé. Tento projekt pomáhá českým knihovnám svádět konkurenční boj s populárními médii v oblasti zájmu dětí a dětského čtenářství. Zjištění, že v dnešní době se v mnohých rodinách dětem nečte, především před spaním, bylo zásadním impulsem uskutečnit již zmiňovanými knihovnicemi tuto akci. Hlavní cíl se odvíjel od představy poskytnout dětem osobní vzor a poukázat na fakt, že čtení je velikým dobrodružstvím.

Realizace prvního ročníku „pohádkové“ Noci s Andersenem proběhla v uherskohradištské knihovně v noci z 31. 3. na 1. 4. 2000. Jelikož zároveň s touto akcí plánovaly knihovnice oslavit *Mezinárodní den dětské knihy* připadající symbolicky na 2. dubna, což je výroční den narození dánského spisovatele a pohádkáře Hanse Christiana Andersena, nese tento projekt právě jeho jméno. Prožitá noc měla obrovský

⁵⁸ PROKOPOVÁ, Eliška. *Česká recepce Andersenových pohádek v druhé polovině 19. století* [online]. České Budějovice. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, 2013 [cit. 2023-06-03]. Vedoucí práce Dalibor Tureček. Dostupné z: https://theses.cz/id/o85gr3/ESK_RECEPCE_ANDERSENOVCH_POHDEK_V_DRUH_POLOVIN_19STOLET.pdf?zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3DPtacek,%20Lumir%26start%3D4

úspěch, a tak se postupem času k této akci začaly připojovat další knihovny z celé České republiky, až se nakonec stala celosvětově známým projektem. Každoročně se rovněž zvyšuje i počet přihlášených míst pořádajících tuto akci, kupříkladu mateřské a základní školy, dětské kluby, domovy dětí apod.

Děti po celém světě se zrovna tuto noc v roce sejdou k přenocování a nočnímu dobrodružství na různých místech konání k uctění Hanse Christiana Andersena. Tam na ně v první řadě čeká předčítání pohádkových příběhů od známých autorů pohádek a přiblížení jejich tvorby. Dále se děti mohou těšit na různé hry, soutěže a překvapení. Pohádková noc přiláká i mnoho živých spisovatelů a jejich duchů, pohádkové bytosti nebo živá a plyšová zvířátka.⁵⁹

V souvislosti s mezinárodně uznávanou akcí Noc s Andersenem je pořadatelé vyhlášována i kniha, jež získala nejvíce hlasů od přímých aktérů nočního spaní v knihovnách či na jiných místech uskutečnění. **Anketa SUK – Čteme všichni** je právě doprovodnou aktivitou zmiňovaného projektu a představuje pro přespávající děti jakési zpestření. Ve speciální kategorii této ankety mohou nocující účastníci hlasovat o nejoblíbenější knihu. Za rok 2021 získala „*Cenu noci s Andersenem*“ kniha od autorky Ivony Březinové *Natálčin Andulák*⁶⁰, v níž se propojuje současný dětský svět se světem mobilních technologií.

⁵⁹ KNIHOVNA BEDŘICHA BENEŠE BUCHLOVANA. O projektu. *Nocsandersenem.cz* [online]. © 2015 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html>

⁶⁰ KNIHOVNA U MOKŘINKY. Anketa SUK – Čteme všichni. *Knihovna.obcemokre.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: <http://knihovna.obcemokre.cz/anketa-suk-cteme-vsichni>

4 MÉDIA

„Média uplatňují svou moc prostřednictvím různých způsobů vyprávění, jejich nástrojem jsou slova, obrazy, zvuky, zkrátka symbolické nebo komunikační systémy. Pokud nám komunikace poskytuje moc, můžeme ji využít k tomu, abychom druhé přesvědčovali a manipulovali...“⁶¹

4.1 Co jsou média?

Obecně můžeme říci, že „média“ označují jakýkoliv komunikační kanál přenášející nějaké sdělení. V tradičním pojetí zahrnují hlavně *tisk, rozhlas, televizi a internet*. Přesně v tomto uvedeném sledu se s nimi seznámila i celá naše společnost, kterou významně oslovují a ovlivňují. Tato běžná média se stala neoddelitelnou součástí našeho každodenního života, „... jsou všeprostopující a jsou všude kolem nás jako počasí“⁶². Občas máme z jejich působení tak trochu strach, ale jindy uvažujeme spíše o tom, jak je čínorodě zužitkovat.

Postupem času se média vyvíjela a měnila. Nenahližejme však na tento proces jako na nahrazování starých forem novými, naopak chápeme tyto různé formy coby vzájemně se doplňující, jež slouží každému z nás k získávání dalších a dalších komunikačních možností. Je pravdou, že se prostředky lidské komunikace neustále rozvíjejí a proměňují, avšak tradiční komunikační formy nezanikají, nýbrž zůstávají zachovány.

4.2 Mediální technologie 21. století

V polovině 90. let 20. století byl svět médií ovládnán primárně **televizí**. Ta v současné době svádí konkurenční boj s „novými“ médii, jako jsou *mobilní telefony, tablety, notebooky, videohry, počítačové hry* a také *sociální sítě* (např. Facebook a Twitter). Digitální technologie si podmanily i svět dětí, který silně zasáhly a značně se s ním propojily.

⁶¹ VALENTA, Petr, Zdeněk BROM a Irena KELLEROVÁ. *Mediální činnosti v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Raabe, 2016, s. 19.

⁶² JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009, s. 322.

Děti je dnes vnímají jako přirozenou součást jejich života a mají k nim téměř neustálý přístup, a to zejména tehdy, když nejsou pod dohledem dospělých. Některé z těchto technologií se naučily ovládat velice rychle a leckdy jim rozumějí mnohem lépe než generace jejich rodičů.

4.2.1 Předškolní dítě ve světě mediálních technologií

Jak jsem již nastínila, mediální prostředí, v němž v dnešní době vyrůstají i předškolní děti, je přesycené internetem, počítači a videohrami, a ať chceme, či nechceme, silně přitahuje jejich pozornost. Jak vzešlo z jedné zahraniční studie, nejčastěji používaným zařízením u této věkové kategorie jsou v současnosti mobilní telefony a tablety.

Vliv médií na předškolní děti se stále více stává předmětem zvýšené pozornosti rodičů, pedagogů a zdravotníků. Nedávné studie ukázaly, že používání elektronických zařízení rodiči ovlivňuje bezpečnost dětí, emocionální pohodu a rodinnou interakci. Ve skutečnosti tato zařízení odvádějí pozornost dyády rodičů a dětí od přímé interakce „tváří v tvář“, což má velký dopad na kognitivní, jazykový a emoční vývoj. *„Mezi vedlejšími účinky jsou nejčastěji uváděné interference neurokognitivního vývoje, učení, duševní pohody, zraku a poslechu, metabolických a kardiologických funkcí.“*⁶³

Mnozí rodiče používají mediální technologie k uklidnění nebo rozptýlení dětí. Když nemají na dítě čas, dají mu do ruky mobilní telefon nebo tablet či jej posadí před televizní obrazovku. *„Je to zábava sice přitažlivá, ale bezduchá, nerozvíjí dětskou tvořivost ani řeč.“*⁶⁴ Pedagogové rodičům radí, aby menší děti neodkládali k těmto zařízením, ale raději se jim věnovali, mluvili na ně a také jim i naslouchali. Pokud předškolní dítě přece jen vystavíme těmto přístrojům, je dobré vědět, jaký pořad mu pouštíme a na co se dívá, v nejlepším případě sledovat daný program společně a po skončení si o něm pohovořit. Zároveň je nutné udržovat mediální zábavu v rozumných mezích.

⁶³ BOZZOLA, Elena et al. Media devices in pre-school children: the recommendations of the Italian pediatric society. *Italian Journal of Pediatrics* [online]. 2018, 44(69) [cit. 2023-06-07]. ISSN 1824-7288. Dostupné z: <https://ijponline.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13052-018-0508-7#citeas>

⁶⁴ ŘÍČAN, Pavel a Drahomíra PITHARTOVÁ. *Krotíme obrazovku: jak vést děti k rozumnému užívání médií*. Praha: Portál, 1995, s. 47.

Cílem rodičů, ale i pedagogů by neměl být boj proti médiím a naučit děti odporu k nim. Naopak má podle Valenty, Broma a Kellerové⁶⁵ „*mysl odmala děti učit vnímat svět vlastníma očima a přemýšlet vlastní hlavou.*“ Jednou totiž přijde čas, „*kdy se do dnešního mediálního světa aktivně zapojí.*“

4.3 Dětská literatura v konkurenci mediálních technologií

Děti od narození intenzivně obklopují média. Předešlé generace tak silný tlak jako v této době nezažily. Často se setkáváme s otázkou, zda vůbec v dětském světě zůstává místo pro knihu, kterou považujeme za první masové médium. Je jisté, že role knihy se s příchodem „nových“ médií značně oslabil a ocitla se tak v konkurenčním prostředí, v němž poměruje své síly s tímto neúprosným bojovníkem. Bariéra, jež se vytvořila mezi dětskou literaturou a masmédií, brání dětem a jejich rodičům v přístupu ke čtení a knize jako takové. Je paradoxem, že se vše odehrává právě v době, kdy se na knižním trhu objevuje daleko větší množství knih pro děti, ale čteně se v rodinném prostředí věnuje tak málo času. Zde je již prostor pro knihkupce, knihovníky, pedagogy a rodiče, kteří by měli pomoci dětem nalézt především cestu ke čtenářství a ze současné situace na trhu s knihami profitovat.

Je pravdou, že velké oblíbenosti se těší přirozeně knižní tituly podporované médií. Na tom samozřejmě není nic špatného, kdyby ovšem velké množství hodnotných knih nezapadalo a neunikalo bohužel takto naší pozornosti. Dobrá reklama na kvalitní dětskou literaturu o přečtené knize může probíhat také na základě vzájemného doporučení mezi pedagogy, rodiči, ale i dětmi.

Valenta, Brom a Kellerová⁶⁶ navrhuje učitelům v mateřských školách, „*aby v rámci rozvoje řečových a komunikativních dovedností dětí nabízeli „činnosti a příležitosti seznamující děti s různými sdělovacími prostředky (noviny, časopisy, knihy, audiovizuální technika).*“ Zajímavostí je, že mezi uvedenými druhy převažují média tištěná, autoři se tak zřejmě domnívají, že v knihách a časopisech se děti pravděpodobněji než v jiných médiích setkájí s bohatostí a vytříbeností jazyka.

⁶⁵ VALENTA, Petr, Zdeněk BROM a Irena KELLEROVÁ. *Mediální činnosti v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Raabe, 2016, s. 85.

⁶⁶ VALENTA, Petr, Zdeněk BROM a Irena KELLEROVÁ. *Mediální činnosti v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Raabe, 2016, s. 21.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Výzkumné šetření se zaměřuje na dětské knihovny v jihočeských mateřských školách, kdy objektem sledování je především současná dětská literatura. Jedná se o kvalitativně orientovaný výzkum realizovaný prostřednictvím rozhovoru a pozorování.

5.1 Výzkumný problém, cíle výzkumného šetření a výzkumné otázky

5.1.1 Výzkumný problém

Hlavním výzkumným problémem této práce je odpovědět si na otázku:

- *Jaká je situace současné dětské literatury v knihovnách mateřských škol?*

5.1.2 Cíle výzkumného šetření

Prvním cílem výzkumného šetření reflektujícím výzkumný problém je na základě předem připraveného seznamu kvalitních a oceněných knih vydaných po roce 2000 zjistit, *jak vybavené jsou těmito tituly dětské knihovny v jihočeských mateřských školách.* Druhým cílem je zanalyzovat, *zda v knihovnách mateřských škol převažuje spíše literatura starší, tj. vydaná před rokem 2000, nebo zdase objevují i knížky od současných autorů.*

5.1.3 Dílčí výzkumné otázky

Pro získání odpovědí na předem stanovený výzkumný problém jsem si vymezila následující dílčí otázky:

VO1: *Jaké knihy se v knihovnách mateřských škol objevují nejčastěji?*

VO2: *Jaká jsou hlavní kritéria učitele mateřské školy při výběru dětských knih?*

VO3: *Jaká je diferenciacce současné dětské literatury v knihovnách mateřských škol dle typu škol?*

5.2 Metodologie výzkumného šetření

Sběr dat pro výzkumné šetření do bakalářské práce probíhal ve vybraných předškolních zařízeních formou polostrukturovaného rozhovoru doplněnou o formu pozorování. Předložené metody řadíme k hlavním metodám výzkumu kvalitativního charakteru, přičemž Skutil⁶⁷ uvádí, že „... použití kvalitativní metodologie vyžaduje velmi dobrou orientaci ve zkoumané oblasti, předvídatost a přizpůsobivost, ale i vědomí určitého rizika, a také větší množství času pro sběr dat a jejich vyhodnocení“.

5.2.1 Rozhovor

Na metodu rozhovoru nahlížíme jako na proces, „který se vyznačuje velmi vysokou interakcí mezi tazatelem a dotazovaným“⁶⁸. Kladení otázek a získávání odpovědí však není tak lehký úkol, jak by se mohlo na první pohled zdát. Ostatně o tom vypovídá i myšlenka Jana Hendla⁶⁹: „Vedení kvalitativního rozhovoru je umění i vědou zároveň. Vyžaduje dovednost, citlivost, koncentraci, interpersonální porozumění a disciplínu.“

Hendl⁷⁰ se Skutilem⁷¹ rozlišují tři typy kvalitativních rozhovorů: **strukturované, polostrukturované a nestrukturované**. Pro dotazování jsem zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru, který tvoří kompromis mezi strukturovaným a nestrukturovaným rozhovorem a je patrně jejich nejrozšířenější formou. U tohoto typu sběru dat jsou předem dané soubory témat a volně přidružených otázek, kdy jejich pořadí, volbu slov a formulaci může tazatel kdykoliv pozměnit, popřípadě cokoliv dovysvětlit. Reaguje tak na podněty přicházející ze strany respondenta. Pokud se konkrétní otázka bude zdát tazateli nevhodná, může ji dokonce i vynechat nebo jinou naopak přidat.

⁶⁷ SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s. 69.

⁶⁸ SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s. 89.

⁶⁹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 166.

⁷⁰ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 164.

⁷¹ SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s. 90.

Při použití metody polostrukturovaného kvalitativního rozhovoru je nezbytné dodržovat stanovenou posloupnost čtyř pravidel:

1. *Vytvořit důkladnou přípravu k rozhovoru.*
2. *Vést rozhovor v dostatečném časovém prostoru a na příjemném místě.*
3. *Zaznamenávat data.*
4. *V závěru data vyhodnotit.*

5.2.2 Pozorování

Pozorování je jednou z nejpřirozenějších a málo nákladných metod kvalitativního výzkumu, založenou na smyslovém vnímání určitého pozorovaného jevu. Efektivně přispívá k doplnění zprávy o popis prostředí, v němž výzkum realizujeme. Výzkumník se přímo pohybuje v prostoru, kde se nacházejí zkoumané jevy, splývá s ním a stává se tak jeho součástí. Tím dochází ke vzájemné interakci mezi pozorovaným a pozorovatelem (výzkumníkem).

Skutil⁷² představuje čtyři etapy pozorování:

1. *Stanovit co, proč, jak budeme pozorovat.*
2. *Popis a registrace pozorovaných jevů.*
3. *Analýza a zpracování získaných dat.*
4. *Interpretace pozorovaných jevů.*

Autor dále upozorňuje na některé z nevýhod této výzkumné metody, které spočívají především ve značné náročnosti na přípravu, časové náročnosti, ovlivnění celého pozorování výzkumníkem v důsledku nižší objektivity chyb plynoucích z jeho nedostatečných zkušeností.

5.3 Technika sběru dat

Sběr dat k výzkumu jsem získávala pomocí polostrukturovaných rozhovorů s pedagogy vybraných mateřských škol, které jsem nejprve kontaktovala a následně dojednala termín uskutečnění jednotlivých rozhovorů. Zaznamenávány byly na digitální záznamník, dále přepsány do textového dokumentu a pečlivě zkontrolovány. Přepisy

⁷² SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s. 103.

byly vždy doslovné. Všichni dotazovaní byli na samém začátku rozhovoru informováni o nahrávání, o tom, jak nahraná data použiji, a také o zachování anonymity. Každý z účastníků udělil souhlas s digitálním záznamem.

Do rozhovorů jsem vstupovala s předem připravenými a promyšlenými otázkami, ale v jejich průběhu jsem reagovala na podněty samotných zúčastněných informantů. Aby byl poskytnut dostatečný komfort a zajištěno dostatečné soukromí, byl při individuálních rozhovorech navázán přátelský vztah k tázanému informantovi a rozhovor se uskutečnil v příjemném a tichém prostředí. Celkem jsem položila osmnáct otevřených otázek.

Polostrukturované rozhovory jsem současně doplnila o metodu pozorování, při níž byly pořízeny fotografie dětských knihoven v mateřských školách (viz příloha č. 2–16) a jejímž cílem bylo zmapovat jejich vybavenost. Veškerá fiodokumentace byla zhotovena na základě uděleného souhlasu ze strany informantů. Předškolní zařízení jsem navštěvovala s předem připraveným seznamem kvalitních a oceněných knih vydaných po roce 2000 (viz příloha č. 1), který jsem získala z publikace *Metodika čtenářské pregramotnosti*⁷³. Na jeho základě jsem důkladně označovala knihy, které se objevují v dětských knihovnách. Poněvadž se ale v této práci snažím o co nejhodnotnější výčet kvalitní současné dětské literatury, rozšířila jsem seznam o počet titulů ohodnocených literární cenou Magnesia Litera z vlastního sestaveného žebříčku včetně nejlepších knih soutěže Zlatá stuha za ročníky 2021–2023 (zvýrazněno modrou barvou). Oslovila jsem i dětské oddělení Městské knihovny Písek, kde jsem získala od paní knihovnice několik atraktivních a kvalitních tipů z knihovního fondu literatury pro děti, jež také zařazuji do mého seznamu knih (zvýrazněno fialovou barvou). Vedle primárního seznamu jsem vytvářela druhotný seznam nejčastěji se vyskytujících titulů v mateřských školách odkazujících na literaturu vydanou před rokem 2000.

⁷³ NÁDVORNÍKOVÁ, Hana a kol. *Čtete si, hrajeme si, poznáváme... Metodika čtenářské pregramotnosti*. České Budějovice: Pedagogická fakulta, JU v Českých Budějovicích, 2019, s. 140–154. ISBN 978-80-7394-763-7. Dostupné také z: https://projekty.pf.jcu.cz/pvupms/doc/Metodika_ctenarske_pregramotnosti.pdf

5.4 Soubor výzkumného šetření

Zkoumané osoby v kvalitativním výzkumu se obvykle označují jako „*participanti*“, „*informanti*“, někdy „*případy*“. Jejich počet nemusí být velký, ale k poskytnutí požadovaných informací musí být adekvátní. Množství osob se odvíjí především od výzkumné otázky, od toho, co výzkumník zkoumá a na co hledá odpovědi. Není tedy výjimkou, že se někdy výzkum soustředí i na jednoho jedince, kterého intenzivně prověřuje.

Do výzkumného souboru mé bakalářské práce bylo záměrně zařazeno patnáct mateřských škol, konkrétně pět škol *městského* typu (viz tabulka 1), pět *vesnického* (viz tabulka 2) a pět škol *alternativního* zaměření (viz tabulka 3). Všechna zkoumaná zařízení se nacházejí v Jihočeském kraji a jejich názvy nejsou v práci uvedena. Označeny jsou podle druhu MŠ, které přísluší, tzn. MŠ-M1, MŠ-M2, MŠ-M3, MŠ-M4 a MŠ-M5 pro pět škol městského typu, MŠ-V1, MŠ-V2, MŠ-V3, MŠ-V4 a MŠ-V5 pro pět škol vesnického typu a MŠ-A1, MŠ-A2, MŠ-A3, MŠ-A4 a MŠ-A5 pro školy alternativního směru. V rámci výzkumného šetření bylo celkem osloveno patnáct informantek vystupujících z hlediska zachování anonymity pod pseudonymem. Rozhovory byly vedeny s dvěma ředitelkami, jednou zástupkyní ředitelky, dvěma vedoucími učitelkami a deseti učitelkami MŠ a proběhly za plného provozu zařízení. Věk všech informantů se pohyboval v rozmezí od 25 do 64 let s délkou konání praxe od 1 roku do 38 let. Výzkum byl proveden v měsících říjen a listopad roku 2023.

Tabulka 1: Informanti výzkumného šetření MŠ-M

MATEŘSKÁ ŠKOLA	JMÉNO INFORMANTA	POZICE	VĚK	DÉLKA PRAXE
MŠ-M1	Martina	ředitelka	54 let	35 let
MŠ-M2	Monika	zástupkyně ředitelky	39 let	10 let
MŠ-M3	Klára	učitelka	39 let	7 let
MŠ-M4	Věra	učitelka	43 let	1 rok
MŠ-M5	Eva	učitelka	40 let	14 let

Tabulka 2: Informanti výzkumného šetření MŠ-V

MATEŘSKÁ ŠKOLA	JMÉNO INFORMANTA	POZICE	VĚK	DÉLKA PRAXE
MŠ-V1	Petra	ředitelka	64 let	38 let
MŠ-V2	Barbora	učitelka	34 let	3 roky
MŠ-V3	Dita	učitelka	43 let	14 let
MŠ-V4	Simona	učitelka	25 let	2 roky
MŠ-V5	Alena	učitelka	57 let	25 let

Tabulka 3: Informanti výzkumného šetření MŠ-A

MATEŘSKÁ ŠKOLA	JMÉNO INFORMANTA	POZICE	VĚK	DÉLKA PRAXE
MŠ-A1	Anna	učitelka	54 let	3 roky
MŠ-A2	Iveta	vedoucí učitelka	34 let	7 let
MŠ-A3	Hana	učitelka	40 let	15 let
MŠ-A4	Zdena	vedoucí učitelka	38 let	12 let
MŠ-A5	Jitka	učitelka	53 let	10 let

5.5 Výčet otázek k rozhovoru

Polostrukturovaný rozhovor se skládá z 18 otevřených otázek nacházejících se v níže uvedené tabulce 4.

Tabulka 4: Otevřené otázky k polostrukturovanému rozhovoru

ČÍSLO OTÁZKY	PŘESNÁ FORMULACE OTÁZKY
1	<i>Nachází se ve vaší třídě/ve všech třídách mateřské školy knihovnička pro děti? Pokud ano, mají děti volný přístup ke knihám?</i>
2	<i>Jsou její součástí jen knihy nebo i časopisy?</i>
3	<i>Kolik knih (popřípadě časopisů) máte zařazeno v třídní knihovničce/knihovničkách?</i>
4	<i>Jsou knihy ve vaší knihovničce/knihovničkách systematicky uspořádané? Pokud ano, podle jakého kritéria jsou rozdělené a proč?</i>
5	<i>Jak často rozšiřujete počet knih o nové tituly?</i>
6	<i>Jaká kritéria Vám pomohou při výběru kvalitní literatury pro děti?</i>
7	<i>Domníváte se, že v třídní knihovničce/knihovničkách máte zařazenou kvalitní dětskou literaturu?</i>
8	<i>Sledujete pravidelně žebříčky knižních ocenění?</i>
9	<i>Jaký význam mají pro Vás knižní ocenění při výběru dětských knih?</i>
10	<i>Když nakupujete novou literaturu do vaší třídy, podílíte se i Vy na jejím nákupu?</i>
11	<i>Jakou roli hraje při Vašem výběru cena daného titulu?</i>
12	<i>Zaměřujete se pouze na četbu dětských knih nebo i časopisů?</i>
13	<i>Zajímají se rodiče o to, jakou literaturu jejich dětem čtete?</i>
14	<i>Nachází se ve vaší knihovničce literatura zaměřená na tabuizovaná témata (např. téma smrti, homosexuality, rozvod rodičů, handicapovaného dítěte, etnickou rozdílnost apod.)? Pokud ano, jaký máte na tato témata v rámci četby předškolním dětem názor?</i>
15	<i>Máte ve své třídě nějakou oblíbenou knihu, ke které se opakovaně vracíte? Pokud ano, z jakého důvodu se k ní vracíte?</i>
16	<i>Jaký je Váš osobní vztah ke knihám a literatuře.</i>
17	<i>Vnímáte Vy sama nějaký rozdíl mezi dětskou literaturou vydanou po roce 2000 a staršími tituly?</i>
18	<i>Jste se svou třídní knihovničkou spokojená? Je něco, co Vám a dětem v knihovničce chybí?</i>

6 VYHODNOCENÍ A PREZENTACE DAT

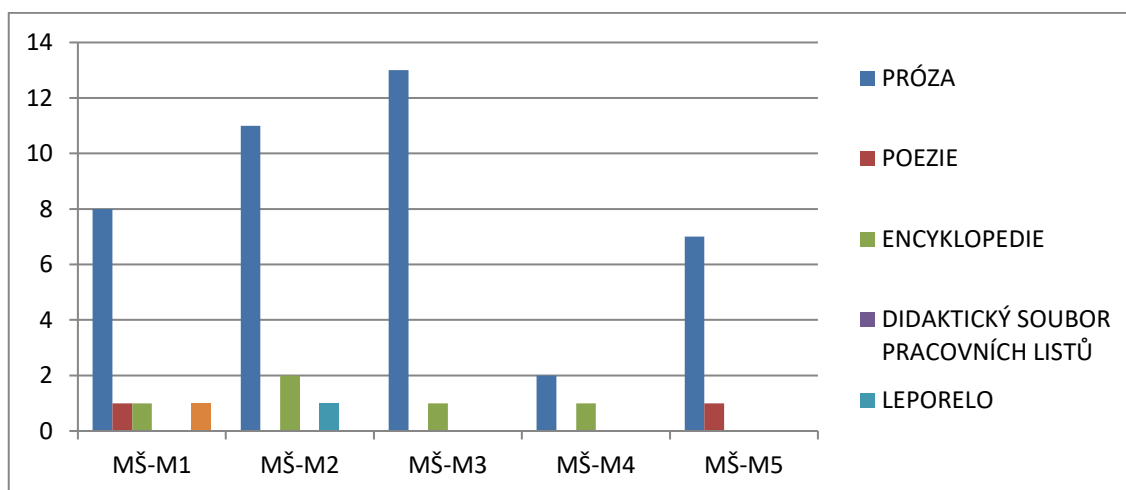
V této části analyzuji a uvádím data získaná výzkumem. Abych mohla se získanými daty důkladněji a přehledněji pracovat a výsledky byly zřetelnější, vytvořila jsem si tabulky a některá fakta jsem i graficky zpracovala (viz obrázek 1, 2, 3). Vyhodnocení dat prezentuji ve třech podkapitolách. V první podkapitole analyzuji data na základě seznamu kvalitních a oceněných knih vydaných po roce 2000 (viz příloha č. 1). Druhá podkapitola předkládá literaturu v knihovnách mateřských škol vydanou před rokem 2000. Ve třetí podkapitole shrnuji odpovědi na otázky z provedených rozhovorů s dotazovanými informanty mateřských škol.

6.1 Vyhodnocení na základě seznamu kvalitních a oceněných knih vydaných po roce 2000

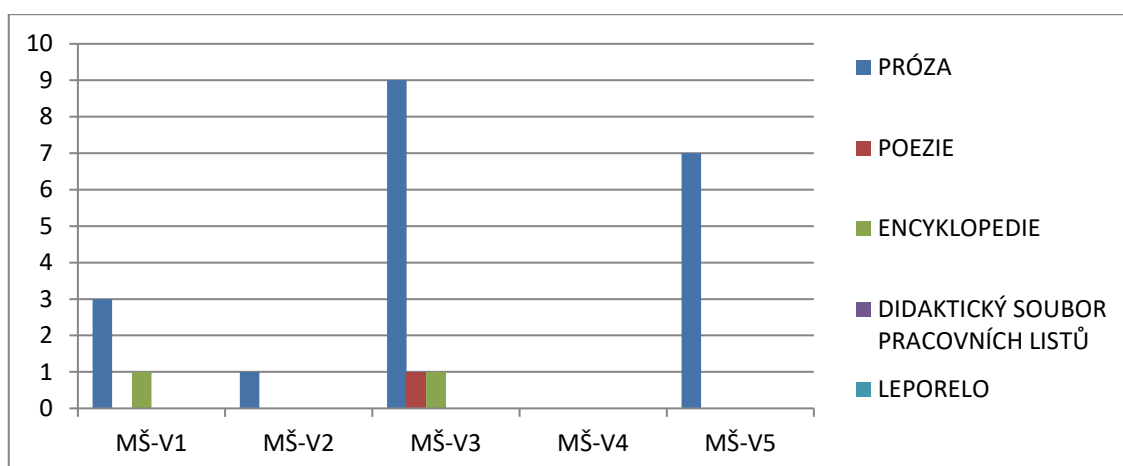
6.1.1 Analýza na základě literárních žánrů

V následujících obrázcích jsou znázorněny počty knih dle literárních žánrů, které vlastní každá z vybraných mateřských škol na základě seznamu kvalitní a oceněné literatury po roce 2000.

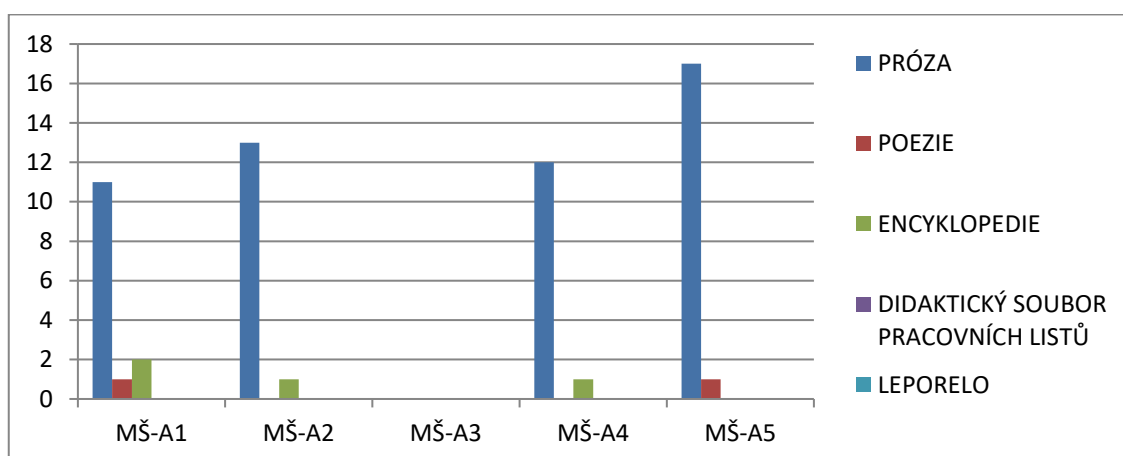
Obrázek 1: Analýza knih v MŠ-M

Obrázek 2: Analýza knih v MŠ-V

Obrázek 3: Analýza knih v MŠ-A

Z obrázků je patrné, že celkově z 15 navštívených mateřských škol se ve 13 objevuje alespoň nějaká kniha z mého seznamu. Zbývající 2 mateřské školy, jedna vesnického typu MŠ-V4 a druhá alternativního zaměření MŠ-A3, dokonce nevlastní ani jednu knihu ze seznamu. Z literárních žánrů dominuje próza, kde v mateřské škole MŠ-A5 je její počet nejvyšší a zahrnuje sedmáct knih. Druhé místo zaujímají encyklopedie a třetí patří poezii. Oba tyto žánry nalezneme zastoupené ve všech typech mateřských škol. Naopak knižní komiks a leporelo se dělí o čtvrtou pozici, kdy mateřská škola MŠ-M1 má ve své knihovně jeden komiks a MŠ-M2 jedno dětské leporelo. Několik pracovních listů, které jsou zařazeny v sekci didaktických souborů, se nenachází ani v jedné z vybraných mateřských škol.

6.1.2 Souhrn literárních žánrů

Výše zaznamenaná grafická data ze šesti sledovaných žánrových oblastí přenáším a dále zpracovávám do tabulek (tabulka 5, tabulka 7, tabulka 9) vymezených k jednotlivým typům mateřských škol. Opakující se alespoň dva literární žánry shrnuji pro každou z těchto MŠ zvlášť v doplňujících tabulkách (tabulka 6, tabulka 8, tabulka 10) uvedených vždy pod tabulkou náležící každé ze sledovaných MŠ. Ze všech patnácti zkoumaných sfér (MŠ-M, MŠ-V, MŠ-A) vytvářím žebříček opětovně se vyskytujících titulů minimálně vždy v jedné z každého druhu škol, jež prezentuji ve výsledné tabulce 11.

Tabulka 5: Přehled literárních žánrů MŠ-M

MŠ-M1		
	NÁZEV KNIHY	AUTOR
PRÓZA	<ul style="list-style-type: none"> • HUSA LÍZA • HUSA LÍZA A VÁNOČNÍ HVĚZDA • CHUMELÉNÍ • KOSPRD A TELECÍ • NOVÝ DOMEK PRO MYŠKU • OBEJMI MĚ, PROSÍM • RYBÍ SLIBY • ŠEDÍK A BUBI 	<ul style="list-style-type: none"> • Petr Horáček • Petr Horáček • Jiří Kahoun • Eva Papoušková • Petr Horáček • Przemysław Wechterowicz • Daniela Krolupperová • Ester Stará
POEZIE	<ul style="list-style-type: none"> • LISTONOŠ VÍTR 	<ul style="list-style-type: none"> • Radek Malý
ENCYKLOPEDIE	<ul style="list-style-type: none"> • SLYŠÍŠ, JAK MLUVÍ STROMY? 	<ul style="list-style-type: none"> • Peter Wohlleben
KOMIKS	<ul style="list-style-type: none"> • SKUTEČNÝ PŘÍBĚH CÍLKA A LÍDY 	<ul style="list-style-type: none"> • František Skála
MŠ-M2		
PRÓZA	<ul style="list-style-type: none"> • DĚDEČKU, JEŠTĚ VYPRÁVĚJ • DĚDEČKU, VYPRÁVĚJ • DUHOVÉ POHÁDKY • HIMALÁJSKÉ POHÁDKY • HUSA LÍZA • KOSPRD A TELECÍ • KOUZELNÁ BATERKA • LICHŮŽROUTI • LINGVISTICKÉ POHÁDKY • MODRÝ POŤOUCH • PAPUCHALK PETR 	<ul style="list-style-type: none"> • Ladislav Špaček • Ladislav Špaček • Daniela Fischerová • Miroslav Pošta • Petr Horáček • Eva Papoušková • Olga Černá • Pavel Šrut • Petr Nikl • Miloš Kratochvíl • Petr Horáček

ENCYKLOPEDIIE	<ul style="list-style-type: none"> • SLYŠÍŠ, JAK MLUVÍ STROMY? • TARBÍCI A MARABU 	<ul style="list-style-type: none"> • Peter Wohlleben • Martina Komárková
LEPORELO	<ul style="list-style-type: none"> • JAK ZVÍŘATA SPÍ 	<ul style="list-style-type: none"> • Jiří Dvořák
MŠ-M3		
PRÓZA	<ul style="list-style-type: none"> • A PAK SE TO STALO • CO SE ZDÁ MEDVĚDŮM • DĚDEČKU, JEŠTĚ VYPRÁVĚJ • DĚDEČKU, VYPRÁVĚJ • DEN, KDY VOSKOVKY ŘEKLY DOST • DOBRODRUŽSTVÍ PAVOUKA ČENDY • GRUFFALO • CHUMELÉNÍ • JDE SEM LESEM • KLÁRKA A 11 BABIČEK • PAPUCHALK PETR • TATÍNKU, TA SE TI POVEDLA • UŽ SE NEBOJÍM TMY 	<ul style="list-style-type: none"> • Ester Stará • Jiří Kahoun • Ladislav Špaček • Ladislav Špaček • Drew Daywalt • Pavel Čech • Julia Donaldson • Jiří Kahoun • Daniela Krolupperová • Olga Černá • Petr Horáček • Zdeněk Svěrák • VHRSTI
ENCYKLOPEDIIE	<ul style="list-style-type: none"> • HRAVOUKA 	<ul style="list-style-type: none"> • Tereza Vostradovská
MŠ-M4		
PRÓZA	<ul style="list-style-type: none"> • KDO SI PRDNUL U DVORA • KNÍŽKA 	<ul style="list-style-type: none"> • Jonáš Ovanul • Hervé Tullet
ENCYKLOPEDIIE	<ul style="list-style-type: none"> • HRAVOUKA 	<ul style="list-style-type: none"> • Tereza Vostradovská
MŠ-M5		
PRÓZA	<ul style="list-style-type: none"> • CO SE ZDÁ MEDVĚDŮM • DĚDEČKU, JEŠTĚ VYPRÁVĚJ • CHUMELÉNÍ • KAPÍČKOVÉ POHÁDKY PRO KLUKY A HOLČÍČKY • MALÁ MEDVĚDÍ KNÍŽKA • O MYŠCE, KTERÁ SE NEBÁLA • POHÁDKY ZE ŠKOLKY PRO KLUKY A PRO HOLKY 	<ul style="list-style-type: none"> • Jiří Kahoun • Ladislav Špaček • Jiří Kahoun • Alena Bláhová • Zbyněk Černík • Petr Horáček • Alena Bláhová
POEZIE	<ul style="list-style-type: none"> • O ZVÍŘÁTKÁCH 	<ul style="list-style-type: none"> • Ezop

Tabulka 6: Opakující se literární žánry v MŠ-M

MŠ-M			
	NÁZEV KNIHY	AUTOR	POČET KNIH
PRÓZA	• CO SE ZDÁ MEDVĚDŮM	• Jiří Kahoun	→ 2
	• DĚDEČKU, JEŠTĚ VYPRÁVĚJ	• Ladislav Špaček	→ 3
	• DĚDEČKU, VYPRÁVĚJ	• Ladislav Špaček	→ 2
	• HUSA LÍZA	• Petr Horáček	→ 2
	• CHUMELNÍ	• Jiří Kahoun	→ 3
	• KOSPRD A TELECÍ	• Eva Papoušková	→ 3
	• PAPUCHALK PETR	• Petr Horáček	→ 2
ENCYKLOPEDIE	• SLYŠÍŠ, JAK MLUVÍ STROMY?	• Peter Wohlleben	→ 2
	• HRAVOUKA	• Tereza Vostradovská	→ 2

Tabulka 7: Přehled literárních žánrů MŠ-V

MŠ-V1		
	NÁZEV KNIHY	AUTOR
PRÓZA	<ul style="list-style-type: none"> • CO SE ZDÁ MEDVĚDŮM • DOBRODRUŽSTVÍ PAVOUKA ČENDY • DUHOVÉ POHÁDKY 	<ul style="list-style-type: none"> • Jiří Kahoun • Pavel Čech • Daniela Fischerová
ENCYKLOPEDIE	<ul style="list-style-type: none"> • SLYŠÍŠ, JAK MLUVÍ STROMY? 	<ul style="list-style-type: none"> • Peter Wohlleben
MŠ-V2		
PRÓZA	<ul style="list-style-type: none"> • KNÍŽKA 	<ul style="list-style-type: none"> • Hervé Tullet
MŠ-V3		
PRÓZA	<ul style="list-style-type: none"> • A PAK SE TO STALO • BARVY • DĚDEČKU, JEŠTĚ VYPRÁVĚJ • DĚDEČKU, VYPRÁVĚJ • KNÍŽKA • KOSPRD A TELECÍ • O ZAHRADE • TETA TO PLETE • TETA TO ZASE PLETE 	<ul style="list-style-type: none"> • Ester Stará • Hervé Tullet • Ladislav Špaček • Ladislav Špaček • Hervé Tullet • Eva Papoušková • Pavel Čech • Ivona Březinová • Ivona Březinová
POEZIE	<ul style="list-style-type: none"> • LISTONOŠ VÍTR 	<ul style="list-style-type: none"> • Radek Malý
ENCYKLOPEDIE	<ul style="list-style-type: none"> • HAVĚTNÍK 	<ul style="list-style-type: none"> • Jiří Dvořák
MŠ-V4		
NEVLASTNÍ ŽÁDNOU KNIHU Z MÉHO SEZNAMU		
MŠ-V5		
PRÓZA	<ul style="list-style-type: none"> • A PAK SE TO STALO • DĚDEČKU, JEŠTĚ VYPRÁVĚJ • DĚDEČKU, VYPRÁVĚJ • KOSPRD A TELECÍ • LICHOŽROUTI • TETA TO PLETE • VELKÁ KNIHA ČESKÝCH POHÁDEK 	<ul style="list-style-type: none"> • Ester Stará • Ladislav Špaček • Ladislav Špaček • Eva Papoušková • Pavel Šrut • Ivona Březinová • Pavel Šrut

Tabulka 8: Opakující se literární žánry v MŠ-V

MŠ-V			
	NÁZEV KNIHY	AUTOR	POČET KNIH
PRÓZA	<ul style="list-style-type: none"> • A PAK SE TO STALO • DĚDEČKU, JEŠTĚ VYPRÁVĚJ • DĚDEČKU, VYPRÁVĚJ • KNÍŽKA • KOSPRD A TELECÍ • TETA TO PLETE 	<ul style="list-style-type: none"> • Ester Stará • Ladislav Špaček • Ladislav Špaček • Hervé Tullet • Eva Papoušková • Ivona Březinová 	<ul style="list-style-type: none"> → 2 → 2 → 2 → 2 → 2 → 2

Tabulka 9: Přehled literárních žánrů MŠ-A

MŠ-A1		
	NÁZEV KNIHY	AUTOR
PRÓZA	<ul style="list-style-type: none"> • ADAM A KOLENO • BARVY • CO SE ZDÁ MEDVĚDŮM • DĚDEČKU, JEŠTĚ VYPRÁVĚJ • DĚDEČKU, VYPRÁVĚJ • DEN, KDY VOSKOVKY ŘEKLY DOST • DUHOVÉ POHÁDKY • KNÍŽKA • PAPUCHALK PETR • TATÍNKU, TA SE TI POVEDLA • VARVARA 	<ul style="list-style-type: none"> • Dagmar Urbánková • Hervé Tullet • Jiří Kahoun • Ladislav Špaček • Ladislav Špaček • Drew Daywalt • Daniela Fischerová • Hervé Tullet • Petr Horáček • Zdeněk Svěrák • Marka Míková
POEZIE	<ul style="list-style-type: none"> • CIRKUS ABRAFRK 	<ul style="list-style-type: none"> • Daniil Charms
ENCYKLOPEDIE	<ul style="list-style-type: none"> • SLYŠÍŠ, JAK MLUVÍ STROMY? • VELKÁ KNIHA DROBNÉ HAVĚTI 	<ul style="list-style-type: none"> • Peter Wohlleben • Yuval Zommer
MŠ-A2		
PRÓZA	<ul style="list-style-type: none"> • A PAK SE TO STALO • DĚDEČKU, JEŠTĚ VYPRÁVĚJ • DĚDEČKU, VYPRÁVĚJ • DOBRODRUŽSTVÍ PAVOUKA ČENDY • KOSPRD A TELECÍ • KOUZELNÁ BATERKA • LICHŮŽROUTI • POHÁDKA O DVANÁCTI MĚSÍČKÁCH • POHÁDKA O KOBLÍŽKOVI • POHÁDKA O SMOLÍČKOVI • TETA TO PLETE • TETA TO ZASE PLETE • VELKÁ KNIHA ČESKÝCH POHÁDEK 	<ul style="list-style-type: none"> • Ester Stará • Ladislav Špaček • Ladislav Špaček • Pavel Čech • Eva Papoušková • Olga Černá • Pavel Šrut • Hana Zobačová • Hana Zobačová • Hana Zobačová • Ivona Březinová • Ivona Březinová • Pavel Šrut

ENCYKLOPEDIIE	• TARBÍCI A MARABU	• Martina Komárková
MŠ-A3		
NEVLASTNÍ ŽÁDNOU KNIHU Z MÉHO SEZNAMU		
MŠ-A4		
PRÓZA	<ul style="list-style-type: none"> • BARVY • DĚDEČKU, VYPRÁVĚJ • DOBRODRUŽSTVÍ PAVOUKA ČENDY • HUSA LÍZA A VÁNOČNÍ HVĚZDA • CHUMELENÍ • KNÍŽKA • KUBA NECHCE SPÁT • O ZAHRADE • PAPUCHALK PETR • PROČ NEKVETEŠ • TETA TO ZASE PLETE • VELKÁ KNIHA ČESKÝCH POHÁDEK 	<ul style="list-style-type: none"> • Hervé Tullet • Ladislav Špaček • Pavel Čech • Petr Horáček • Jiří Kahoun • Hervé Tullet • Petra Braunová • Pavel Čech • Petr Horáček • Katarína Macurová • Ivona Březinová • Pavel Šrut
ENCYKLOPEDIIE	• SLYŠÍŠ, JAK MLUVÍ STROMY?	• Peter Wohlleben
MŠ-A5		
PRÓZA	<ul style="list-style-type: none"> • A PAK SE TO STALO • DĚDEČKU, JEŠTĚ VYPRÁVĚJ • DĚDEČKU, VYPRÁVĚJ • ELIÁŠ A BABIČKA Z VAJÍČKA • CHROCHTÍK A KVIKALKA • JAK CÍLEK LÍDU NAŠEL • JDE SEM LESEM • KRÁVA ŘÍČANOVÁ • MYŠI PATŘÍ DO NEBE • KOSPRD A TELECÍ • KUBA NECHCE SPÁT • LICHOŽROUTI • TATÍNEK NENÍ K ZAHOZENÍ • TATÍNKU, TA SE TI PAVEDLA • TETA TO PLETE • TETA TO ZASE PLETE • VELKÁ KNIHA ČESKÝCH POHÁDEK 	<ul style="list-style-type: none"> • Ester Stará • Ladislav Špaček • Ladislav Špaček • Iva Procházková • Ester Stará • František Skála • Daniela Krolupperová • Tereza Říčanová • Iva Procházková • Eva Papoušková • Petra Braunová • Pavel Šrut • Arnošt Goldflam • Zdeněk Svěrák • Ivona Březinová • Ivona Březinová • Pavel Šrut
POEZIE	• PŘÍŠERKY A PŘÍŠEŘI	• Pavel Šrut

Tabulka 10: Opakující se literární žánry v MŠ-A

MŠ-A				
	NÁZEV KNIHY	AUTOR	POČET KNIH	
PRÓZA	• A PAK SE TO STALO	• Ester Stará	→ 2	
	• BARVY	• Hervé Tullet	→ 2	
	• DĚDEČKU, JEŠTĚ VYPRÁVĚJ	• Ladislav Špaček	→ 3	
	• DĚDEČKU, VYPRÁVĚJ	• Ladislav Špaček	→ 4	
	• DOBRODRUŽSTVÍ PAVOUKA ČENDY	• Pavel Čech	→ 2	
	• KNÍŽKA	• Hervé Tullet	→ 2	
	• KOSPRD A TELECÍ	• Eva Papoušková	→ 2	
	• PAPUCHALK PETR	• Petr Horáček	→ 2	
	• TATÍNKU, TA SE TI POVEDLA	• Zdeněk Svěrák	→ 2	
	• LICHŮŽROUTI	• Pavel Šrut	→ 2	
	• TETA TO PLETE	• Ivona Březinová	→ 2	
	• TETA TO ZASE PLETE	• Ivona Březinová	→ 3	
	• VELKÁ KNIHA ČESKÝCH POHÁDEK	• Pavel Šrut	→ 3	
	ENCYKLOPEDIE	• SLYŠÍŠ, JAK MLUVÍ STROMY?	• Peter Wohlleben	→ 2

Tabulka 11: Nejčastěji vyskytující se tituly

MŠ-M + MŠ-V + MŠ-A			
	Název knihy	Autor	Počet knih
Próza	• DĚDEČKU, JEŠTĚ VYPRÁVĚJ	• Ladislav Špaček	→ 8
	• DĚDEČKU, VYPRÁVĚJ	• Ladislav Špaček	→ 8
	• KOSPRD A TELECÍ	• Eva Papoušková	→ 6
	• A PAK SE TO STALO	• Ester Stará	→ 5
	• KNÍŽKA	• Hervé Tullet	→ 5
Encyklopedie	• SLYŠÍŠ, JAK MLUVÍ STROMY?	• Peter Wohlleben	→ 5
Próza	• CO SE ZDÁ MEDVĚDŮM	• Jiří Kahoun	→ 4
	• DOBRODRUŽSTVÍ PAVOUKA ČENDY	• Pavel Čech	→ 4
	• LICHŮŽROUTI	• Pavel Šrut	→ 4
	• BARVY	• Hervé Tullet	→ 3
	• DUHOVÉ POHÁDKY	• Daniela Fischerová	→ 3

6.2 Vyhodnocení na základě literatury vydané před rokem 2000

V této podkapitole zjišťuji informace o dětských titulech v knihovnách mateřských škol vydaných před rokem 2000. Následné tabulky (tabulka 12, tabulka 13, tabulka 14) odkazují právě na knihy staršího data a zaznamenávají literaturu dle jednotlivých sledovaných oblastí (MŠ-M, MŠ-V, MŠ-A). Tituly byly vybírány na základě četnosti v daných mateřských školách a podstatné bylo shledat alespoň jednu knihu ve dvou z nich.

Tabulka 12: Časté tituly vydané před rokem 2000 v MŠ-M

MŠ-M			
	Název knihy	Autor	Rok vydání
Próza	• BROUČCI	• Jan Karafiát	• 1989
	• BUDULÍNEK	• J. V. Pleva, František Hrubín	• 1984
	• DÁŠEŇKA ČILI ŽIVOT ŠTĚNĚTE	• Karel Čapek	• 1994
	• DEVATERO POHÁDEK	• Karel Čapek	• 1997
	• ELIŠKA A TÁTA KRÁL	• Hana Doskočilová	• 1989
	• FERDA MRAVENEK	• Ondřej Sekora	• 1992
	• HALÓ, JÁČÍČKU	• Daisy Mrázková	• 1984
	• KUBULA A KUBA KUBIKULA	• Vladislav Vančura	• 1985
	• LOTTA Z ROŠŤÁCKÉ ULIČKY	• Astrid Lindgrenová	• 1992
	• MALÁ ČARODĚJNICE	• Otfried Preussler	• 1996
	• MALÝ ŠPALÍČEK POHÁDEK	• František Hrubín	• 1980
	• POHÁDKY Z PAŘEZOVÉ CHALOUPKY KŘEMÍLKA A VOCHOMŮRKY	• Václav Čtvrtek	• 1986
	• POVÍDÁNÍ O PEJSKOVI A KOČIČCE	• Josef Čapek	• 1972
	• PŘÍBĚHY VČELÍCH MEDVÍDKŮ	• Libuše Koutná	• 1980
	• Z DENÍKU KOCOURA MODROOČKA	• Josef Kolář	• 1986

Tabulka 13: Časté tituly vydané před rokem 2000 v MŠ-V

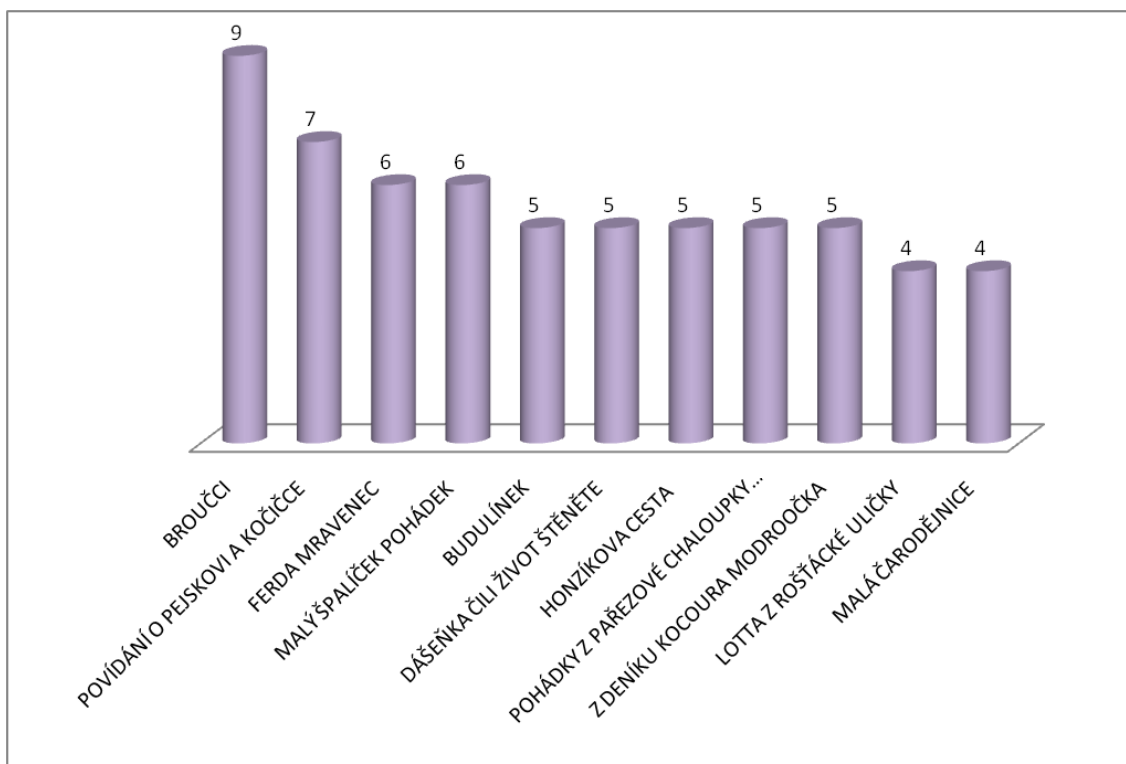
MŠ-V			
	Název knihy	Autor	Rok vydání
Próza	• BROUČCI	• Jan Karafiát	• 1989
	• BUBÁCI A HASTRMANI	• Josef Lada	• 1984
	• BUDULÍNEK	• J. V. Pleva, František Hrubín	• 1984
	• BYL JEDNOU JEDEN KRTEK	• Eduard Petiška	• 1982
	• DÁŠEŇKA ČILI ŽIVOT ŠTĚNĚTE	• Karel Čapek	• 1994
	• DOBRODRUŽSTVÍ VEVERKY ZRZEČKY	• Josef Zeman	• 1993
	• FERDA MRAVENEK	• Ondřej Sekora	• 1992
	• HONZÍKOVA CESTA	• Bohumil Říha	• 1984
	• LOTTA Z ROŠTÁCKÉ ULIČKY	• Astrid Lindgrenová	• 1992
	• MACH A ŠEBESTOVÁ	• Miloš Macourek	• 1989
	• MALÁ ČARODĚJNICE	• Otfried Preussler	• 1996
	• MALÝ ŠPALÍČEK POHÁDEK	• František Hrubín	• 1980
	• NEZNÁLKOVY PŘÍHODY	• Nikolaj Nikolajevič Nosov	• 1977
	• OŠKLIVÉ KÁČÁTKO	• Pavel Šrut	• 1975
	• POHÁDKY Z PAŘEZOVÉ CHALOUPKY KŘEMÍLKA A VOCHOMŮRKY	• Václav Čtvrtek	• 1986
• ZAHRADA	• Josef Čapek	• 1972	
• Z DENÍKU KOCOURA MODROOČKA	• Josef Kolář	• 1986	
Poezie	• DOBRÝ DEN, DOBROU NOC	• Jiří Žáček	• 1998
	• ZVÍŘÁTKOVÁ ABECEDA	• Roman Šmejkal	• 1996

Tabulka 14: Časté tituly vydané před rokem 2000 v MŠ-A

MŠ-A			
	Název knihy	Autor	Rok vydání
Próza	• BROUČCI	• Jan Karafiát	• 1989
	• HONZÍKOVA CESTA	• Bohumil Říha	• 1984
	• O CHYTRÉ KMOTŘE LIŠCE	• Josef Lada	• 1981
	• POVÍDÁNÍ O PEJSKOVI A KOČIČCE	• Josef Čapek	• 1972
	• POVÍDEJME SI, DĚTI	• Josef Čapek	• 1995

Z předchozích prozkoumaných dat jsem si vytvořila užší přehled početně nejrozšířenějších dětských knih v knihovnách všech sledovaných MŠ. Na jejich základě dále probíhalo porovnávání a konečný výběr TOP 11 titulů vydaných do roku 2000 zachycených v obrázku 4.

Obrázek 4: TOP 11 titulů do roku 2000

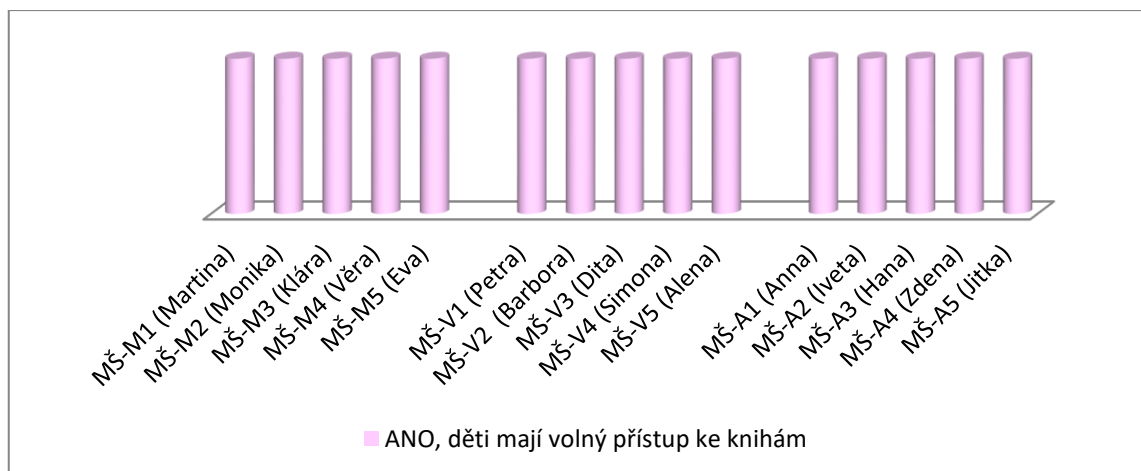

6.3 Vyhodnocení na základě rozhovorů

Tato část je věnována souhrnným odpovědím všech patnácti informantů na předem připravené otázky. Analyzovány jsou zejména knihovny sledovaných mateřských škol a také kvalitní dětská literatura. Veškeré odpovědi pedagogů jsem pečlivě zaznamenala, porovнала a utřídila. Na jejich podkladě jsem poté provedla zkrácený výčet možných reakcí předložených v doplňujících grafických zpracováních. Jelikož se jedná o kvalitativní výzkum, ke každé otázce a k ní příslušících schémat připojuji důležitá zjištění výpovědí účastníků z realizovaných rozhovorů formou slovního hodnocení.

Otázka č. 1: *Nachází se ve Vaší třídě/ve všech třídách mateřské školy knihovnička pro děti? Pokud ano, mají děti volný přístup ke knihám?*

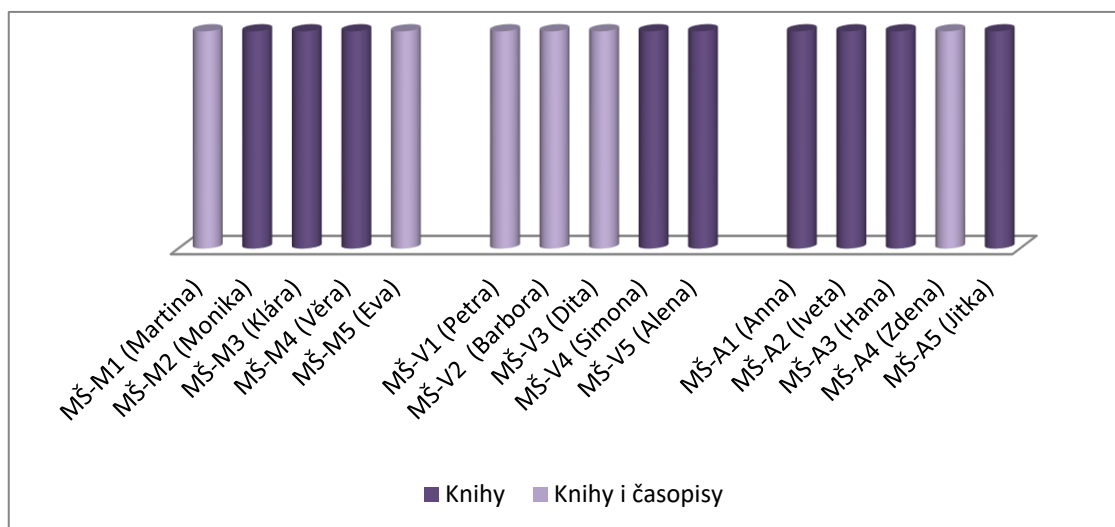
Obrázek 5: Knihovny ve třídách MŠ

U této otázky všech 15 dotazovaných informantů odpovědělo „ano“, knihovnička v jejich třídě či třídách mateřské školy se nachází a všichni se také shodli na odpovědi, že děti mají volný přístup ke knihám. Všech 5 pedagožek z městských škol a 3 zástupkyně z vesnických škol MŠ-V1, MŠ-V3 a MŠ-V4 doplnily, že kromě knihovny pro děti mají ve třídě zároveň i učitelskou knihovnu s odbornou literaturou, v níž jsou knihy, které čtou dětem před spaním. Dvě knihovny, jednu ve třídě a jednu na chodbě, obě přístupné dětem, vlastní alternativní MŠ-A1. „Knihovna na chodbě slouží i pro rodiče, pokud chtějí dětem zapůjčit knihu domů,“ dodala paní učitelka Anna.

Otázka č. 2: *Jsou její součástí jen knihy nebo i časopisy?*

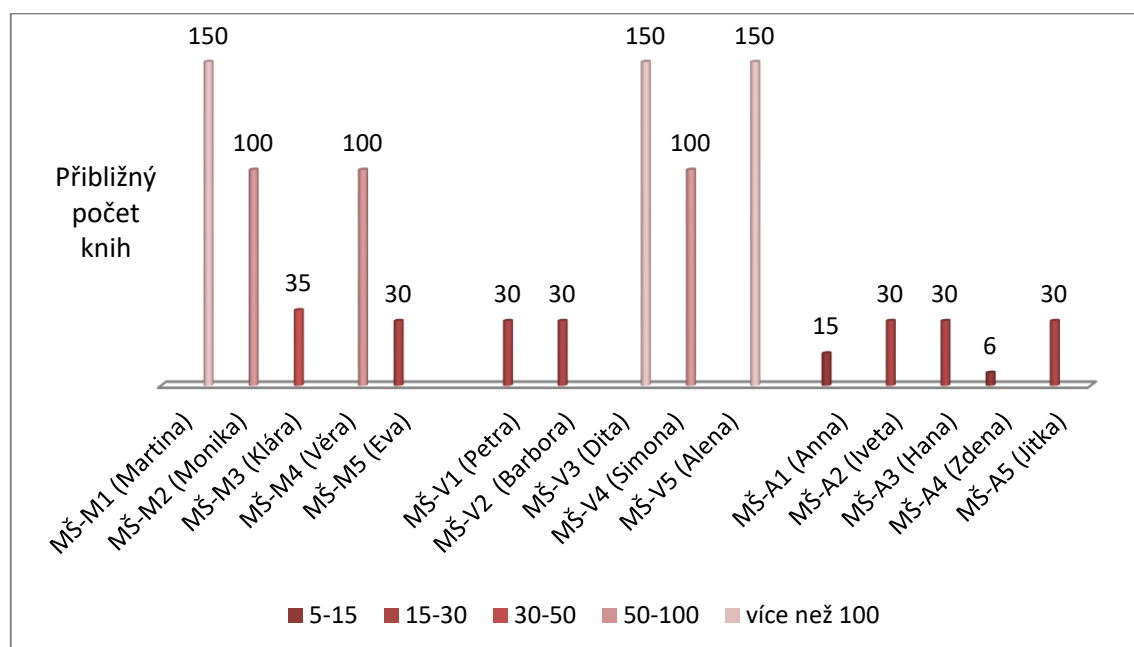
Obrázek 6: Co tvoří součást knihovny

Pouze knihy se objevují v knihovnách celkem 9 sledovaných sfér v zastoupení 3 mateřských škol městských, 2 vesnických a 4 alternativních. Knihy i časopisy společně nalezneme v 6 knihovničkách, a to ve 2 z pěti městských škol MŠ-M1 a MŠ-M5, rovněž se s nimi setkáme i ve 3 školách vesnických (MŠ-V1, MŠ-V2, MŠ-V3), a jak mi odpověděla paní učitelka Zdena z alternativní školy MŠ-A4, jsou součástí i jejich knihovny. Dvě pedagožky – Monika z MŠ-M2 a Věra z MŠ-M4 podotkly, že časopisy mají umístěné v tvořícím koutku.

Otázka č. 3: *Kolik knih (popřípadě časopisů) máte zařazeno v třídní knihovničce/knihovničkách?*

Obrázek 7: Počet titulů v knihovnách

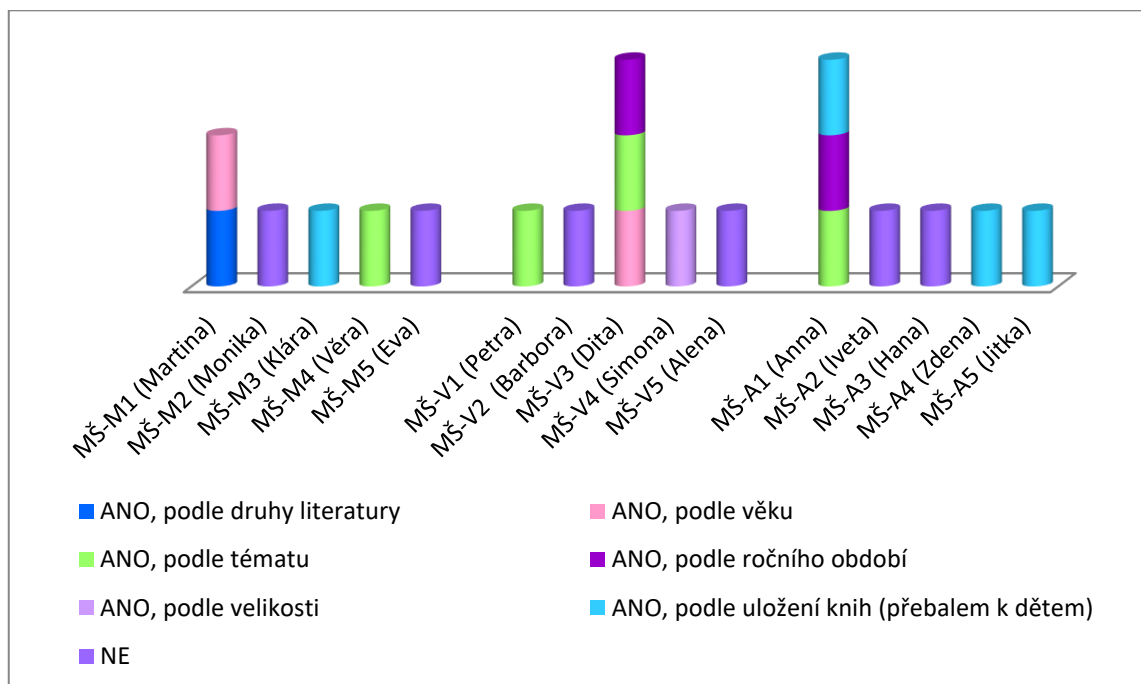

Od paní učitelek mi bylo při položení této otázky řečeno, že počet knih v knihovnách mateřských škol bude udán jako přibližný současný stav. Jako důvod především uvedly, že knihy se pravidelně obměňují nebo jsou poničené, takže se jejich četnost každým měsícem snižuje. Pouze paní učitelka Alena z MŠ-V5 sdělila přesné množství knih, a to 150. Zajímavá byla skutečnost, že alternativní mateřské školy oproti městským a vesnickým, nemají ve svých knihovnách zařazeno více než 30 knih. Dokonce v jedné z těchto škol MŠ-A4 si vystačí se šesti knihami, a jak mě informovala paní učitelka Zdena, ostatní dětské tituly mají uschovány v kabinetu z hlediska střídmosti. Co se týká časopisů, informanti se k jejich početnosti nevyjadřovali a paní učitelka Monika z MŠ-M2 argumentovala: „Počet časopisů se mění, děti vystřihují, tvoří, časopisy ubývají.“

Toto odůvodnění je dle mého názoru možnou příčinou, proč jsem se jejich počet nedozvěděla.

Otázka č. 4: *Jsou knihy ve Vaší knihovničce/knihovničkách systematicky uspořádané? Pokud ano, podle jakého kritéria jsou rozdělené a proč?*

Obrázek 8: Možná kritéria systematického uspořádání titulů

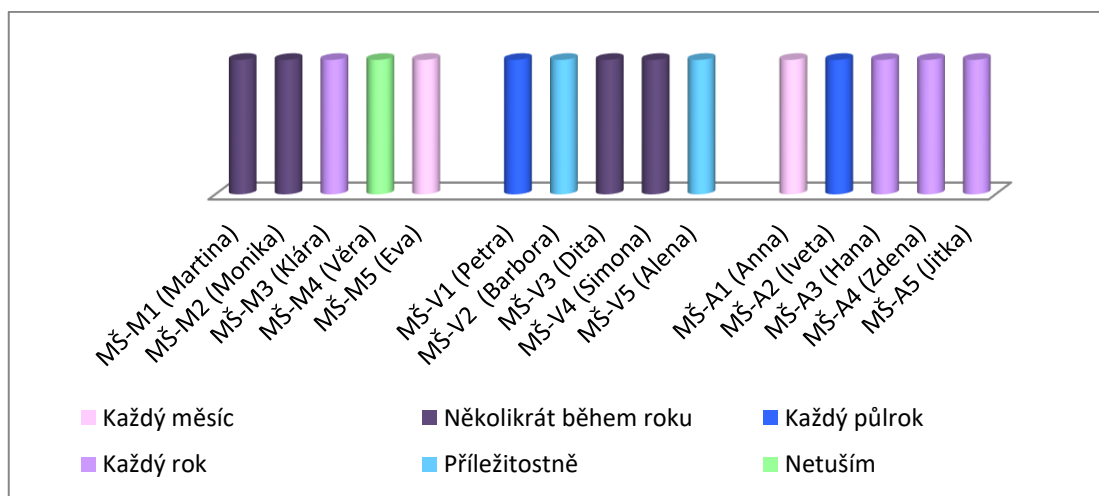

Na základě získaných odpovědí od všech učitelek jsem si stanovila sedm kategorií uspořádání knih rozdělených dle příslušných kritérií a následně do každé z nich zařadila veškerou ze sledovaných sfér. Zjistila jsem, že podle nejvíce kritérií řadí knihy ve své knihovničce běžná MŠ-V3, kdy z úst paní učitelky Dity jsem se dozvěděla následující: „Ano, knihy máme systematicky uspořádané a prvním kritériem je věková skupina. Máme zvlášť knihy pro menší děti a potom knihy určené pro předškoláky. Dále rozdělujeme knihy podle ročních období a podle témat (např. doprava, dopravní prostředky, etiketa pro děti a slušné chování, albi knížky apod.).“ Současně i alternativní MŠ-A1 dominuje nejvyšším počtem měřítek pro uspořádání knih. Prvním je členění dle daného tématu, druhým podle ročního období a třetím je vystavení titulů přebalem k dětem. „Děti si snadno obálku knihy prohlédnou a samy vytáhnou právě tu, kterou chtějí,“ objasnila mi paní učitelka Anna. Mateřská škola MŠ-M1 zvolila organizaci knih dle věku a dále podle druhu literatury. Šest mateřských škol má tituly seřazené na základě jednoho kritéria. Paní učitelka Zdena zastupující alternativní školu MŠ-A4 shodně jako její kolegyně z MŠ-A1 a MŠ-A5 uvedla, že zásadní je pro ni ukládat

knihy do knihovničky též přebalem dopředu, z jejího pohledu zejména kvůli přehlednosti a řádu. Ke stejnému názoru se připojuje ještě čtvrtá paní učitelka Klára z klasické MŠ-M3. Podle tématu dělí tituly ve škole MŠ-M4 a v MŠ-V1. Jediným zástupcem, jenž srovnává knihy podle velikosti, je mateřská škola MŠ-V4. Zbývajících šest sledovaných souborů uvedlo, že nemají knihy ve své knihovně systematicky uspořádány.

Otázka č. 5: *Jak často rozšiřujete počet knih o nové tituly?*

Obrázek 9: *Doplňování nových knih do knihoven*

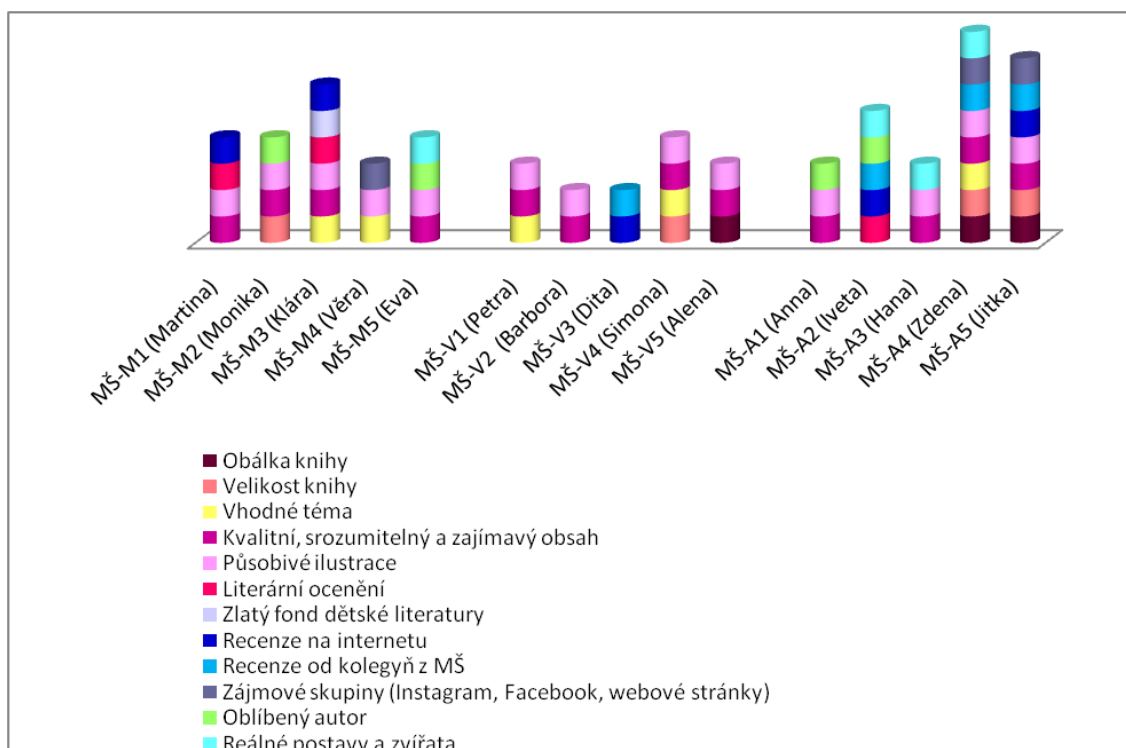

Musím přiznat, že na odpovědi na otázku týkající se frekvence zařazování nových titulů do knihoven sledovaných mateřských škol jsem byla skutečně zvědavá. Informantky odpovídaly většinou uvážlivě. Jedna z odpovědí paní učitelky Evy z běžné MŠ-M5 a Anny z alternativní MŠ-A1 zněla, že nové knihy doplňují každý měsíc. Paní učitelka Zdena z MŠ-A4, která se přiklání k variantě rozšiřování počtu knih každý rok, mi mimo jiné prozradila, že jednou za měsíc navštěvují s dětmi místní knihovnu, kde si knihy půjčují, což mi přijde jako výborný nápad. S knihovnou spolupracuje i MŠ-M2, a to takovým způsobem, že vyřazené dětské tituly putují právě do této školy, jak mě informovala paní učitelka Monika. Počty knih se jinak snaží doplňovat několikrát během roku a i rodiče se zapojují do darování a nákupu knih. Tuto myšlenku považují také za velmi přínosnou. Zkušenost s rodiči, kteří pomáhají s rozšířením knižních titulů, má i paní učitelka Klára rovněž z městského typu školy MŠ-M3, kde se pořizují knihy každý rok. Naopak několikrát do roka se dodávají knihy do MŠ-M1 a dvou vesnických škol MŠ-V3 a MŠ-V4. Jedenkrát ročně, především na Vánoce, zakupují nové tituly dvě alternativní školy MŠ-A3 a MŠ-A5. Každého půlroku obohacují svou knihovničku

o novinky dvě mateřské školy MŠ-V1 a MŠ-A2. Příležitostný nákup nových knih uskutečňují učitelky z vesnických školek MŠ-V2 a MŠ-V5. Odlišná byla odpověď paní učitelky Věry z MŠ-M4, která udala, že bohužel netuší, kdy probíhá rozšiřování knih, jelikož v dané mateřské škole působí pouze jeden rok a za tu dobu prý žádná kniha do knihovny nepříbyla.

Otázka č. 6: Jaká kritéria Vám pomohou při výběru kvalitní literatury pro děti?

Obrázek 10: Kritéria pro výběr kvalitní literatury

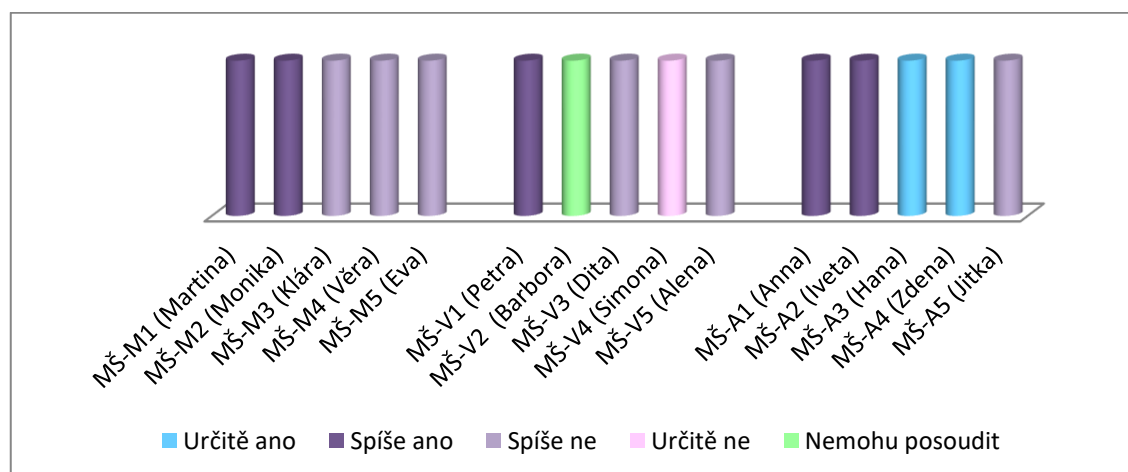

Jak si lze povšimnout z výše uvedeného obrázku pro výběr kvalitní dětské literatury, mají paní učitelky z vybraných mateřských škol hned několik kritérií. Osm měřítek pomáhá paní učitelce Zdeně z MŠ-A4 k výběru ideální knihy pro děti. K této otázce se vyjádřila slovy: „Když vybíráme titul, dáváme přednost reálným příběhům ze života dětí, nedáváme přednost knihám typu hrdinů ze seriálu například Walt Disney. Máme spoustu knih o emocích, duchovní literatury, knih, které přinesou nejednu otázku, a děti pak mohou dál diskutovat. Tudiž je pro nás důležitá tematika, kvalitní obsah, reálné ilustrace, ale i zajímavý přebal a velikost knihy – upřednostňujeme spíše užší vazby. Já osobně dám i na doporučení ostatních kolegů nebo si pročítám různé diskuze učitelek z mateřských škol na sociálních sítích.“ Pro paní učitelku Jitku, která učí také v jedné z alternativních škol MŠ-A5, je rozhodujících sedm kritérií. Podobně jako paní učitelka

Zdena preferuje kratší příběhy se zajímavou a kvalitní tematikou, barevné ilustrace, poutavou knižní obálku a sbírá inspirace jak z internetu, tak i od kolegyň. Na třetí příčku řadím městskou školu MŠ-M3 se šesti zásadními faktory pro výběr kvalitního titulu. Paní učitelka Klára mi k tomu sdělila, že sleduje aktuální nabídku nově vydávaných knih, včetně jejich recenzí. „Na Instagramu sleduji mnoho knižních portálů, knihovnic, které často recenzují nové dětské knihy. Sleduji také literární ocenění a Zlatý fond literatury pro děti. Když pracuji s knihou, je pro mě podstatné, aby byla pro děti srozumitelná, měla vhodný obsah, reálné ilustrace a byla zajímavá svým námětem.“ Jako jediná ze všech informantů poukázala na sbírku dětské literatury Zlatý fond a mě potěšilo, že ji zmínila. Paní učitelka Iveta z alternativní školy MŠ-A2 si stanovila pět kritérií k vyhledávání kvalitní dětské literatury. Tím jsou literární ocenění, internetové recenze, hodnocení od kolegyň, osvědčený autor a reálné postavy. U zbývajících mateřských škol se již veškerá jmenovaná kritéria prolínají. Některá převažují více, jiná naopak méně.

Otázka č. 7: *Domníváte se, že v třídní knihovničce/knihovničkách máte zařazenou kvalitní dětskou literaturu?*

Obrázek 11: Kvalitní dětská literatura v knihovnách MŠ pohledem učitelek

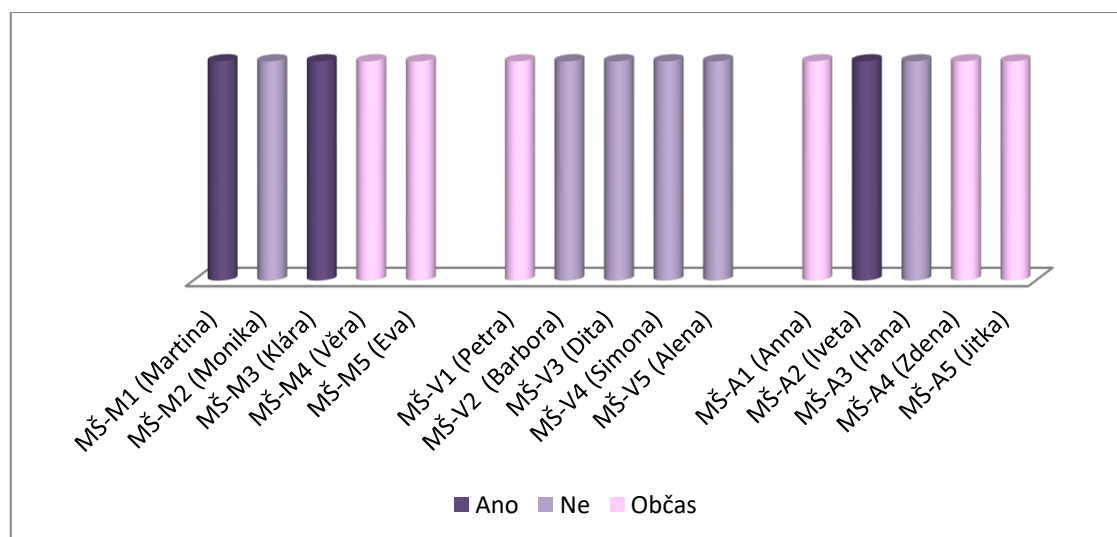

Zde byly reakce učitelek poněkud smíšené. Některé s odpovědí neváhaly a ihned přesvědčivě odpověděly. To se týkalo paní učitelek z alternativních škol Hany (MŠ-A3), která se domnívá, že kvalitní literaturu určitě mají, a Zdeny (MŠ-A4). „V knihovně máme starší i novější tituly a dovolím si říct, že většinu z nich považuji za velmi kvalitní,“ uvedla Zdena. U jiných pedagogů jsem měla pocit, že jsem je otázkou mírně zaskočila a přiměla k zamyšlení nad třídní knihovnou. Ti, které jsem přiřadila k možnosti „spíše

ano“, což bylo pět informantů, se převážně shodli, že literatura není nekvalitní, ale určitě má velké rezervy. Jelikož ale chtějí pracovat s kvalitními tituly, někteří to řeší občasným půjčováním knih z dětského oddělení veřejné knihovny. Tři paní učitelky z městské školy, dvě z vesnické a jedna z alternativní by si ke své práci s dětmi představovaly více hodnotnou dětskou literaturu, která jim v třídní knihovničce chybí. Kvalitní knihy určitě nemají v mateřské škole MŠ-V4. „Spousta knih je velmi stará a je tam více textu než obrázků. Kvalitní literatury tedy máme tak dvacet knih maximálně, a to si myslím, že je hodně málo,“ odpověděla mi paní učitelka Simona. Na skladbě literatury se nepodílí v MŠ-V2 paní pedagožka Barbora, a proto nemůže posuzovat kvalitu titulů v jejich knihovně.

Otázka č. 8: Sledujete pravidelně žebříčky knižních ocenění?

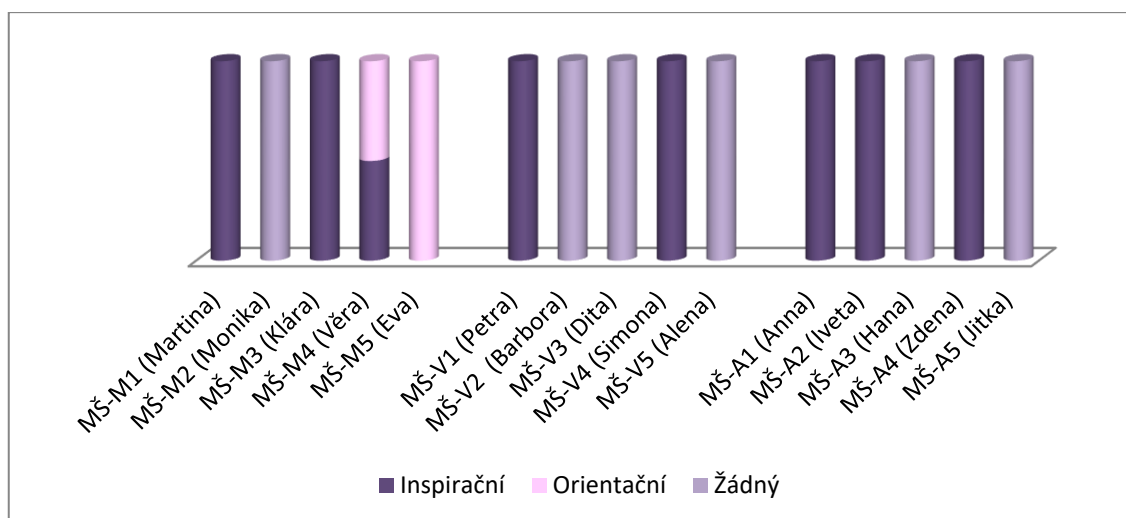
Obrázek 12: Sledovanost knižních žebříčků ocenění

Odovědi na tuto otázku byly jasné a stručné. Celkem zaznělo třikrát „ano“, a sice od paní ředitelky Martiny, která ještě dodala, že v MŠ-M1 sledují například ceny Magnesia Litera v kategorii Kniha pro děti a mládež. Stejným oceněním se nechávají inspirovat i v další městské škole MŠ-M3, kdy paní učitelka Klára přidala zmínku o výroční ceně Zlatá stuha. V alternativní škole MŠ-A2 rovněž pravidelně sledují žebříčky knižních ocenění. Ostatní paní učitelky reagovaly jen jednoslovnými výroky „ne“ nebo „občas“. Výpověď „ne“ mě nutila k doptání, proč tato hodnocení nesledují, a dozvěděla jsem se podobná zajímavá fakta. Takový způsob hodnocení knižních titulů chápou spíše jako jeden z druhů mediální propagace a nepovažují je za objektivní.

Otázka č. 9: Jaký význam mají pro Vás knižní ocenění při výběru dětských knih?

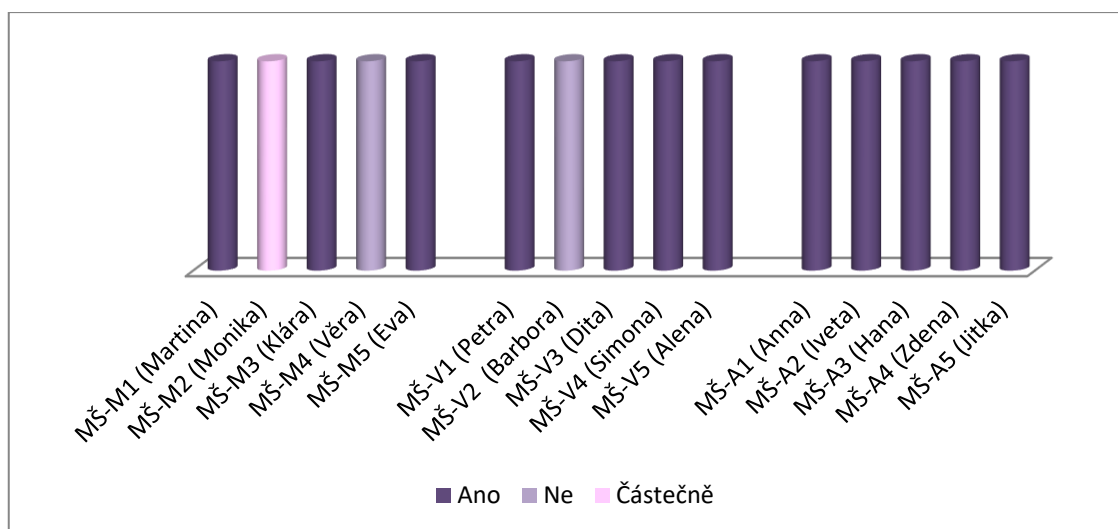
Obrázek 13: Významnost knižních ocenění z hlediska výběru dětských knih

Význam knižních ocenění při výběru dětských knih vnímá osm pedagogů jako zdroj inspirace. Paní učitelka Klára z MŠ-M3 potvrdila mé zjištění slovy: „*Slouží mi jako dobrá inspirace. Nicméně knihu si před samotným nákupem raději prolistuji a několik stran si přečtu. Již se mi stalo, že mě oceňované knihy nezaujaly.*“ Ke stejnému názoru se přiklání i paní učitelka Anna z alternativní školy MŠ-A1, pro kterou nejsou ocenění rovněž zárukou toho, že ji daný titul osloví. Aby si byla jistá, že se kniha bude dětem líbit, musí ji také nejprve vidět a prohlédnout si ji. Shodného přesvědčení jsou též v MŠ-M4, kdy paní učitelka Věra je ještě spolu s paní učitelkou Evou z MŠ-M5 té myšlenky, že ocenění pomáhají i k lepší orientaci v české knižní produkci. Zbylých šest pedagogů, nejvíce z vesnických mateřských škol, nepovažuje knižní ocenění za významná a nepřikládá jim žádnou váhu.

Otázka č. 10: Když nakupujete novou literaturu do Vaší třídy, podílíte se i Vy na jejím nákupu?

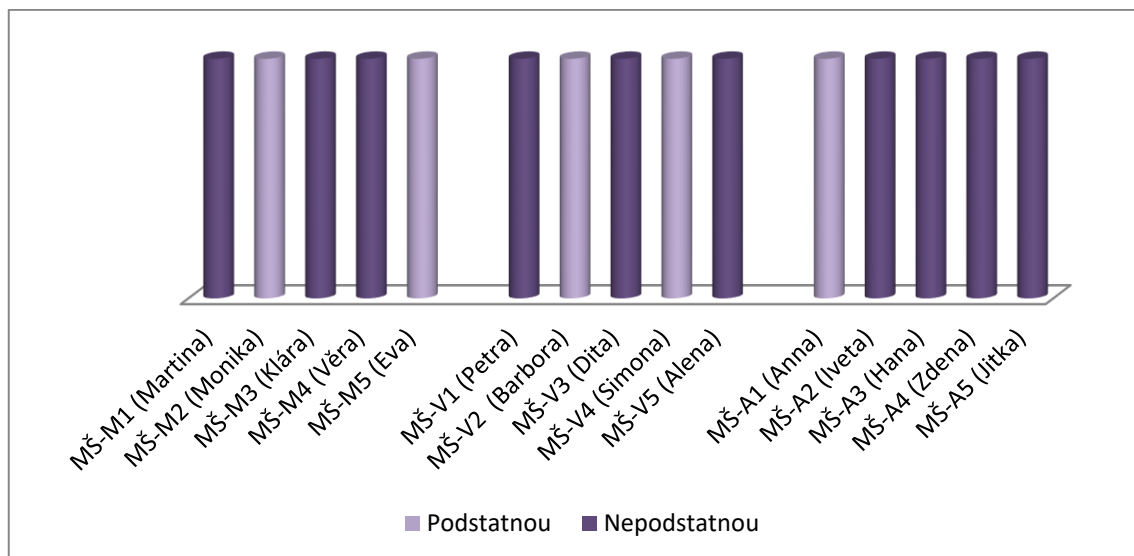
Obrázek 14: Podíl na nákupu nových knih

Zcela jistě se na nákupu nové literatury do své třídy v alternativní škole MŠ-A1 podílí paní učitelka Anna, od níž jsem se dozvěděla, že má knihovnu dokonce na starosti. Samy pořizují a vybírají novinky paní učitelka Hana ze stejného typu školy MŠ-A3 a paní ředitelka Petra působící v klasické MŠ-V1. Objednávky přes e-shop obvykle využívají v alternativní mateřské škole MŠ-A4, případně zakupují vybrané tituly od prodejců navštěvujících školku. Většina pedagogů uvedla, že vybírá nové knihy po poradě se svými kolegy, ale konečné schválení je na paní ředitelce. K nim patří i paní učitelka Klára z MŠ-M3, která se ráda poohlíží po knižních novinkách a dává tipy rodičům, aby věděli, jaké knihy například koupit svým dětem k Vánocům. Na pořizování knih do třídní knihovny se zatím nepodílí paní učitelka Věra z MŠ-M4, ale „pevně věří, že do budoucna bude.“

Otázka č. 11: Jakou roli hraje při Vašem výběru cena daného titulu?

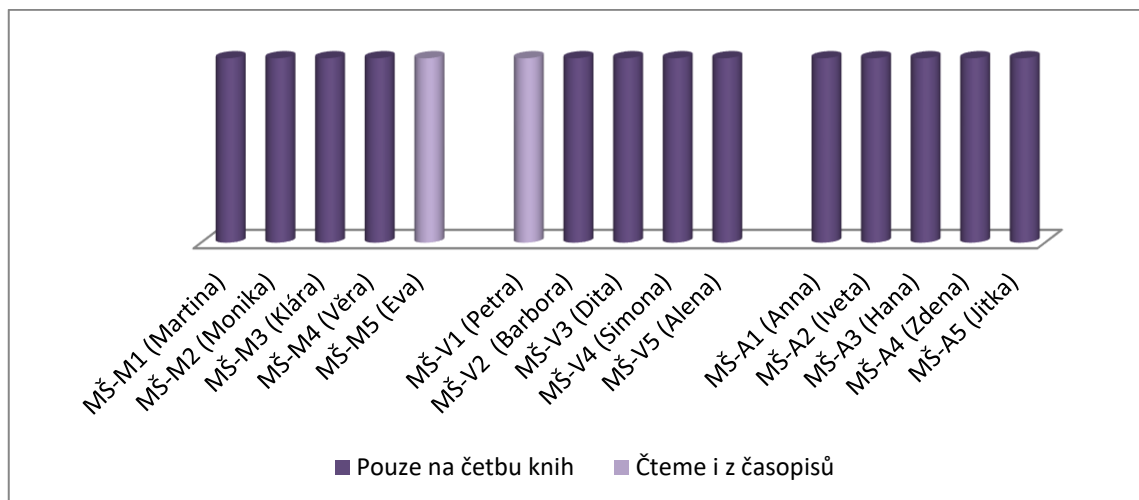
Obrázek 15: Role ceny daného titulu

Převážná většina dotazovaných informantů v počtu deseti považuje cenu vybrané knihy za nepodstatnou. Jsou toho názoru, že když je titul kvalitní a inspirativní, cenu neřeší. „Pokud nejsou volné finanční prostředky, odložíme koupi knihy na příznivější finanční situaci,“ poznamenala paní ředitelka Martina z MŠ-M1. Naopak pro pět mateřských škol hraje hodnota titulu podstatnou roli. V akcích nejčastěji nakupuje paní učitelka Simona z MŠ-V4. „V Dobrovském mají skvělé atlasy zvířat a jiné knihy za přívětivé ceny,“ pochvaluje si. Jak jsem se dozvěděla od paní učitelky Barbory, i v další vesnické škole MŠ-V2 se šetří, a proto je cena knihy velmi důležitá. Pomocí internetových vyhledávačů vybírá dané tituly za výhodnou cenu paní učitelka Anna z MŠ-A1, která s úsměvem připojila komentář: „Když ale nějakou knihu chceme moc, tak si ji prostě koupíme.“

Otázka č. 12: Zaměřujete se pouze na četbu dětských knih nebo i časopisů?

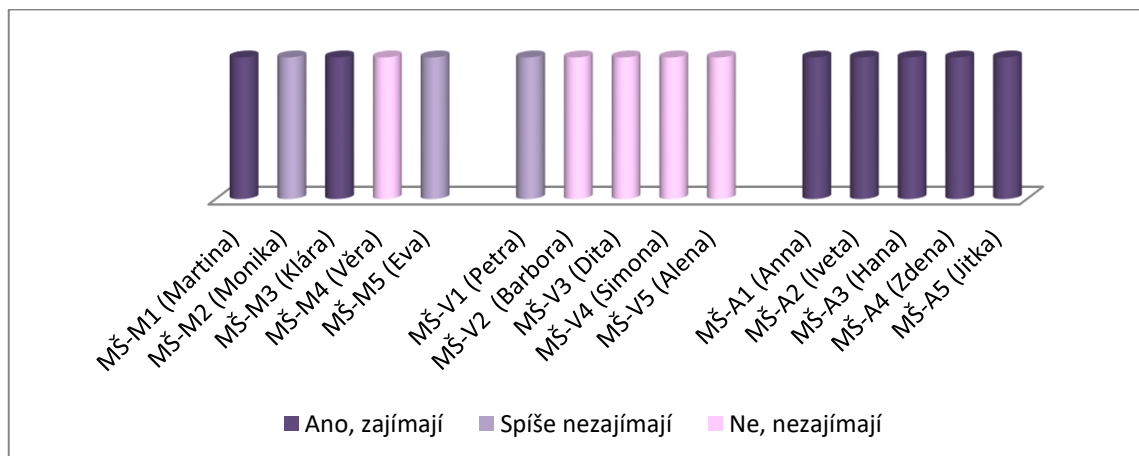
Obrázek 16: Četba dětských knih versus časopisy

Jak jsem zjistila, ve všech sledovaných mateřských školách se čte hodně často, ale pouze ve dvou předčítají dětem i z časopisů. K nim patří běžné MŠ-M5 a MŠ-V1, kde se obě dotazované učitelky shodly, že si děti rády listují nejen v knihách, ale i v časopisech. Když je něco zaujme, jsou zvědavé a chtějí vědět, o čem jde. „Časopisy jsou různorodé, bývají tam i krátké pohádky, které si společně přečteme, a můžeme třeba plnit úkoly, které se k nim vztahují,“ říká paní učitelka Eva z MŠ-M5. Ostatní pedagogové z časopisů vůbec nečtou. „Čteme jednoznačně knihy, některé časopisy mi přijdou přeplácené, jsou plné reklam a chybí mi v nich vhodné literární texty,“ vyjádřila svůj názor paní učitelka Zdena z alternativní školy MŠ-A4.

Otázka č. 13: Zajímají se rodiče o to, jakou literaturu jejich dětem čtete?

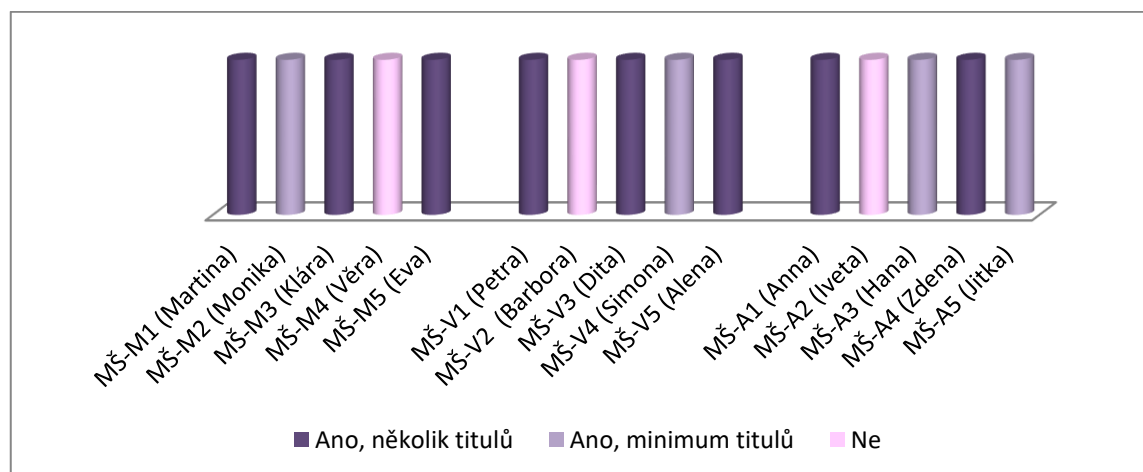
Obrázek 17: Zájem rodičů o četbu dětem v MŠ

Takto směřovaný dotaz mi pomohl zjistit zajímavou skutečnost, a sice takovou, že ve všech vybraných alternativních mateřských školách se rodiče zajímají o knihy, které se jejich dětem čtou. Paní učitelky v rámci této problematiky s rodiči spolupracují. „Ano, vždy zmiňujeme, jak u nás probíhají aktivity z oblasti jazyka, jaké knihy považujeme za vhodnější a jaké knihy jsou méně vhodné,“ informovala mne paní učitelka Zdena z MŠ-A4. „Pokud mají rodiče pro nás tip na knihu, určitě to zohledníme,“ dovídám se od paní učitelky Anny z MŠ-A1. Také dvě mateřské školy městského typu mají pozitivní zkušenost se zájmem rodičů o četbu dětem. O tom, co právě čtou, případně co přečetli v mateřské škole MŠ-M1, je pravidelně informují na nástěnkách. Podobná prezentace probíhá i v MŠ-M3, kde se paní učitelky zapojily do celoročního projektu „Knížkovník“. „Děti nosí do školky knihy, které společně s rodiči doma čtou a ostatním spolužákům je představí. Potom si samy umístí název knihy na strom Knížkovník,“ sdělila mi paní učitelka Klára. Doplnila ještě informaci, že každý měsíc rodičům posílají přehled prezentovaných knih spolu s četbou před spaním. Ostatní mateřské školy, většina z typů vesnických, má ale s rodiči, co se týče zájmu o četbu dětem, převážně negativní zkušenost. Pouze paní ředitelka Petra z MŠ-V1 poznamenala: „Když dítě nadšeně vypráví doma rodičům o nějaké knize, kterou jsme ve školce četli, tak se nás na ni zeptají.“

Otázka č. 14: *Nachází se ve Vaší knihovničce literatura zaměřená na tabuizovaná témata (např. téma smrti, homosexuality, rozvod rodičů, handicapovaného dítěte, etnickou rozdílnost apod.)? Pokud ano, jaký máte na tato témata v rámci četby předškolním dětem názor?*

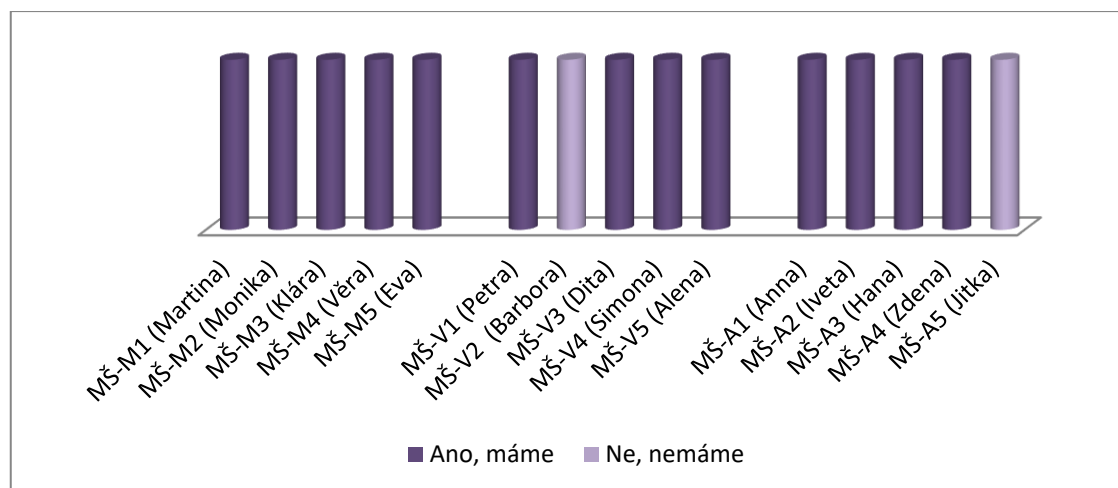
Obrázek 18: Tabuizovaná témata v třídních knihovnách

Po položení této otázky jsem byla mile překvapena, že tabuizovaná témata nejsou paní učitelkám cizí a vnímají je jako součást života. Většina z nich tuto problematiku podporuje a nestaví se k ní negativně. Nahlížíjí na ni jako na podnět, který je navede správným směrem, když přesně neví, co říct a jak to dětem vysvětlit. Jen je zapotřebí s touto problematikou citlivě zacházet a podat interpretaci adekvátně k jejich věku a chápání, shodují se. „*Určitě bych takovou knihu nenechala ležet mezi ostatními knihami s tím, že si na ni děti samy udělají názor. Měla bych obavy z komentářů typu: „Fuj, tady si dává pusku kluk s klukem, to je hnusné! A podobných,*“ vyjadřuje svůj postoj paní učitelka Monika z MŠ-M2. Knihy se sexuální tematikou vždy nejprve konzultuje s rodiči, a pokud rodiče nesouhlasí, tématu se nevěnuje paní učitelka Klára z MŠ-M3. Jak jsem měla možnost zjistit, nejčastěji se v knihovnách mateřských škol objevují knihy s otázkou smrti a etnické rozdílnosti. Naopak chybí tituly na téma homosexuality a handicapovaných dětí. Některé z paní učitelek mi řekly, že nevidí problém si knihu na potřebné tabuizované téma zapůjčit v knihovně.

Otázka č. 15: *Máte ve své třídě nějakou oblíbenou knihu, ke které se opakovaně vracíte? Pokud ano, z jakého důvodu se k ní vracíte?*

Obrázek 19: Opakované čtení oblíbené knihy

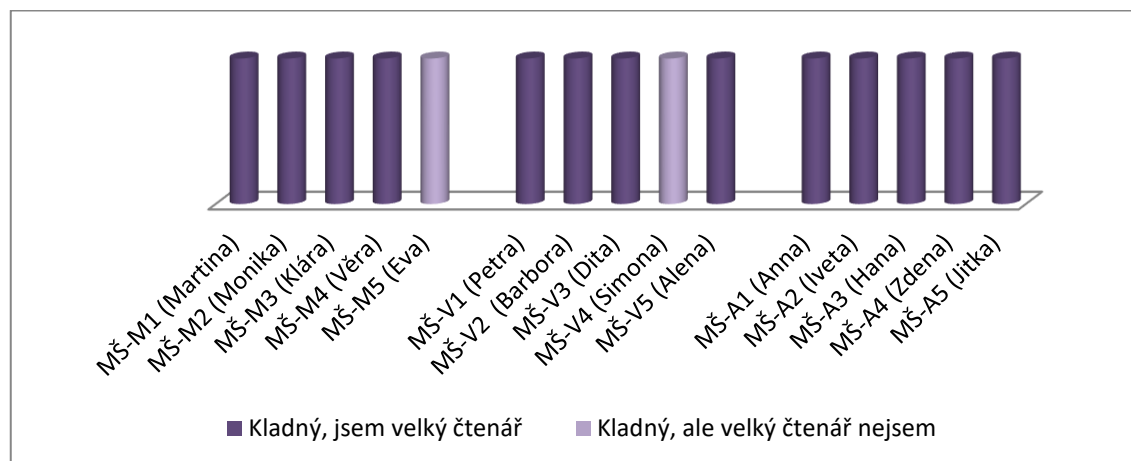

Skoro všichni dotazovaní informanti mají ve své třídě oblíbenou knihu, k níž se znovu rádi vrací. Důvodem jsou především poutavé příběhy blízké dětem. „*Děti si často nějakou knihu oblíbí a pak vyžadují její čtení stále dokola*“, říká s úsměvem paní učitelka Věra z MŠ-M4. Pouze dvě paní učitelky Barbora z MŠ-V2 a Jitka z alternativní školy MŠ-A5 odpověděly, že takový titul nemají. Na základě takto položené otázky mi

paní učitelky dané knihy jmenovaly, někdy zmínily i dvě, o které děti projevují opakovaný zájem, vyjma paní učitelky Zdeny z alternativní školy MŠ-A4, jež uvedla celkem sedm oblíbených titulů. Potěšilo mě, že mezi uvedenou literaturou, která si děti získala a byla převážně novějšího data, tedy knih vydaných po roce 2000, se objevily i klasické tituly jako například *Děti z Bullerbynu* (1962) od Astrid Lindgrenové; *Povídání o pejskovi a kočičce* (1972) od Josefa Čapka; *Jaro už je tu* (1981) od Nataši Tanské; *Pohádkový dědeček* (1984) od Eduarda Petišky; *Pohádky z pařezové chaloupky Křemílka a Vochemůrky* (1986) od Václava Čtvrťka; *Z deníku kocoura Modroočka* (1986) od Josefa Koláře nebo *Tam, kde žijí divočiny* (1994) od Maurice Sendaka. Mezi více zmíněnými novějšími tituly byly například *A pak se to stalo* (2010) od Ester Staré; *Knížka* (2011) od Hervého Tulleta; *Střapáček a Meduňka* (2016) od Khoa Le; *Záchranářské pohádky* (2016) od Zuzany Pospíšilové; *Aport, Fousku* (2020) od Ester Staré či *Kdyby lidi byli stromy* (2020) od Kamily Bolfové a Jana Krsňáka, která byla mimo jiné uvedena pedagogy alternativních mateřských škol.

Otázka č. 16: *Jaký je Váš osobní vztah ke knihám a literatuře?*

Obrázek 20: *Pedagogové MŠ a jejich vztah ke knihám a literatuře*

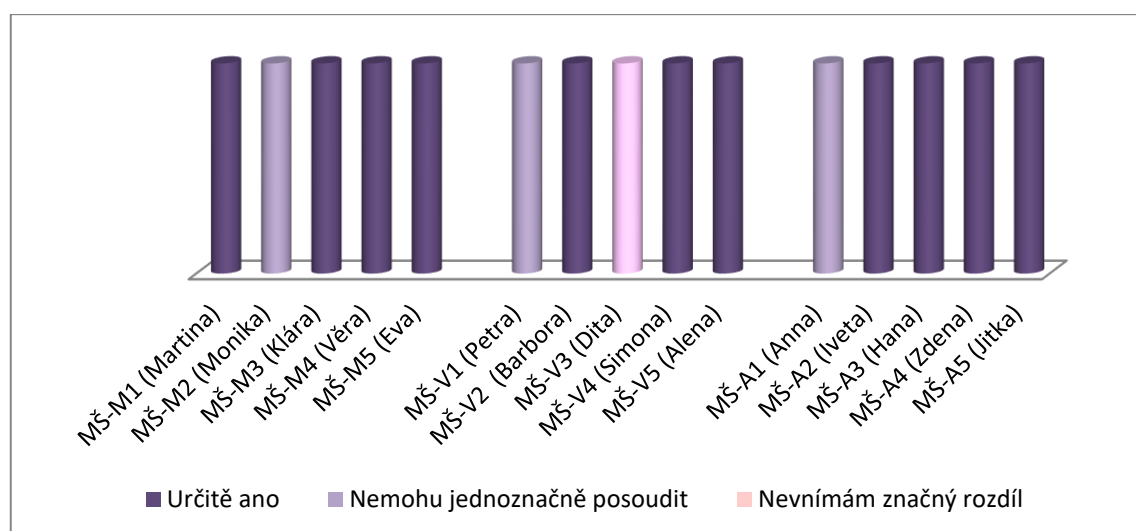

Musím se přiznat, že zde jsem kladné odpovědi vcelku předpokládala. Knihu považují paní učitelky za podstatnou součást vzdělávání a snaží se vést ke kladnému vztahu ke knihám jak děti v mateřské škole, tak i své vlastní. „*Literaturu mám vystudovanou, považuji ji za jeden z hlavních zdrojů informací. Také za možnost rozvíjet představivost a naučit se pracovat s příběhem. Knihy v mateřské škole tvoříme i s dětmi z toho, co jsme zažili,*“ vysvětluje mi paní učitelka Zdena z MŠ-A4. S výjimkou dvou paní učitelek z městské mateřské školy MŠ-M5 a vesnické MŠ-V4 jsou ostatní vášnivými čtenářkami.

Bohužel ale některé z nich vzhledem k osobní i pracovní vytíženosti nemají moc času na četbu. Do budoucna by to však rády změnily. K mému překvapení přečte více než pět knih za měsíc paní učitelka Hana z alternativní školy MŠ-A3. Paní učitelky také uváděly, že mají několik svých oblíbených autorů, především českých, od kterých jim neunikne nová kniha. „Většinou si ji hned pořídím či půjčím od kamarádek,“ s nadšením prohlásila dotazovaná informantka Barbora z MŠ-V2.

Graf 17: *Vnímáte Vy sama nějaký rozdíl mezi dětskou literaturou vydanou po roce 2000 a staršími tituly?*

Obrázek 21: *Vnímání rozdílu mezi současnou a starší literaturou*

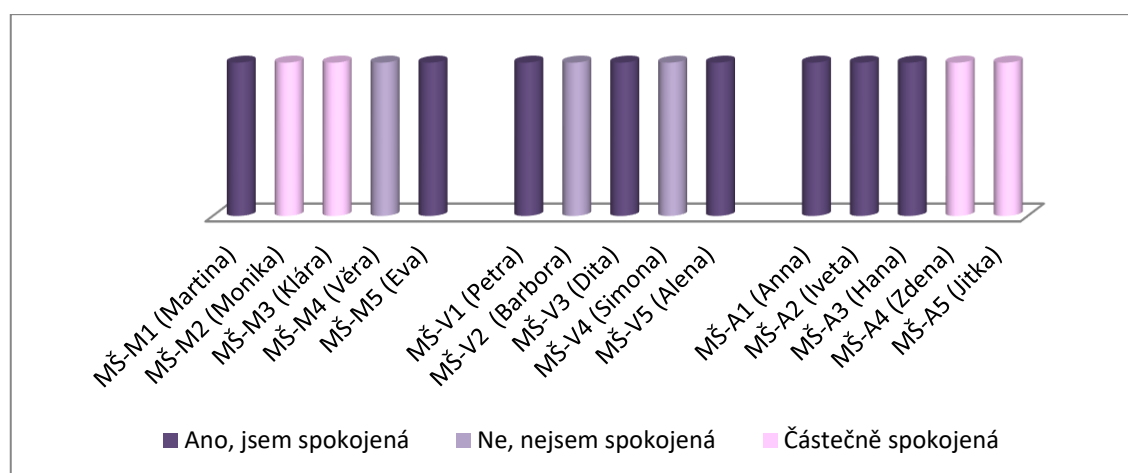

Netrpělivě jsem očekávala, jaké informace po položení tohoto dotazu od učitelek získám. Rozdílnost mezi současnou a starší dětskou literaturou většina pedagogů, kromě paní učitelky Dity z MŠ-V3, určitě pociťuje. Vidí ji především v tom, kdy nově vydávané tituly jsou často uzpůsobené aktuálním problémům současné doby. K tomuto názoru se staví i paní učitelka Zdena z alternativní mateřské školy MŠ-A4. „Ano, rozdíl vnímám. Přijde mi, že určitých témat nebylo v dětské literatuře před rokem 2000 tolik. Na trhu je nyní opravdu spousta knih o emocích, jak s nimi pracovat, o strachu, o myšlenkách, různých handicapech a podobně.“ Variabilitu spatřuje i v ilustracích, jež také zmínili někteří z dotazovaných informantů, které jsou podle ní v mnohém odlišné, zajímavější, někdy až abstraktní. Paní učitelka Simona z MŠ-V4 jako jediná vidí nesoulad dokonce v jiném jazykovém stylu. „Ve starších knihách se hodně setkávám se staršími slovy a obecně bývá slovosled i zvláštní,“ sdělila. Některé paní učitelky při rozhovoru poukázaly i na nepřeborné množství knih pro nečtenáře,

zmiňovaly zajímavá a více fiktivní témata současné literatury, ale také totální záplavu kýčovitého a nevkusného braku tristní kvality. Paní učitelka Hana z alternativní mateřské školy MŠ-A3 přiznala, že spíše vyhledává starší tituly, neboť dle jejího názoru ... „je velmi málo knih, které mají citlivý příběh a jemné ilustrace“. Naopak paní učitelka Anna ze stejného typu školy MŠ-A1 zastává stanovisko, že „... každá kniha, pokud je kvalitní a má své kouzlo, si najde svého čtenáře.“

Graf 18: *Iste se svou třídní knihovničkou spokojená? Je něco, co Vám a dětem v knihovničce chybí?*

Obrázek 22: Vyjádření spokojenosti pedagogů MŠ s třídní knihovnou

Zatímco spokojenost se svou třídní knihovničkou plně vyjádřilo 8 učitelek a 4 uspokojuje jen částečně, 3 z dotazovaných pedagogů spokojeni vůbec nejsou. Příčinu shledávají zejména v množství starších knih, které jsou potrhané, několikrát slepované a knihovně by tak zaručeně prospěl nákup nových knih. Literaturu dokupuje z vlastních finančních prostředků a nosí do školky paní učitelka Simona z MŠ-V4. Knihy si podepisuje pro případ, kdyby školku v budoucnu změnila, aby si je mohla vzít zpět. „A to jim tam pak moc knih nezbyde,“ směje se. Čtenářský koutek chybí třem dotazovaným informantkám, Jitce z MŠ-A5, Martině z MŠ-M1 a Kláře z MŠ-M3, kdy posledním dvěma jmenovaným také vadí, že na všechny knihy děti nedosáhnou. Více času na vedení, údržbu, obměnu knih a času na diskuzi ohledně knihovny by potřebovali v mateřské alternativní škole MŠ-A4. I přestože během posledních dvou let doplnili knihovnu o nové aktuální tituly, stále postrádají více knih s reálnými obrázky zaměřenými na respektující senzitivní fáze čtení (jedno slovo, sousloví, věta). Z dotazování jsem zjistila, že nejvíce chybí pedagogům v knihovnách dostatek místa,

encyklopedie, obrázkové publikace a více kvalitních knih se zajímavým obsahem.
„Knihovna asi nikdy nebude kompletní, vždy bude něco chybět nebo i přebývat,“
zaznělo z úst paní učitelky Moniky z MŠ-M2.

7 DISKUZE

Bakalářská práce byla zpracována jako kvalitativní výzkum, na jehož základě jsem získala odpovědi na tři výzkumné otázky, které jsem si na počátku praktické části stanovila. Z provedených rozhovorů s patnácti pedagogy jihočeských mateřských škol a zúčastněného pozorování byla provedena analýza k následné diskuzi již zmíněných výzkumných otázek.

VO1: *Jaké knihy se v knihovnách mateřských škol objevují nejčastěji?*

Z výsledků výzkumného šetření bylo zjištěno, že nejčastěji se v knihovnách MŠ vyskytují knihy typu prózy. Tento druh literatury si našel své dominantní zastoupení jak u knih novějších, tj. vydaných po roce 2000, tak i starších, tj. vydaných před rokem 2000. Naopak v mnohem menší míře se objevují literární formy jako encyklopedie a poezie. Většina pedagogů však potvrdila, že do budoucna by ráda dětskou knihovnu o tyto tituly rozšířila. Pokud vezmeme v potaz nejen analýzu týkající se literárních druhů, ale i hledisko porovnání novějších a starších knih, docházíme na jeho základě k dalšímu poznání, a to takovému, že větší zastoupení v dětských knihovnách MŠ mají tituly vydané do roku 2000, tedy staršího data.

VO2: *Jaká jsou hlavní kritéria učitele mateřské školy při výběru dětských knih?*

Z vyhodnocených dat v rámci provedených rozhovorů byla od informantů mateřských škol získána zásadní posuzovací měřítko pro výběr dětských knih. Někteří z nich vybírají kvalitní literaturu dokonce dle několika faktorů. Nejvíce bylo stanoveno v jedné alternativní mateřské škole osm kritérií, naopak ve dvou městských školách si postačí s dvěma měřítky. Za nejpodstatnější kritérium považují pedagogové *působivé ilustrace*, přičemž se převážná část dotazovaných přiklání ještě k barevnému ztvárnění. Rovněž výtvarnou stránku díla staví do popředí Gebhartová⁷⁴ a uvádí, že předškolní nečtenáře upoutají na první pohled právě jak obrázky a ilustrace, tak i obálka knihy, kterou však zmínili pouze tři dotazovaní informanti. Autorka následně přikládá kromě obrazové stránky důležitost také obsahu. Kritérium výběru dle *kvalitního, srozumitelného a zajímavého obsahu* bylo pedagogy zmíněno jako klíčové z hlediska

⁷⁴ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ: komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV*. Praha: Portál, 2011, s. 12.

práce s knihou, které nutí děti k přemýšlení a možné diskuzi. O třetí příčku se dělí *vhodné téma* blízké dítěti a *internetové recenze*, kdy názory a diskuze na internetu pročítá a nechává se jimi inspirovat při výběru knih pět učitelek. Své zastoupení si také u některých dotazovaných našla výběrová kritéria jako *velikost knihy, recenze od kolegyň z MŠ, reálné postavy a zvířata, oblíbený autor* či *zájmové skupiny* (Instagram, Facebook, webové stránky). Mezi zmiňovanými měřítky, i když v menší míře, nechyběla *literární ocenění* a jedenkrát uvedený *Zlatý fond dětské literatury*.

Oceněné knihy vnímá skoro polovina dotazovaných informantů pouze jako zdroj inspirace, nikoliv hlavní kritérium výběru. Někteří dokonce taková díla považují za neobjektivní a chápou je spíše jako mediální propagaci. Právě na větší oblíbenost knižních titulů podporovanou médií bylo upozorněno v podkapitole 4.3, kdy byla dále zmíněna myšlenka, že množství hodnotných knih tak bohužel zapadá a uniká naší pozornosti. V teoretické části jsem však uváděla ještě citát od paní učitelky Zuzany Kupcové, v němž přináší poznatek o zaujetí dítěte příběhem, kdy v první řadě jím musíme být uchvázeni my jako dospělí. Toto mínění bylo pedagogy potvrzeno. Aby měly učitelky jistotu, že se bude kniha dětem líbit, musí ji nejprve samy vidět, prolistovat a několik stran si přečíst. Poté budou teprve cítit potřebu se o takové téma podělit i s dětmi v MŠ.

VO3: *Jaká je diferenciac současné dětské literatury v knihovnách mateřských škol dle typu škol?*

Analýza dětských knihoven na základě shromáždění dat klasických a alternativních MŠ vedla k posouzení a následnému zaznamenání rozdílů situace současné dětské literatury. Dle mého seznamu kvalitní a oceněné literatury po roce 2000 bylo zjištěno, že ve třinácti mateřských školách se z něj vyskytuje alespoň nějaká kniha. Jedna z běžného typu MŠ (MŠ-V4) nevlastní ani jednu knihu ze seznamu a zároveň i jedna z alternativního typu MŠ (MŠ-A3) nemá ve své knihovně zařazený žádný tento titul. Pokud porovnáme literární žánry z hlediska častého opakování ve jmenovaných typech škol, docházíme k závěru, že největší zastoupení má próza, kdy v alternativních MŠ se z mého seznamu opětovně objevuje třináct knih tohoto druhu společně s jednou encyklopedií s názvem *Slyšíš, jak mluví stromy*. Naproti tomu v běžných mateřských školách četnost současných dětských titulů byla poněkud menšího počtu. Sedm

prozaických knih a dvě encyklopedie *Slyšíš, jak mluví stromy* a *Hravouka* se opakuje v městských MŠ a nejméně šest děl pouze v próze nejčastěji najdeme ve vesnických MŠ.

Od informantek z alternativních MŠ jsem na základě rozhovorů vypožadovala zajímavou skutečnost. Když byl položen dotaz ohledně kvalitní dětské literatury v třídních knihovnách, právě paní učitelky z tohoto typu škol se ve větší míře shodly na odpovědi a domněnce, že kvalitní knihy mají, zatímco běžné typy MŠ se více přikláněly k názoru, že spíše nemají a ve svých knihovnách by si představovaly hodnotnější literaturu pro děti, ovšem podstatnou roli pro většinu z nich hraje také otázka finanční. Na druhé straně cena daného titulu je pouze pro jednu z alternativních MŠ (MŠ-A1) relevantní a zbývající ji nepovažují za důležitou.

K třídním knihovnám v MŠ směřovalo mé dotazování nejen s ohledem na jejich vybavenost, ale i uspořádání. Gebhartová⁷⁵ zaujímá stanovisko poutavého koutku s knihami a pravidelným obměňováním knižních titulů. Zastává názor, že stačí jen několik knih v polici, které jsou otevřené nebo lákají obálkou. S jejím míněním bych mohla souhlasit. Bohužel realita na základě pozorování dětských knihoven v MŠ je trochu odlišná. Většina mateřských škol běžného typu, i když jsem se setkala i se čtyřmi výjimkami, má ve své knihovničce zařazeno kolem sta knih. Přehlednost titulů je převážně neuspokojivá, knihy jsou různě naházené přes sebe, poničené a počmárané. Pouze dvě knihovny z městských škol MŠ-M3 a MŠ-M4 bych považovala za celkem uspořádané. Naopak při návštěvě alternativních škol jsem byla mile překvapena. Knihovničky působí příjemně a útulně. Není v nich více než třicet knih a tituly se většinou obměňují. Také jsem vypožadovala a z rozhovorů zjistila, že tři paní učitelky těchto typů zařízení vystavují knihy obálkou k dětem. Stejný způsob uložení zastává pouze jedna paní učitelka z MŠ-M3. Mně osobně se tato alternativa jeví jako smysluplná z důvodu samostatného a přehledného výběru daného titulu dítětem.

K současné dětské literatuře je nutné rovněž zmínit dotazování informantů ohledně zařazení tabuizovaných témat do dětské knihovny. Celkový výsledek z rozhovorů ukázal, že mateřské školy jak běžného, tak alternativního zaměření vlastní většinou

⁷⁵ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ: komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV*. Praha: Portál, 2011, s. 12.

několik či alespoň minimum titulů. Nejčastěji se objevují knihy s otázkou smrti a etnické rozdílnosti. Pouze tři MŠ (MŠ-M4, MŠ-V2, MŠ-A2) všech typů zastoupení nevlastní ani jednu knihu s podobným námětem. Paní učitelky však nevidí problém si popřípadě knihu na určité téma zapůjčit v knihovně. Podle Tomana⁷⁶ autoři dětských příběhů malým čtenářům nic nezakrývají, naopak je seznamují se všemi stránkami lidské existence a ukazují jim, jak se lépe vyrovnat se životními těžkostmi a jak najít opět duševní rovnováhu. Z dotazování vyplynulo, že většina pedagogů tuto problematiku podporuje a vnímá ji jako přirozenou součást života. Společně se ale shodli, že při seznamování dětí s náročnými tématy je potřeba citlivé zacházení a objasnění podávat adekvátně jejich věku a chápání.

Podle Šubrtové⁷⁷ vstoupila do 21. století česká dětská literatura jako bohatě diferencovaná. Z provedených rozhovorů byla zjištěna skutečnost, na jejímž základě dávám jejímu tvrzení zcela za pravdu. Pokud budu brát v úvahu nejen českou literaturu pro děti, neboť dle autorky je komparativní s knihami od zahraničních autorů a můj seznam kvalitní a oceněné literatury po roce 2000 zahrnuje jak české, tak světové tituly, vyplyne z dotazování několik zajímavých poznání. Informanti vnímají současnou nabídku knih jako velice pestrou. Na trhu se objevuje *spousta rozmanitých témat, která děti přirozeně zajímají, nepřeborné množství knih pro nečtenáře a kvalitní ilustrace, jež tvoří součást každé dobré knihy a rozvíjejí v dětech estetické citění*. Pedagogové se domnívají, že s řadou takových knih lze pracovat i interaktivně a povzbudit tak v dětech fantazii a představivost. Zjištěním se potvrdil názor Tomana⁷⁸ a Karpatského⁷⁹, v němž oba autoři přikládají význam estetické hodnotě, představivosti, fantazii, myšlení a tvořivosti, přičemž Toman považuje estetickou funkci za dominantní a nenahraditelnou.

Analýza dat pozorování a rozhovorů s dotazovanými informanty mi přinesla možnost zodpovězení výše uvedených výzkumných otázek. Domnívám se, že diskuze obsahuje zajímavá zjištění vztahující se k dětským literárním dílům v knihovnách MŠ a poukazuje

⁷⁶ TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992, s. 75.

⁷⁷ ŠUBRTOVÁ, Milena a Miroslav CHOCHOLATÝ. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež*. Praha: Libri, 2012, s. 35.

⁷⁸ TOMAN, Jaroslav. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: CERM, 1999, s. 6.

⁷⁹ KARPATSKÝ, Dušan. *Malý labyrint literatury*. 3., dopl. vyd. Praha: Albatros, 2001, s. 113.

na významnost dětské knihy jako takové. Zastávám názor, že pro pedagogy MŠ je žádoucí sledovat knižní novinky a současnou širokou nabídku knih na trhu vítat a profitovat z ní.

ZÁVĚR

„Neexistuje dítě, které by nenávidělo knihy, existují jen děti, které ještě nenašly tu správnou knihu.“⁸⁰

Frank Serafini

Než se dítě stane opravdovým čtenářem, jsme to právě my, dospělí, kteří dětem knihy vybíráme. V mateřské škole tuto roli zastávají učitelky, a proto by při pořizování kvalitního titulu měly v první řadě myslet na potřeby a zájem dětí. Přirozenou zvědavost dítěte by měly podněcovat nabízením knih různých žánrů, motivovat a vtáhnout malého nečtenáře do děje, probouzet v něm nadšení a fantazii.

Bakalářská práce si stanovila dva cíle. Prvním bylo na základě předem připraveného seznamu kvalitních a oceněných knih zmapovat vybavenost dětských knihoven v patnácti jihočeských mateřských školách běžného a alternativního typu. Druhým cílem bylo zanalyzovat, zda v knihovnách mateřských škol převažuje spíše literatura starší, tj. vydaná před rokem 2000, nebo zda se tam objevují i knížky od současných autorů. K naplnění cílů jsem zvolila kvalitativní šetření formou rozhovoru s patnácti pedagogy MŠ doplněnou o metodu pozorování a předem jsem si stanovila tři výzkumné otázky. Jejich zodpovězení bylo uskutečněno, proto mohu konstatovat, že vytyčené cíle byly naplněny. V bakalářské práci byl dále vymezen výzkumný problém reflektující situaci současné dětské literatury v knihovnách mateřských škol. Výsledky ukázaly, že učitelé MŠ dávají přednost spíše starším osvědčeným titulům než novějším knihám. V knihovnách se vyskytovalo zpravidla u škol klasického zaměření velké množství knih a měla jsem pocit, že informanti tak nabývají dojmu, že dětem předkládají rozmanitou nabídku k výběru. Bohužel v tomto případě však převažuje kvantita nad kvalitou. Děti se v knihách přehrabovaly a na některé ani nedosáhly, což některým pedagogům vadí, do budoucna by tento nedostatek rádi vyřešili. Myslím si, že účelem není nakoupit několik desítek knih, nýbrž postačí, aby se učitelé zaměřili jen na několik kvalitních děl, které budou děti bavit.

⁸⁰ STRNADELOVÁ, Tereza. *Čtete s dětmi od narození do tří let: Metodická příručka pro rodiče* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2023 [cit. 2024-06-01]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/lmo35/Metodicka-prirucka_Strnadelova.pdf

Co se týká titulů z mého seznamu, na začátku svého výzkumu jsem byla přesvědčena, že v knihovnách mateřských škol jich objevím daleko větší množství. Jelikož jsem do mateřských škol chtěla přicházet s rozsáhlejší nabídkou knih, původní seznam jsem tak rozšířila o tituly oceněné výročními cenami Magnesia Litera a Zlatá stuha i o literaturu z kvalitního knižního fondu. Byla jsem překvapena, že mnozí pedagogové spoustu titulů neznali, některé dokonce odrazovaly už samotné názvy knih nebo je nezajímaly, raději si přečtou klasiku jako například *Honzíkovu cestu*, *Pejska a kočičku*, *Dášeňku* a podobně.

Jsem moc ráda, že jsem si k psaní mé bakalářské práce zvolila právě téma současné dětské literatury. Díky němu jsem měla možnost nahlédnout hlouběji do této problematiky a získat nové znalosti, které mi budou jistě přínosem. Uvědomuji si, jak důležité je samotné postavení pedagoga v mateřské škole a rovněž jakou hraje roli jakožto zprostředkovatel při výběru kvalitní literatury pro děti. Někteří učitelé se domnívají, že dětem nabízejí kvalitní tituly, ale jak jsem vyzorovala, i zde je možnost zahrát děti trivialitou a kýčem. Knižní trh je zaplaven nepřeborným množstvím knih a je opravdu důležité se v něm umět orientovat a rozpoznat kvalitní tituly. K tomu nám podle mého názoru mohou posloužit již zmiňovaná literární ocenění nebo zapojení učitelů MŠ do různých projektů, které je seznámí s kvalitními knihami současné dětské literatury. Touto cestou by se mohl ubírat i další výzkum týkající se právě podpory kladného vztahu dětí ke knihám v rámci projektů.

Doufám, že má bakalářská práce přinesla částečný vhled nejenom do literatury 21. století, ale i do oblastí s ní spojených, a že dokázala zodpovědět několik zásadních otázek vztahujících se k tomuto tématu. Věřím, že moje poznatky budou přínosné nejen pro mě, ale i pro ostatní „prostředníky“ mezi literárním dílem a dítětem.

SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

Odborná literatura

ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.

GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti (s ukázkami textů): Učebnice pro 2. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách*. Praha: SPN, 1987.

GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ: komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.

HAVLÍNOVÁ, Miluše. *Knížka pro rodiče o knížkách pro děti*. 2., rozš. vyd. Praha: Albatros, 1987.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

CHALOUPKA, Otakar, ed. *Čeští spisovatelé literatury pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1985.

JANOŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1631-7.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3.

KARPATSKÝ, Dušan. *Malý labyrint literatury*. 3., dopl. vyd. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00972-2.

NÁDVORNÍKOVÁ, Hana a kol. *Čteme si, hraje si, poznáváme... Metodika čtenářské pregramotnosti*. České Budějovice: Pedagogická fakulta, JU v Českých Budějovicích, 2019. ISBN 978-80-7394-763-7. Dostupné také z: https://projekty.pf.jcu.cz/pvupms/doc/Metodika_ctenarske_pregramotnosti.pdf

ŘÍČAN, Pavel a Drahomíra PITHARTOVÁ. *Krotíme obrazovku: jak vést děti k rozumnému užívání médií*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-084-7.

SEGI LUKAVSKÁ, Jana, ed. *Dítěti vstříc: teorie literatury pro děti a mládež*. Brno: Host, 2018. ISBN 978-80-7577-413-2.

SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.

STEJSKAL, Václav. *Cesty současné literatury pro děti*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1960.

ŠUBRTOVÁ, Milena a Miroslav CHOCHOLATÝ. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež*. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-506-4.

TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992. ISBN 80-7040-055-2.

TOMAN, Jaroslav. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: CERM, 1999. ISBN 80-7204-111-8.

URBANOVÁ, Svatava. *Meandry a metamorfózy dětské literatury*. Olomouc: Votobia, 2003. ISBN 80-7198-548-1.

VALENTA, Petr, Zdeněk BROM a Irena KELLEROVÁ. *Mediální činnosti v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Raabe, 2016. ISBN 978-80-7496-222-6.

VEBEROVÁ, Eva. *Soubor textů k literární výchově v mateřské škole*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982.

Elektronické zdroje

BOZZOLA, Elena et al. Media devices in pre-school children: the recommendations of the Italian pediatric society. *Italian Journal of Pediatrics* [online]. 2018, 44(69) [cit. 2023-06-07]. ISSN 1824-7288. Dostupné z: <https://ijponline.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13052-018-0508-7#citeas>

IBBY. Kategorie. *Zlatastuha.cz* [online]. © 2014 [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs/kategorie>

IBBY. Nominace a ceny. *Zlatastuha.cz* [online]. © 2014 [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/archiv>

IBBY. O soutěži. *Zlatastuha.cz* [online]. © 2014 [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs/o-soutezi>

IBBY. Cena Hanse Christiana Andersena. *Ibby-org* [online]. © 2023 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: https://www-ibby-org.translate.goog/awards-activities/awards/hans-christian-andersen-award?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc

KNIHOVNA BEDŘICHA BENEŠE BUCHLOVANA. O projektu. *Nocsandersenem.cz* [online]. © 2015 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html>

KNIHOVNA U MOKŘINKY. Anketa SUK – Čteme všichni. *Knihovna.obcemokre.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: <http://knihovna.obcemokre.cz/anketa-suk-cteme-vsichni>

LIŠOVSKÁ, Pavlína. *Literatura pro děti a mládež: Učební text* [online]. Brno: Brno: Nakladatelská politika, 2017 [cit. 2023-05-26]. Dostupné z: http://kjm.data.quonia.cz/dokumenty/NSK/2a_Literatura_pro_dti_a_mlde.pdf

MAFRA. Zlatá stuha: Literární ceny. *Databazeknih.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/literarni-ceny/zlata-stuha-119>

MICHELLE, Jennifer. Children's Books: Who Is Mother Goose? The Curious Mystery of Everyone's Favorite Mother. In: *Blog.bookstellyouwhy.com* [online]. 11. 5. 2018 [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: <https://blog.bookstellyouwhy.com/the-curious-mystery-of-mother-goose>

NAVRÁTILOVÁ, Hana. *Literatura pro děti* [online]. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2018 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/105848826-Literatura-pro-deti-distancni-studijni-opora-mgr-hana-navratilova.html>

PP PRODUCTION. Poslání cen. *Magnesia-litera.web4u.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: http://www.magnesia-litera.web4u.cz/index_in.php?m=3&sm=1

PROKOPOVÁ, Eliška. *Česká recepce Andersenových pohádek v druhé polovině 19. století* [online]. České Budějovice. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, 2013 [cit. 2023-06-03]. Vedoucí práce Dalibor Tureček. Dostupné z: https://theses.cz/id/o85gr3/ESK_RECEPCE_ANDERSENOVCH_POHDEK_V_DRUH_POLOVIN_19STOLET.pdf?zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3DPtacek,%20Lumir%26start%3D4

SIROVÁTKA, Oldřich. Vlivy folklóru na současnou českou literaturu. *Národopisné aktuality* [online]. 1983, XX(2), 79–88 [cit. 2022-02-24]. ISSN 0323-2441. Dostupné z: <https://na.nulk.cz/1983/2/Nr.html>

SPOLEK LITERA. Spolek Litera gratuluje vítězům a děkuje partnerům. *Magnesia-litera.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://magnesia-litera.cz/#nominace>

SPOLEK LITERA. Všechny oceněné knihy podle ročníků. *Magnesia-litera.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://magnesia-litera.cz/historie/>

STRNADELOVÁ, Tereza. *Čteme s dětmi od narození do tří let: Metodická příručka pro rodiče* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2023 [cit. 2024-06-01]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/lmo35/Methodicka-prirucka_Strnadelova.pdf

VLČKOVÁ, Natalie. Česká dětská literatura dříve a dnes. In: *Protisedi.cz* [online]. 1. 3. 2021 [cit. 2023-02-27]. Dostupné z: <https://protisedi.cz/ceska-detska-literatura-drive-a-dnes/>

ZEYER, Julius. Citáty slavných osobností. In: *Citaty.net* [online]. 25. 11. 2021 [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/23694-julius-zeyer-dum-bez-knih-je-jako-telo-bez-duse/?page=4>

SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ

Seznam tabulek

<i>Tabulka 1: Informanti výzkumného šetření MŠ-M</i>	48
<i>Tabulka 2: Informanti výzkumného šetření MŠ-V</i>	49
<i>Tabulka 3: Informanti výzkumného šetření MŠ-A</i>	49
<i>Tabulka 4: Otevřené otázky k polostrukturovanému rozhovoru</i>	50
<i>Tabulka 5: Přehled literárních žánrů MŠ-M</i>	53
<i>Tabulka 6: Opakující se literární žánry v MŠ-M</i>	55
<i>Tabulka 7: Přehled literárních žánrů MŠ-V</i>	56
<i>Tabulka 8: Opakující se literární žánry v MŠ-V</i>	57
<i>Tabulka 9: Přehled literárních žánrů MŠ-A</i>	57
<i>Tabulka 10: Opakující se literární žánry v MŠ-A</i>	59
<i>Tabulka 11: Nejčastěji vyskytující se tituly</i>	59
<i>Tabulka 12: Časté tituly vydané před rokem 2000 v MŠ-M</i>	60
<i>Tabulka 13: Časté tituly vydané před rokem 2000 v MŠ-V</i>	61
<i>Tabulka 14: Časté tituly vydané před rokem 2000 v MŠ-A</i>	61

Seznam obrázků

<i>Obrázek 1: Analýza knih v MŠ-M</i>	51
<i>Obrázek 2: Analýza knih v MŠ-V</i>	52
<i>Obrázek 3: Analýza knih v MŠ-A</i>	52
<i>Obrázek 4: TOP 11 titulů do roku 2000</i>	62
<i>Obrázek 5: Knihovny ve třídách MŠ</i>	63
<i>Obrázek 6: Co tvoří součást knihovny</i>	63
<i>Obrázek 7: Počet titulů v knihovnách</i>	64
<i>Obrázek 8: Možná kritéria systematického uspořádání titulů</i>	65
<i>Obrázek 9: Doplnování nových knih do knihoven</i>	66
<i>Obrázek 10: Kritéria pro výběr kvalitní literatury</i>	67
<i>Obrázek 11: Kvalitní dětská literatura v knihovnách MŠ pohledem učitelek</i>	68
<i>Obrázek 12: Sledovanost knižních žebříčků ocenění</i>	69

<i>Obrázek 13: Významnost knižních ocenění z hlediska výběru dětských knih</i>	<i>70</i>
<i>Obrázek 14: Podíl na nákupu nových knih</i>	<i>71</i>
<i>Obrázek 15: Role ceny daného titulu</i>	<i>72</i>
<i>Obrázek 16: Četba dětských knih versus časopisy</i>	<i>73</i>
<i>Obrázek 17: Zájem rodičů o četbu dětem v MŠ</i>	<i>73</i>
<i>Obrázek 18: Tabuizovaná témata v třídních knihovnách</i>	<i>74</i>
<i>Obrázek 19: Opakované čtení oblíbené knihy.....</i>	<i>75</i>
<i>Obrázek 20: Pedagogové MŠ a jejich vztah ke knihám a literatuře</i>	<i>76</i>
<i>Obrázek 21: Vnímání rozdílu mezi současnou a starší literaturou</i>	<i>77</i>
<i>Obrázek 22: Vyjádření spokojenosti pedagogů MŠ s třídní knihovnou</i>	<i>78</i>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Seznam kvalitní a oceněné dětské literatury vydané po roce 2000

Příloha č. 2: Třídní knihovna MŠ-M1

Příloha č. 3: Třídní knihovna MŠ-M2

Příloha č. 4: Třídní knihovna MŠ-M3

Příloha č. 5: Třídní knihovna MŠ-M4

Příloha č. 6: Třídní knihovna MŠ-M5

Příloha č. 7: Třídní knihovna MŠ-V1

Příloha č. 8: Třídní knihovna MŠ-V2

Příloha č. 9: Třídní knihovna MŠ-V3

Příloha č. 10: Třídní knihovna MŠ-V4

Příloha č. 11: Třídní knihovna MŠ-V5

Příloha č. 12: Třídní knihovna MŠ-A1

Příloha č. 13: Třídní knihovna MŠ-A2

Příloha č. 14: Třídní knihovna MŠ-A3

Příloha č. 15: Třídní knihovna MŠ-A4

Příloha č. 16: Třídní knihovna MŠ-A5

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: *Seznam kvalitní a oceněné dětské literatury vydané po roce 2000*

PRÓZA:

ADAM A KOLENO – Dagmar Urbánková

URBÁNKOVÁ, Dagmar (2007). *Adam a koleno*. Praha: Baobab.

ANEŽKA SE TĚŠÍ NA MIMINKO – Lenka Rožnovská

ROŽNOVSKÁ, Lenka (2012). *Anežka se těší na miminko*. Praha: Portál.

ANNA A ANIČKA – Martina Špinková

ŠPINKOVÁ, Martina (2017). *Anna a Anička*. Praha: Cesta domů.

A PAK SE TO STALO – Ester Stará

STARÁ, Ester (2018). *A pak se to stalo*. Praha: Albatros.

A SMUTEK UTEK – Marka Míková

MÍKOVÁ, Marka (2016). *A smutek utek*. Praha: Cesta domů.

BARVY – Hervé Tullet

TULLET, Hervé (2015). *Barvy*. Praha: Portál.

BOŘIVOJ A BLECHA FLÓ – Ivan Binar

BINAR, Ivan (2014). *Bořivoj a blecha Fló*. Praha: Albatros.

BRATŘI V POLI – Jana Šrámková

ŠRÁMKOVÁ, Jana (2017). *Bratři v poli*. Praha: Běžíliška.

BUBU UŽ SE NEBOJÍ – Zuzana Šmerglová

ŠMERGLOVÁ, Zuzana (2002). *Bubu už se nebojí*. Říčany: Junior.

CIRKUS ZLODĚJŮ A TOMBOLA ZKÁZY – William Sutcliffe

SUTCLIFFE, William(2015). *Cirkus zlodějů a tombola zkázy*. Praha: Mladá fronta.

CO SE ZDÁ MEDVĚDŮM – Jiří Kahoun

KAHOUN, Jiří (2015). *Co se zdá medvědům*. Praha: Knižní klub.

CO VYPRÁVĚLA DLOUHÁ CHVÍLE – Viola Fischerová

FISCHEROVÁ, Viola (2005). *Co vyprávěla dlouhá chvíle*. Praha: Meander.

DĚDEČKU, JEŠTĚ VYPRÁVĚJ – Ladislav Špaček

ŠPAČEK, Ladislav (2014). *Dědečku, ještě vyprávěj*. Praha: Mladá fronta.

DĚDEČKU, VYPRÁVĚJ – Ladislav Špaček

ŠPAČEK, Ladislav (2012). *Dědečku, vyprávěj*. Praha: Mladá fronta.

DEN, KDY VOSKOVKY ŘEKLY DOST – Drew Daywalt

DAYWALT, Drew (2018). *Den, kdy voskovky řekly dost*. Praha: Euromedia Group.

DEN, KDY SE VOSKOVKY VRÁTILY DOMŮ – Drew Daywalt

DAYWALT, Drew (2019). *Den, kdy se voskovky vrátily domů*. Praha: Euromedia Group.

DĚVČÁTKO S KOSOU – Michael Stavarič

STAVARIČ, Michael (2015). *Děvčátko s kosou*. Praha: Portál.

DOBRODRUŽSTVÍ PAVOUKA ČENDY – Pavel Čech

ČECH, Pavel (2014). *Dobrodružství pavouka Čendy*. Havlíčkův Brod: Petrkov.

DRAKA JE LEPŠÍ POZDRAVIT ANEB O ETIKETĚ – Daniela Krolupperová

KROLUPPEROVÁ, Daniela (2016). *Draka je lepší pozdravit aneb o etiketě*. Praha: Mladá fronta.

DUHOVÉ POHÁDKY – Daniela Fischerová

FISCHEROVÁ, Daniela (2003). *Duhové pohádky*. Praha: Meander.

DŮM ČÍSLO 226 – Jana Šrámková

ŠRÁMKOVÁ, Jana (2017). *Dům číslo 226*. Praha: Běžíliška.

DVA DOMOVY – Šárka Weberová

WEBEROVÁ, Šárka (2016). *Dva domovy*. Praha: True Self.

ELIÁŠ A BABIČKA Z VAJÍČKA – Iva Procházková

PROCHÁZKOVÁ, Iva (2013). *Eliáš a babička z vajíčka*. Praha: Mladá fronta.

FÁNEK HVĚZDOPLAVEC – Jana Šrámková

ŠRÁMKOVÁ, Jana (2022). *Fánek Hvězdoplavec*. Praha: Běžíliška.

FRANTIŠEK Z KOMPOSTU – Simona Čechová

ČECHOVÁ, Simona (2021). *František z kompostu*. Praha: Labyrint.

GRUFFALO – Julia Donaldson

DONALDSON, Julia (2017). *Gruffalo*. Praha: Svojtka.

HIMALÁJSKÉ POHÁDKY – Miroslav Pošta

POŠTA, Miroslav (2013). *Himalájské pohádky*. Praha: Verzone.

HRŮZOSTRAŠNÉ POHÁDKY PRO MALÉ STRAŠPYTLÍKY – Jiří Žáček

ŽÁČEK, Jiří (2011). *Hrůzostrašné pohádky pro malé strašpytlíky*. Praha: Slovart.

HUSA LÍZA – Petr Horáček

HORÁČEK, Petr (2017). *Husa Líza*. Praha: Portál.

HUSA LÍZA A VÁNOČNÍ HVĚZDA – Petr Horáček

HORÁČEK, Petr (2013). *Husa Líza a vánoční hvězda*. Praha: Portál.

CHLEBOVÁ LHOTA – Dagmar Urbánková

URBÁNKOVÁ, Dagmar (2010). *Chlebová Lhota*. Praha: Baobab.

CHUMELNÍ – Jiří Kahoun

KAHOUN, Jiří (2018). *Chumelení*. Havlíčkův Brod: Petrkov.

CHROCHTÍK A KVIKALKA – Ester Stará

STARÁ, Ester (2012). *Chrochtík a Kvikalka*. Praha: 65. pole.

JAK CÍLEK LÍDU NAŠEL – František Skála

SKÁLA, František (2015). *Jak Cílek Lídu našel*. Praha: Meander.

JAK ZVÍŘÁTKA UZDRAVILA SMUTNÝ DŮM – Viola Ficherová

FISCHEROVÁ, Viola (2011). *Jak zvířátka uzdravila smutný dům*. Praha: Meander.

JÁ, CHOBOTNICE – Magdalena Rutová

RUTOVÁ, Magdalena (2023). *Já, chobotnice*. Praha: Baobab.

JDE SEM LESEM – Daniela Krolupperová

KROLUPPEROVÁ, Daniela (2016). *Jde sem lesem*. Praha: Portál.

JEZEVEC CHRUJDA TOČÍ FILM – Petr Stančík

STANČÍK, Petr (2014). *Jezevec Chrujda točí film*. Praha: Meander.

JINOTAJE OPIC – Petr Nikl

NIKL, Petr (2017). *Jinotaje opic*. Meander.

JURA A LAMA – Markéta Pilátová

PILÁTOVÁ, Markéta (2012). *Jura a lama*. Praha: LePress.

KAPIČKOVÉ POHÁDKY PRO KLUKY A HOLČIČKY – Alena Bláhová

BLÁHOVÁ, Alena (2017). *Kapičkové pohádky pro kluky a holčičky*. Soběslav: Reklamní atelier.

KDO SI PRDNUL U DVORA – Jonáš Ovanul

OVANUL, Jonáš (2015). *Kdo si prdnul u dvora*. Brno: Host.

KDYŽ DINOSAURŮM NĚKDO UMŘE – Marc Brown; Laurie Krasny Brown

BROWN, Marc., BROWN KRASNY, Laurie (2010). *Když dinosaurům někdo umře*. Brno: Cesta domů.

KLÁRKA A 11 BABIČEK – Olga Černá

ČERNÁ, Olga (2015). *Klárka a 11 babiček*. Praha: Baobab.

KNÍŽKA – Hervé Tullet

TULLET, Hervé (2016). *Knížka*. Praha: Portál.

KOHO SEŽERE VLK – Ester Stará

STARÁ, Ester (2017). *Koho sežere vlk*. Praha: 65. pole.

KOSPRD A TELECÍ – Eva Papoušková

PAPOUŠKOVÁ, Eva (2018). *Kosprd a Telecí*. Praha: Albatros.

KOUZELNÁ BATERKA – Olga Černá

ČERNÁ, Olga (2004). *Kouzelná baterka*. Praha: Baobab.

KOZÍ KNÍŽKA – Tereza Říčanová

ŘÍČANOVÁ, Tereza (2011). *Kozí knížka*. Praha: Baobab.

KRÁLÍK FIALA – Ivan Binar

BINAR, Ivan (2011). *Králík Fiala*. Praha: Česká televize.

KRÁVA ŘÍČANOVÁ – Tereza Říčanová

ŘÍČANOVÁ, Tereza (2021). *Kráva Říčanová*. Praha: Baobab.

KUBA NECHCE SPÁT – Petra Braunová

BRAUNOVÁ, Petra (2013). *Kuba nechce spát*. Praha: Albatros.

KŮZLÁTKA – Mária Rázusová Martáková

RÁZUSOVÁ MARTÁKOVÁ, Mária (2016). *Kůzlátka*. Praha: Portál.

LENTILKA PRO DĚDU EDU – Ivona Březinová

BŘEZINOVÁ, Ivona (2006). *Lentilka pro dědu Edu*. Praha: Albatros.

LICHOŽROUTI – Pavel Šrut

ŠRUT, Pavel (2008). *Lichožrouti*. Praha: Paseka.

LINGVISTICKÉ POHÁDKY – Petr Nikl

NIKL, Petr (2015). *Lingvistické pohádky*. Praha: Meander.

LOUSKÁČEK A MYŠÍ KRÁL – Ernst Theodor Wilhelm Hoffmann

HOFFMANN, Ernst Theodor Wilhelm (2013). *Louskáček a myší král*. Praha: Knižní klub.

MALÁ MEDVĚDÍ KNÍŽKA – Zbyněk Černík

ČERNÍK, Zbyněk (2013). *Malá medvědí knížka*. Praha: Albatros.

MALÝ MODRÝ A MALÝ ŽLUTÝ – Leo Lionni

LIONNI, Leo (2015). *Malý modrý a malý žlutý*. Praha: Dokořán.

MARTIN NA CESTĚ KOLEM SVĚTA – Daniela Fischerová; Martina Blaščáková

FISCHEROVÁ, Daniela, BLAŠČÁKOVÁ, Martina (2016). *Martin na cestě kolem světa*. Praha: Advent-Orion.

MARTIN V TAJEMNÉM LESE – Daniela Fischerová; Michal Fischer; Martina Blaščáková; Martin Kudla

FISCHEROVÁ, Daniela., FISCHER, Martin., BLAŠČÁKOVÁ, Martina., KUDLA, Martin (2016). Praha: Advent-Orion.

MODRÝ POŤOUCH – Miloš Kratochvíl

KRATOCHVÍL, Miloš (2010). *Modrý Poťouch*. Praha: Triton.

MODRÝ TUČŇÁK – Petr Horáček

HORÁČEK, Petr (2019). *Modrý tučňák*. Praha: Albatros.

MYŠI PATŘÍ DO NEBE – Iva Procházková

PROCHÁZKOVÁ, Iva (2006). *Myši patří do nebe*. Praha: Albatros.

NÁVŠTĚVA MALÉ SMRTI – Kitty Crowther

CROWTHER, Kitty (2013). *Návštěva malé smrti*. Praha: Baobab.

NITKA A ZATOULANÝ KNOFLÍČEK – Tereza Horváthová

HORVÁTHOVÁ, Tereza (2022). *Nitka a zatoulaný knoflíček*. Praha: Baobab.

NOEMOVA ARCHA – Tereza Říčanová

ŘÍČANOVÁ, Tereza (2010). *Noemova archa*. Praha: Baobab.

NOVÝ DOMEK PRO MYŠKU – Petr Horáček

HORÁČEK, Petr (2012). *Nový domek pro myšku*. Praha: Portál.

O MYŠCE, KTERÁ SE NEBÁLA – Petr Horáček

HORÁČEK, Petr (2019). *O myšce, která se nebála*. Praha: Portál.

O ZAHRADĚ – Pavel Čech

ČECH, Pavel (2018). *O zahradě*. Havlíčkův Brod: Petrkov.

OBEJMI MĚ, PROSÍM – Przemysław Wechterowicz

WECHTEROWICZ, Przemysław (2017). *Obejmi mě, prosím*. Brno: Host.

OPIČÍ KRÁL – Wu Čcheng-en; Jan Jiráň

ČCHENG-EN, WU., JIRÁŇ, Jan (2016). *Opičí král*. Praha: Albatros.

PAMPE A ŠINKA – Alžběta Skálová

SKÁLOVÁ, Alžběta (2010). *Pampe a šinka*. Řevnice: Arbor vitae.

PANÁČEK, PECKA, ŠVESTKA, POLENO A ZASE PANÁČEK – Vojtěch Mašek

MAŠEK, Vojtěch (2018). *Panáček, pecka, švestka, poleno a zase panáček*. Praha: Baobab.

PAPUCHALK PETR – Petr Horáček

HORÁČEK, Petr (2013). *Papuchalk Petr*. Praha: Portál.

POČKEJ, MILÁ SMRTI – Kateřina Sušková

SUŠKOVÁ, Kateřina (2013). *Počkej, milá smrti*. Praha: Arbor Vitae.

POHÁDKA O DVANÁCTI MĚSÍČKÁCH – Hana Zobačová

ZOBAČOVÁ, Hana (2016). *Pohádka o dvanácti měsíčkách*. Praha: Pasparta.

POHÁDKA O KOBLÍŽKOVI – Hana Zobačová

ZOBAČOVÁ, Hana (2016). *Pohádka o Koblížkovi*. Praha: Pasparta.

POHÁDKA O SMOLÍČKOVI – Hana Zobačová

ZOBAČOVÁ, Hana (2016). *Pohádka o Smolíčkovi*. Praha: Pasparta.

POHÁDKY BRÁŠKY KRÁLÍKA – Pavel Šrut

ŠRUT, Pavel (2007). *Pohádky brášky Králíka*. Praha: Knižní klub.

POHÁDKY O KOLEČKÁCH A NEKONEČNU – Zuzana Demlová

DEMLOVÁ, Zuzana (2018). *Pohádky o kolečkách a nekonečnu*. Praha: Baobab.

POHÁDKY ZE ŠKOLKY PRO KLUKY A PRO HOLKY – Alena Bláhová

BLÁHOVÁ, Alena (2014). *Pohádky ze školky pro kluky a pro holky*. Soběslav: Reklamní atelier.

POKLAD STARÉHO BROUKA – Olga Černá

ČERNÁ, Olga (2007). *Poklad starého brouka*. Praha: Baobab.

PROČ NEKVETEŠ – Katarína Macurová

MACUROVÁ, Katarína (2016). *Proč nekveteš*. Praha: Albatros.

PŘEKLEP A ŠKRALOUP – Tomáš S. Končinský; Barbora Klárová

KONČINSKÝ, S. Tomáš., KLÁROVÁ, Barbora (2016). *Překlep a Škraloup*. Praha: Albatros.

PŘÍHODY MATKY PŘÍRODY – Radek Malý

MALÝ, Radek. (2014). *Příhody matky Přírody*. Praha: Meander.

ROZÁRA A ČERNÝ PETR ČILI O VĚTRNÝCH MLÝNECH – Radek Malý

MALÝ, Radek (2020). *Rozára a černý Petr čili O větrných mlýnech*. Praha: Běžiliška.

RUFUS ZÁLESÁK – David Dolenský

DOLENSKÝ, DAVID (2020). *Rufus zálesák*. Praha: Baobab.

RYBÍ SLIBY – Daniela Krolupperová

KROLUPPEROVÁ, Daniela (2016). *Rybí sliby*. Praha: Portál.

SKŘÍP, ŠKRÁB, PÍP A ŽBLUŇK – Kitty Crowther

CROWTHER, Kitty (2012). *Skříp, škráb, píp a žbluňk*. Praha: Baobab.

SKUTEČNÝ PŘÍBĚH CÍLKA A LÍDY – František Skála

SKÁLA, František (2007). *Skutečný příběh Cílka a Lídy*. Praha: Arbor Vitae.

STICK MAN – Julia Donaldson

DONALDSON, Julia (2010). *Stick Man*. London: Scholastic.

STRADO A VARIUS – Martin Skala

SKALA, Martin (2003). *Strado a Varius*. Praha: Brio.

ŠEDÍK A BUBI – Ester Stará

STARÁ, Ester (2018). *Šedík a Bubi*. Praha: Euromedia Group.

ŠKVÍRY – Marka Míková

MÍKOVÁ, Marka (2014). *Škvíry*. Praha: Argo.

TÁTA A PRINCEZNA ROZÁRKA – Jana Jirků

JIRKŮ, Jana (2020). *Táta a princezna Rozárka*. Praha: Albatros.

TATÍNEK NENÍ K ZAHOZENÍ – Arnošt Goldflam

GOLDFLAM, Arnošt (2004). *Tatínek není k zahazení*. Praha: Andrej Šťastný.

TATÍNKU, TA SE TI PAVEDLA – Zdeněk Svěrák

SVĚRÁK, Zdeněk (2005). *Tatínku, ta se ti povedla*. Praha: Albatros.

TETA TO PLETE – Ivona Březinová

BŘEZINOVÁ, Ivona (2015). *Teta to plete*. Praha: Albatros.

TETA TO ZASE PLETE – Ivona Březinová

BŘEZINOVÁ, Ivona (2018). *Teta to zase plete*. Praha: Albatros.

TI OTRAVNÍ KRÁLÍCI – Ciara Flood

FLOOD, Ciara (2015). *Ti otravní králíci*. Praha: Svojtka & Co.

UŽ SE NEBOJÍM TMY – VHRSTI

VHRSTI (JURÍK, Vojtěch) (2006). *Už se nebojím tmy*. Praha: Mladá fronta.

VARVARA – Marka Míková

MÍKOVÁ, Marka (2015). *Varvara*. Praha: Fantasos.

V BLUDIŠTI ŠLEHAČKOVÝCH SLONŮ – Jan Trefulka

TREFULKA, Jan (2001). *V bludišti šlehačkových slonů*. Praha: Blok.

VELKÁ KNIHA ČESKÝCH POHÁDEK – Pavel Šrut

ŠRUT, Pavel (2017). *Velká kniha českých pohádek*. Havlíčkův Brod: Petrkov.

VLKOVI TĚ NEDÁM! – Lenka Rožnovská

ROŽNOVSKÁ, Lenka (2016). *Vlkovi tě nedám!* Praha: Albatros.

VŠICHNI LETÍ NA KOŠTĚTI – Julia Donaldson

DONALDSON, Julia (2015). *Všichni letí na koštěti*. Praha: Svojtka & Co.

ZAJATCI STŘÍBRNÉHO SLUNCE – Miloš Kratochvíl

KRATOCHVÍL, Miloš (2015). *Zajatci stříbrného slunce*. Praha: Triton.

ZPÁTKY DO AFRIKY – Jiří Dvořák

DVOŘÁK, Jiří (2005). *Zpátky do Afriky*. Praha: Baobab.

ZTRACENÝ PRINC MARGARÍN – Mark Twain; Philip Stead

STEAD, Philip., TWAIN, Mark (2017). *Ztracený princ Margarín*. Praha: Pikola.

POEZIE:

CIRKUS ABRAFRK – Daniil Charms

CHARMS, Abrafrk (2013). *Cirkus Abrafrk*. Praha: Argo.

HRÁBKY DRÁPKY ODPADKY – Petr Šrámek

ŠRÁMEK, Petr (2012). *Hrábky drápký odpadky*. Praha: Albatros

JEN JESTLI SI NEVYMEJŠLÍŠ – Shel Silverstein

SILVERSTEIN, Shel (2014). *Jen jestli si nevymejšlíš*. Praha: Albatros.

LISTONOŠ VÍTR – Radek Malý

MALÝ, Radek (2011). *Listonoš vítr*. Praha: Albatros.

MILION MELOUNŮ – Daniela Fischerová

FISCHEROVÁ, Daniela (2011). *Milion melounů*. Praha: Meander

NECH TEN MECH – Michal Bystrov

BYSTROV, Michal (2014). *Nech ten mech*. Praha: Meander.

O ZVÍŘÁTKÁCH – Ezop

EZOP (2020). *O zvířátkách*. Praha: Ella&Max.

O ZVÍŘÁTKÁCH – Rudyard Kipling

KIPLING, Rudyard (2019). *O zvířátkách*. Praha: Ella&Max.

PÍSNĚ MRAVENČÍ CHŮVY – Daisy Mrázková

MRÁZKOVÁ, Daisy (2009). *Písně mravenčí chůvy*. Praha: Baobab.

PŘÍŠERKY A PŘÍŠEŘI – Pavel Šrut

ŠRUT, Pavel (2005). *Příšerky a příšeři*. Praha: Paseka.

RÝMOVAČKY OPIČÍ – Marka Míková

MÍKOVÁ, Marka (2021). *Rýmovačky opičí*. Praha: Baobab.

TETOVANÁ TETA – Daniela Fischerová

FISCHEROVÁ, Daniela (2015). *Tetovaná teta*. Praha: Meander.

TONČA A KRASOJEZDEC – Robin Král; Aneta Františka Holasová

KRÁL, Robin, HOLASOVÁ, Aneta Františka (2019). *Tonča a krasojezdec*. Praha: Běžiliška.

ZÁ HÁDKY – Petr Nikl

NIKL, Petr (2007). *Zá hádky*. Praha: Meander.

ŽVEJKAČKY – Marka Míková

MÍKOVÁ, Marka (2015). *Žvejkačky*. Praha: Baobab.

ENCYKLOPEDIE:

A JAKO ANTARKTIDA – David Böhm

BÖHM, David (2019). *A jako Antarktida*. Praha: Labyrint.

CESTA NA SVĚT – Jana H. Hoffstädter

HOFFSTÄDTER, H. Jana (2016). *Cesta na svět*. Praha: Labyrint.

HAVĚTNÍK – Jiří Dvořák

DVOŘÁK, Jiří (2015). *Havětník*. Praha: Baobab.

HLAVA V HLAVĚ – Ondřej Buddeusy; David Böhm

BUDDEUSY, Ondřej., BÖHM, David (2013). *Hlava v hlavě*. Praha: Labyrint.

HRANICE VESMÍRU – Dominic Walliman

WALLIMAN, Dominic (2017). *Hranice vesmíru*. Praha: Labyrint.

HRAVOUKA – Tereza Vostradovská

VOSTRADOVSKÁ, Tereza (2016). *Hravouka*. Praha: Běžilíška.

MŮŽU OCHUTNAT? – Daniel Mizieliński; Aleksandra Mizieliński

MIZIELIŃSKI, Daniel., MIZIELIŃSKI, Aleksandra (2021). *Můžu ochutnat?*. Brno: Host.

POD HLADINU – Gianumberto Accinelli

ACCINELLI, Gianumberto (2022). *Pod hladinu*. Praha: Portál.

ROSTLINOPIS ANEB PODIVUHODNÉ PRAVDY A VÝMYSLY ZE ZELENEHO SVĚTA – Jiří

Dvořák

DVOŘÁK, Jiří (2012). *Rostlinopis aneb Podivuhodné pravdy a výmysly ze zeleného světa*.

Praha: Baobab.

SLYŠÍŠ, JAK MLUVÍ STROMY? – Peter Wohlleben

WOHLLEBEN, Peter (2017). *Slyšíš, jak mluví stromy?* Brno: Kazda.

TARBÍCI A MARABU – Martina Komárková

KOMÁRKOVÁ, Martina (2018). *Tarbíci a Marabu*. Praha: Česká televize.

VELKÁ KNIHA ČŮRÁNÍ – Jakub Plachý

PLACHÝ, Jakub (2013). *Velká kniha čůrání*. Praha: Labyrint.

VELKÁ KNIHA DROBNÉ HAVĚTI – Yuval Zommer

ZOMMER, Yuval (2016). *Velká kniha drobné havěti*. Praha: Slovart.

VENKU - PRŮVODCE PO TAJEMSTVÍCH PŘÍRODY – Maria Ana Peixe Dias; Inês Teixeira

do Rosário

PEIXE DIAS, Maria Ana., TEIXEIRA DO ROSÁRIO, Inês (2020). *Venku – Průvodce po*

tajemství přírody. Praha: Baobab.

DIDAKTICKÝ SOUBOR PRACOVNÍCH LISTŮ:

ALFABETA – Patrik Antczak

ANTCZAK, Patrik (2016). *Alfabeta*. Praha: Lustr.

POZNÁVEJ PTÁČKY – Martin Krkošek; Jitka Musilová

KRKOŠEK Martin., MUSILOVÁ, Jitka (2021). *Poznávej ptáčky*. Praha: Pipasik.

LEPORELO:

FERDINANDE – Robin Král

KRÁL, Robin (2014). *Ferdinande*. Praha: Běžíliška.

JAK ZVÍŘATA SPÍ – Jiří Dvořák

DVOŘÁK, Jiří (2014). *Jak zvířata spí*. Praha: Baobab.

LESNÍ ŠKOLKA – Andrea Popprová

POPPROVÁ, Andrea (2018). *Lesní školka*. Praha: Albatros.

KOMIKS:

PUNĚA – ZAPOMENUTÝ HRDINA ČESKÉHO KOMIKSU – Pavel Kořínek; Lucie Kořínková

KOŘÍNEK, Pavel., KOŘÍNKOVÁ, Lucie (2018). *PunĚa – zapomenutý hrdina českého komiksu*. Praha: Akropolis.

RYBIČKA – Eva Volfová; Tereza Horváthová

VOLFOVÁ, Eva., HORVÁTHOVÁ, Tereza (2014). *Rybička*. Praha: Baobab.

SKUTEČNÝ PŘÍBĚH CÍLKA A LÍDY – František Skála

SKÁLA, František (2007). *Skutečný příběh Cílka a Lídy*. Praha: Arbor Vitae.

Příloha č. 2: Třídní knihovna MŠ-M1

Zdroj: Vlastní archiv autorky

Příloha č. 3: Třídní knihovna MŠ-M2

Zdroj: Vlastní archiv autorky

Příloha č. 4: Třídní knihovna MŠ-M3

Zdroj: Vlastní archiv autorky

Příloha č. 5: Třídní knihovna MŠ-M4

Zdroj: Vlastní archiv autorky

Příloha č. 6: Třídní knihovna MŠ-M5

Zdroj: Vlastní archiv autorky

Příloha č. 7: Třídní knihovna MŠ-V1

Zdroj: Vlastní archiv autorky

Příloha č. 8: Třídní knihovna MŠ-V2

Zdroj: Vlastní archiv autorky

Příloha č. 9: Třídní knihovna MŠ-V3

Zdroj: Vlastní archiv autorky

Příloha č. 10: Třídní knihovna MŠ-V4

Zdroj: Vlastní archiv autorky

Příloha č. 11: Třídní knihovna MŠ-V5

Zdroj: Vlastní archiv autorky

Příloha č. 12: Třídní knihovna MŠ-A1

Zdroj: Vlastní archiv autorky

Příloha č. 13: Třídní knihovna MŠ-A2

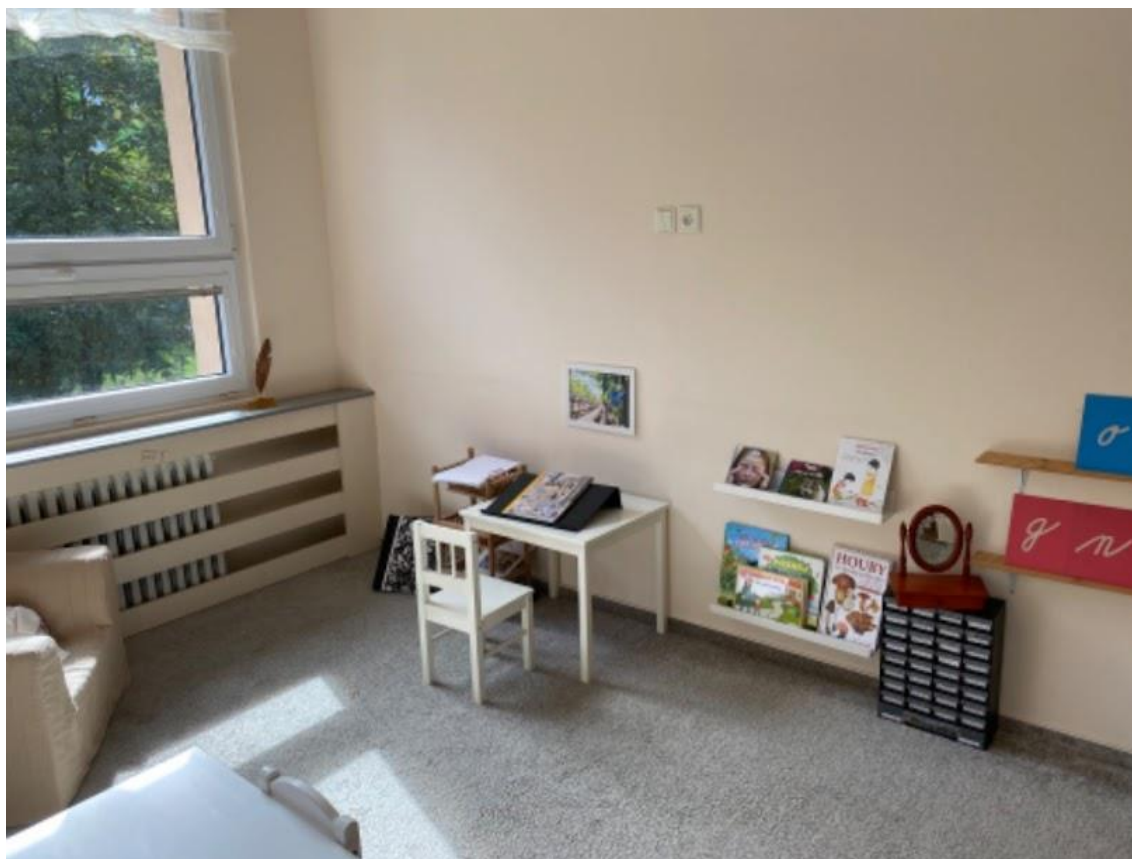
Zdroj: Vlastní archiv autorky

Příloha č. 14: Třídní knihovna MŠ-A3

Zdroj: Vlastní archiv autorky

Příloha č. 15: **Třídní knihovna MŠ-A4**

Zdroj: Vlastní archiv autorky

Příloha č. 16: Třídní knihovna MŠ-A5

Zdroj: Vlastní archiv autorky